

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ, 1867.

ΤΟΜΟΣ ΙΗ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 421.

ΠΕΡΙ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

Ἐκ τινος ἰταλικῆς ἐφημερίδος ἐρρνιζόμεθα τὰς ἀ-
κλούθους σκέψεις περὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ,
ὑπὸ ἐμβριθοῦς καλάμου γεγραμμένας· τοσοῦτω δὲ
μᾶλλον ἀναγκαῖον καὶ ἐπωφελὲς νομίζομεν τοῦτο
πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καθ' ὅσον ἤδη ἢ ἐν Ἀθήναις Ἐταιρία
τοῦ λαοῦ κατήρτισε μικρὰν βιβλιοθήκην διὰ τὸν
λαόν, ἥτις μέλλει νὰ ἐγκαινισθῆ κατὰ τὸν ἐρχόμενον
χειμῶνα, ὅτε θέλει γείνει καὶ ἡ ἔναρξις τῶν ἐσπερι-
νῶν τῆς ῥηθείσης Ἐταιρίας μαθημάτων. «Διττός εἶ-
ναι ὁ ἀγὼν, ὁ ἐνδύξως καὶ ἀποτελεσματικῶς κατὰ
τοὺς ἡμετέρους χρόνους συγκροτούμενος· ἀφ' ἐνὸς
μὲν ὁ ἀγὼν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας· καὶ ἀφ' ἑτέρου ὁ
ἀγὼν κατὰ τῆς ἀμαθείας· ὁ τὸν ἕνα τῶν δύο τού-
των ἀγῶνων ἀγωνιζόμενος, φυσικῶ τῶ λόγῳ ἀγω-
νίζεται καὶ τὸν ἕτερον, καθότι ὁ εἰλικρινῶς ποθῶν
τὴν ἐλευθερίαν, ἀποστρέφεται τὴν ἀμάθειαν καὶ
τ' ἀνάπαλιν· ἡ ἐλευθερία δὲν εἶναι ἀγαθὸν εἰμὴ πρὸς
τὸν ἐκτιμῶντα αὐτὴν καὶ τὸν γινώσκοντα νὰ ποιη-
ται καλὴν αὐτῆς χρῆσιν, ὕπερ δὲν δύναται ὁ ἐν ἀ-
μαθείᾳ ἐγγηράσας. Ἴνα δὲ παρασκευασθῆ καὶ ἀνα-
πραφῆ ὁ λαὸς εἰς τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καὶ καταστῆ
ἄξιος αὐτῆς, ἀνάγκη νὰ ἐκπολιτισθῆ καὶ νὰ διορθω-

θῆ διὰ τῆς ἀνατροφῆς καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, καθό-
τι ἐλευθερία καὶ ἐκπαίδευσις, εἶναι στοιχεῖα τοσοῦ-
τον στενωῶς καὶ ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένα, ὥστε ἡ μίξις
εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ τῆς ἑτέρας,
ἀμφότεραι δὲ εὐδοοῦνται ὅσῳ μᾶλλον ἀμοιβαίως ὑ-
ποστηρίζονται καὶ ἐνισχύονται. Ὁ θέλων ἐλευθερον
τὸν λαὸν ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὸν θέλῃ καὶ πεπαιδευ-
μένον καὶ καλῶς ἀνατετραμμένον· καὶ ἐπειδὴ τὰ
προσόντα ταῦτα πρέπει νὰ βάλλωσι βαθείας ἐν αὐ-
τῷ ρίζας, ἀνάγκη νὰ ἐγχαραχθῶσιν ἐν αὐτῷ ἐξ ἀπα-
λῶν ὀνύχων, ὁ δὲ ἀναλαμβάνων τὸ ἱερώτατον τοῦτο
ἔργον οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν πρέπει ν' ἀπαυδήτῃ ἢ
ν' ἀποθάρρυνθῆ.

Ἀναντίρρητον ὅτι μεγίστην σπουδαιότητα ἔχει ἡ
ἀνατροφή καὶ ἐκπαίδευσις τῶν νέων, καὶ ὅτι αἱ ἐξ
αὐτῆς ἐκπηγάζουσαι ὠφέλειαι εἶναι ἀπειροί, οὐ μόνον
πρὸς ἕνα ἕκαστον ἰδιαιτέρως ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ
κράτη ἐν γένει· ἡ δὲ βᾶσις τῆς ἐκπαιδεύσεως ταύ-
της εἶναι τὸ ἀναγινώσκειν, τὸ γράφειν καὶ τὸ ἀριθ-
μεῖν· διὸ μέγιστον καθήκον ἔχουσι καὶ τὰ κράτη καὶ
οἱ ἄνθρωποι νὰ γενικεύσωσιν ὅσον οἶόν τε περισσό-
τερον τὴν ἐκπαίδευσιν ταύτην, ὥστε οὐδεὶς εἰ δυ-
νατὸν νὰ μὴ μείνῃ ἀμέτοχος αὐτῆς. Πλὴν ἀρκεῖ τοῦ-
το; Ἐκτελέσαντες τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἡσυχάσωμεν
μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι κατωρθώσαμεν τὸ πᾶν; Ὀχι
βεβαίως. Τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν εἶναι μέσος

ισχυρότατα μὲν καὶ ἀπκραιγίτητ' πρὸς ἀπόλαυσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς μέσα' δὲν εἶναι ὅμως αὐτὰ καὶ τὸ ἀγχιόν, δι' οὗ ἐννοοῦμεν τὴν ἠθικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ, ὅπως οὗτος συνειθίσῃ εἰς βίον ἐργατικὸν καὶ ἐντιμον, καταστῆ ὠφέλιμον ἐν τῇ κοινωνίᾳ μέλος, καλὸς πατήρ καὶ σύζυγος, τίμιος τεχνίτης, κατανόη καὶ τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιοῦματά αὐτοῦ, ἵνα ἐκτελῶν τὰ καθήκοντά του ἀποκτήσῃ τὰ δικαιοῦματά του. Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ ποικίλων μέσων τὰ ὁποῖα μεταχειρίσθη ὁ ἡμέτερος αἰὼν ὅπως φθάσῃ εἰς τὸν εὐγενέστατον τοῦτον σκοπὸν, καὶ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν μεγαλειτέρην αὐτοῦ δόξαν, ὑπάρχει ἐν διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐλήφθη μέγχα τοῦδε ἀρκούντως πρόνοια, ἂν καὶ εἶναι σπουδαιότατον καὶ μεγάλην ἐπιφρόνην ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς τοῦ λαοῦ μορφώσεως· τὸ μέσον τοῦτο εἶναι ἡ σύστασις τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ. Τὴν σημασίαν τῆς λέξεως «βιβλιοθήκη» ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ· ἐπίσης ὅμως εὐκόλον δὲν εἶναι ν' ἀποφανθῇ τις περὶ τοῦ τίς ὁ λαὸς οὗτος, διὰ τὸν ὁποῖον εἶναι προσδιωρισμέναι αἱ τοιαῦται βιβλιοθήκαι. Αἱ περὶ τοῦτου γινώμει διάφοροι εἰσὶ καὶ ποικίλαι, καὶ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὅ,τι συμβαίνει καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων ἐκφράσεων, ἃς πάντες ἀδικόπως καὶ ἀδιαφόρως μεταχειρίζονται, ὡς νὰ ἐγίνωσκεν ἕκαστος καὶ τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν σημασίαν, αἵτινες ὅμως ὑποβαλλόμεναι εἰς ἐξέτασιν οὐδὲν παρέχουσι συμπέρασμα, διότι, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Γάλλος Μερσιέ, «τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα καθ' ἕκαστην βλέπομεν δὲν εἶναι καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κάλλιστα πάντων γνωρίζομεν.» Καὶ οἱ μὲν δίδουσι εὐρυτέρην, οἱ δὲ στενωτέρην σημασίαν εἰς τὴν λέξιν λαὸς· οἱ μὲν ζητοῦσι τὸν λαὸν ἐν ταῖς καλύθειαις, οἱ δὲ ἐν ταῖς ἐργαστασίαις· ἄλλοι ἐν ταῖς στεναῖς καὶ ζοφεραῖς ὁδοῖς τῶν μεγάλων καὶ πολυανθρώπων πόλεων, ἄλλοι πάλιν ἐν ταῖς τῆδε κάκεισε ἐσπαρμέναις ἐξοχικαῖς οἰκίαις καὶ ἐκπέλεισιν ὑπάρχουσι τέλους καὶ τινες, καὶ πρὸ πάντων οἱ τῆς μεσαίας λεγομένης τάξεως ἄνθρωποι, αἵτινες θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἀνωτέρους κατὰ πολὺ τοῦ λαοῦ, ἐννοοῦσι διὰ τῆς λέξεως «λαὸς» τὴν κατωτάτην τάξιν, τοὺς Παρίσις τρόπον τινὰ τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως· ἡ λέξις λαὸς ἀνήκει καθ' ἡμᾶς εἰς ὕλην ἐκείνην τῆς κοινωνίας τὴν τάξιν, ἣτις εἶναι προωρισμένη νὰ ἐργάζεται οἰονδήποτε ἔργον, καὶ νὰ συντηρῇ ἐαυτὴν καὶ τὴν οἰκόγειν ἐν ἰδρωτί τοῦ ἰδίου προσώπου καὶ διὰ τῆς ὕλικῆς ἐργασίας τῶν ἰδίων χειρῶν. Οὗτος εἶναι ὁ λαὸς, ὃν πρέπει ν' ἀνατρέψωμεν καὶ νὰ ἐκπαιδεύσωμεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων, αὐτὸς εἶναι ὁ λαὸς, ὃν ὀφείλομεν μὲ ἀγάπην νὰ συνοδεύσωμεν κατὰ τὴν τοῦ βίου πορείαν, ἣτις δύσκολος καὶ ἀκωνόδης πρὸς πάντας, εἶναι ἐτι δυσκολώτερη

καὶ ἀκωνόδης πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ὅστις πολλάκις πιεζόμενος ὑπὸ τῆς ἀνεχείας καὶ τῶν ἀναγκῶν, εὐρίσκειται εὐκολώτερον ἐκθεθειμένος εἰς πικροτροπὰς καὶ ἐγκλήματα. Αὐτὴν λοιπὸν ἡν τὰξιν τῆς κοινωνίας ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὴν σύστασιν τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ. Ἡ ὠφέλεια τοῦτου, ἐτι καὶ ὑπὸ τὴν φιλολογικὴν ἐποψίν θεωρουμένης τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀνατροπῆς, αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν ἰδρυμάτων τούτων, ἅτινα ὡς πάντα τὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς φύσεως εἶναι τὰ μεγαλοπρεπέστατα μνημεῖα τῆς ἀληθοῦς προόδου τῶν ἡμετέρων χρόνων, εἶναι αἱ εὐγενέσταται καὶ φιλοφρονόταται αὐτῶν ἐπινοήσεις. Βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ λαὸς οὗτος, ὃν ἐννοοῦμεν, οὐδέποτε ἔλαθε γινώσιν περὶ τῶν πλουσιῶν καὶ πολυτόμων βιβλιοθηκῶν, ἀκαδημαϊκῶν τε, δημοσιῶν καὶ δημοτικῶν· διὸ καὶ περὶ τῆς ὠφελείας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ οὐδὲ λόγος πρέπει νὰ γείνη· διὰ τὸν λαὸν αἱ βιβλιοθήκαι αὐταὶ ἦταν καὶ εἶναι εἰσέτι κεκρυμμένοις θησαυροῖς. Καὶ ὄντως, ποῖαν χρῆσιν νὰ κάμῃ ὁ λαὸς τῶν ἐν αὐταῖς εὐρισκομένων ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων; Οὐχὶ μόνον ὁ λαὸς ἀλλὰ καὶ αἱ τάξεις αἱ ὁποῦσιν εὐπορώτεροι τῆς κοινωνίας δὲν τὰς ἐπισκέπτονται· καὶ ἐν ᾧ αἱ αἰθουσαι τῶν τοιούτων βιβλιοθηκῶν μένουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κεναὶ καὶ ἐρημοί, χιλιάδες ἀνθρώπων συνωθοῦνται περὶ τὰς λεγομένας κυκλοφορούσας (circolanti) βιβλιοθήκας, αἵτινες εἶναι ἀληθεῖς θυγατέρες τῆς ἀνάγκης, ἣν αἰσθάνεται ὁ ὁποῦσιν ἐκπαιδευθεὶς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν· καὶ ἐπειδὴ ἐν ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις δὲν εὐρίσκει κατὰλληλον εἰς ἑαυτὸν βιβλίον, οὐδὲ δύναται εὐκόλως νὰ λαμβάνῃ τὰ βιβλία κατ' οἶκον, καταφεύγει εἰς τὸ εὐκόλον καὶ ὀλιγοδάπανον μέσον τῶν κυκλοφορουσῶν βιβλιοθηκῶν. Ἀπόδειξις δὲ ὅτι αἱ τοιαῦται βιβλιοθήκαι εἶναι μᾶλλον ἐπιζήμιοι ἢ ὠφέλιμοι, εἶναι ὁ ἀπέραντος ἀριθμὸς τῶν μυθιστορημάτων παντὸς εἶδους, τὰ ὁποῖα εἶναι ἐκθεθειμένα πρὸς ἀνάγνωσιν, καὶ παρέχουσι τῷ ἀναγνώστῃ τροφήν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπιβλαβῆ, ἢ αἱ βλαβεραὶ συνέπειαι βραδύτερον ἐμφαίνονται. Ἀνοίξατε τὰ τοιαῦτα βιβλία καὶ θέλετε ἰδεῖν πόσον δηλητήριον περιέχουσιν· εἰς οὐδὲν ἕτερον αὐτὰ συντείνουσιν εἰμὴ εἰς τὸ νὰ πληρῶσι τὸ βαλάντιον τῶν βιβλιοπωλῶν καὶ νὰ φθειρώσι τὸ σῶμα καὶ τὸν νοῦν τῶν ἀναγνωστῶν. Αἱ τοιαῦται βιβλιοθήκαι μὲ τοὺς ἀπείρους αὐτῶν συνδρομητὰς εἶναι ἡ τρανωτάτη ἀπόδειξις τῆς ἀνάγκης, ἣν αἰσθάνεται ὁ λαὸς νὰ ἐκπαιδευθῇ, καὶ ἐπομένως τῆς ὑποχρέωσης ἣν ἔχει πᾶς ὁ δυνάμενος νὰ παράσχη αὐτῷ ἀνάγνωσιν ὑγιᾶ καὶ ἐπωφελῆ. Ἡ ἐκπαίδευσίς τῶν πολλῶν, ἡ μόρφωσις καὶ ἐξευγένεισις αὐτῶν εἶναι τὸ ὄντως μέγχα καὶ ἄξιον ἔργον τοῦ αἰώνος μας καὶ τὸ ἐνδοξότατον τέμα τῆς ἀνθρωπότητος. Πρὸς

τὸν ἀμαθῆ ἢ ἐλεημοσύνη τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρη τῆς ὕλικῆς ἐλεημοσύνης. Ἐν ᾧ οἱ ἀρχαῖοι δίδοντες εἰς τὸν ὄχλον τῆς Ρώμης ἄρτον καὶ ἱπποδρόμια (panem et circenses) ἐγίνοντο αἵτιοι τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς πτώσεως αὐτοῦ, ἡμεῖς πειρώμενοι νὰ τῷ δίδωμεν ἄρτον καὶ μάθησιν (panem et doctrinam) θέλομεν ἐπιτύχει τὴν ἀναμόρφωσιν καὶ σωτηρίαν αὐτοῦ. Πολλάκις καὶ διὰ μακρῶν συνζητήθη ἐν πρέπῃ ν' ἀφῆτη τις τὸν λαὸν ἐν ἀμαθείᾳ· καὶ δυστυχῶς ὑπάρχουσι καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ἄνθρωποι, θέλοντες τὸν λαὸν ἀμαθῆ, ὅπως μεταχειρίζονται αὐτὸν ὄργανον εἰς τὰς κακὰς καὶ χαμερπεῖς αὐτῶν τάσεις, εἰς τοὺς βδελυροὺς αὐτῶν σκοπούς. Ἀλλὰ πρὶν ἐτι λογικῶς λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο, ἤλθον τὰ πράγματα καὶ ἔλυσαν αὐτό. Ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος ἀποδεικνύει τρανωδῶς τὴν διηνεκῆ αὐτῆς πρόοδον. Καὶ ἐὰν ὁ ἡμέτερος αἰὼν δὲν παρουσιάζῃ μέγαν ἀριθμὸν ἠρώων, κατακτητῶν, νομοθετῶν, ἐξόχων ποιητῶν, φιλοσόφων καὶ τεχνιτῶν, οἵτινες τοσοῦτον ἐδόξασαν ἐποχὰς τινὰς τῆς ἀρχαιότητος, οὐχ ἦττον ὅμως ἔχει καὶ αὐτὸς τοὺς ἐξόχους αὐτοῦ νόας, ἐρ' οἷς δύναται νὰ ἐγκαυχᾶται, καὶ ἐν γένει ὁ πολιτισμὸς προσέβη καὶ προβάλλει ὁσημέραι, ὡς ἀποδεικνύεται τοῦτο τρανωδῶς ἐκ τῶν ἠθῶν τῆς ἀρχαιότητος συγκρινομένων πρὸς τοὺς τῶν ἡμετέρων χρόνων, ἐκ τοῦ τρόπου τοῦ κυβερνᾶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς καθ' ἡμᾶς ἠπίας καὶ συνταγματικὰς κυβερνήσεις, ἐκ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ ἄλλων θυσῶν τῶν γενομένων ἐν τοῖς ἀρχαίοις ναοῖς ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς καὶ τὸ σέβας ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐκκλησίαις, καὶ τέλος ἐκ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ἀνηκουσῶν τότε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς προνομίουχους τινὰς τάξεις, αἵτινες ἐπαυξήθησαν καὶ εὐρυνθησαν σήμερον ἐγένοντο κτήμα συμπάσης τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Ὁ πολιτισμὸς ἐνίκησε καὶ ἐνίκησε διὰ παντὸς τὸ σκότος, καὶ ἐὰν ὑπάρχουσι καὶ σήμερον ἐτι ἐχθροὶ τινες τῆς τοῦ λαοῦ ἐκπαιδεύσεως, οἵτινες θεωροῦσι τὸν πεπαιδευμένον ἐργάτην ἐχθρὸν τῆς κοινωνίας, ἡ γνώμη αὐτῶν πρὸ πολλοῦ ἤδη κατέστη ἀνίσχυρος, διότι εἰς οὐδεμίαν καρδίαν εὐρίσκει πλέον ἠχώ. Ὅχι, δὲν ὑπάρχει πλέον ζήτημα ἂν πρέπῃ νὰ ὑποστηρίζωμεν ἢ ὄχι τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ· οὐδεμία δύναμις τὴν ἐμποδίζει πλέον· σήμερον πρόκειται μόνον νὰ ὑποκινήσωμεν τὴν ἐκπαίδευσιν ταύτην βελτιωθῶν, προσέχοντες νὰ καταστήσωμεν φαινότερον τὸν ἥλιον τῆς ἀληθείας, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἵνα πάντες μετάσχωσι τοῦ ζωηροῦ αὐτοῦ φωτός καὶ τῶν ζωογόνων αὐτοῦ ἀκτίνων. Καὶ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη τὸ φῶς τοῦτο καὶ αἱ ἀκτίνες νὰ μὴ ὦσι πολὺ ἀπομεμακρυσμένοι, ἀλλὰ τοῖς πᾶ-

σιν εὐπρόσιτοι ἄνευ προσκομμάτων καὶ οἰωνδήποτε φραγμῶν. Τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον, ἡ δόξα τῶν τὴν εὐημερίαν τοῦ λαοῦ ἐπιζητούντων εἰς τοῦτο ἐγκείται, νὰ εὕρῃ τις τὸν τρόπον νὰ κατέλθῃ πρὸς τὸν λαόν, νὰ μελετήσῃ τὰς ἀνάγκας του, τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἀρετὰς του, καὶ ἐκεῖνα μὲν νὰ ἐλαττώσῃ αὐτὰς δὲ νὰ ἀναπτύξῃ, διότι ἐν τῷ λαῷ τὰς εὐρίσκει τις ἀκριφνεῖς καὶ ἀπλᾶς. Τὰ παραδείγματα τῶν ἀρετῶν τοῦ λαοῦ εἶναι διὰ τοῦτο μεγαλοπρεπῆ καὶ θαυμαστά, διότι αἱ ἀρεταὶ παρὰ τῷ λαῷ εἶναι παρθένοι, ἀφελεῖς καὶ πάσης προσποιήσεως ἀπηλλαγμένοι. «Τὸ ν' ἀγαπᾷ τις τὴν πατρίδα, ἔλεγεν ὁ Βαρκελλάνος ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Γεωργοφίλων ἐν Φλωρεντίᾳ, καὶ νὰ μὴ ἀγαπᾷ ἐπίσης πάσας τὰς τάξεις τῶν τέκνων της, οὐδὲ νὰ πράττῃ ὑπὲρ αὐτῶν τι, εἶναι ματαιότης καὶ κουφότης πνεύματος, εἶναι πατριωτισμὸς κομπορρημόνων.» Ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ λαοῦ εἶναι γεγραμμένοι αἱ ἱερὰ λέξεις· «ἐλευθερία καὶ πρόοδος,» καὶ ἀλλοίμονον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τολμήσει νὰ τὰς ἐξαλείψῃ. Ἡ ἱστορία τῶν παρελθόντων χρόνων ἐδίδαξε τοὺς λαοὺς νὰ ἐκτιμῶσι καὶ νὰ χρησιμοποιῶσι τὰς ἰδίας αὐτῶν δυνάμεις· καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν κατωτάτην τάξιν ἐνόησαν τέλος ὅτι ἡ ὑπαρξίς αὐτῶν ἔχει σκοπὸν, καὶ ἱερώτατον καθήκον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς εἶναι νὰ συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ φθάσῃ ὁ λαὸς εἰς τὸν σκοπὸν τοῦ τοῦτον. «Ἀγάπη καὶ συμπάθεια πρὸς τὰς πτωχὰς τῶν κατοίκων τάξεις,» αὐτὴ ἦτο ἡ ῥῆσις Ναπολέοντος τοῦ Γ'. κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἀ. Δεκεμβρίου, καθ' ἣν στιγμὴν ἐμελλε ν' ἀναβῆ τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας. Ἀγάπη πρὸς τὰς ἐργατικὰς τάξεις πρέπει νὰ ᾖ τὸ σύνθημα παντὸς ἀνθρώπου, ὅστις ἐπιδιώκει τὴν ἀληθῆ ἀναμόρφωσιν τῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ διὰ νὰ βοηθήσῃ, νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ νὰ ποδηγετήσῃ τις τὸν λαὸν ἀνάγκη προηγουμένως νὰ τὸν σπουδάσῃ, νὰ τὸν ἀγαπήσῃ καὶ νὰ μάθῃ νὰ τὸν ἐκτιμᾷ. Δὲν ἀρκεῖ νὰ ὀδηγῶμεν τὰ πλήθη ἀπλῶς κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ νοῦς ἡμῶν, ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ μηχανῆς τινος, ἀκινήτου ἐν ἑαυτῇ ὄγκου, ἀλλὰ πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὰ μέσα, ἅτινα αὐτὰ τὰ πλήθη μᾶς παρέχουσι, πρέπει νὰ βοηθῶμεν τὸν λαὸν καθιστῶντες αὐτὸν ἀνεξάρτητον, καὶ οὕτω τὸ ἔργον ἡμῶν γίνεται εὐχερέστερον. Ἄς δώσωμεν εἰς τὸν λαὸν τὰ μέσα νὰ μεταχειρίζεται πρὸς ἰδίαν ἑαυτοῦ ἠθικὴν ὠφέλειαν τὰς ὥρας τῆς σχολῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἃς ἀφαιρέσωμεν ἀπ' αὐτοῦ πᾶν αἷτιον διαφθορᾶς καὶ πειρασμοῦ, ἃς καταγινώμεθα εἰς τοῦτο μετ' ἄσκον ὑπομονὴν, μετ' ἠλὸν καὶ μετ' ἀγάπην, καὶ τὰς προσπαθείας ἡμῶν θέλει ἐπιστέφει λαμπρὰ ἐπιτυχία· ἃς ἀποτανωθῶμεν πρὸ πάντων εἰς τὰς ἀρρενωποὺς καὶ ἀπλᾶς τοῦ λαοῦ ἔξεις, ἃς τὸν ἀνατρέψωμεν, ἐνὶ δὲ λόγῳ ἃς τὸν ἐκπαιδεύσωμεν, καὶ ὁ λαὸς εὐ-

γνωμονῶν καὶ μετὰ πεποιθήσεως θέλει δεχθῆ τὴν ὀδηγίαν ἡμῶν καὶ τρέξει θάρρῶντως ἢ τῷ διαγράψαμεν ὁδόν. Καὶ ἐπειδὴ ἔτι τῶν καταλληλοτέρων πρὸς μόρφωσιν μέσων εἶναι ἢ ἀνάγνωσις, ἢ δάσωμεν εἰς χεῖρας τοῦ λαοῦ βιβλία καλὰ δι' αὐτὸν προσδωρισμένα καὶ γεγραμμένα δι' αὐτὸν, βιβλία, ἐν οἷς νὰ βλέπῃ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ εἰκόνα, ἐν οἷς νὰ εὐρίσκῃ ὀδηγίαν καὶ συμβουλὰς ὀρθὰς, καὶ ὁ λαὸς θέλει ἐλκυσθῆ καὶ ἐν μέρει τοῦλάχιστον ἀπομιμηθῆ τὰ πρὸ τῶν ὀρθολογῶν του ἐκτεθειμένα παραδείγματα. Βεβαίως πάντες οἱ συγγραφεῖς δὲν εἶναι πρὸς τοῦτο ἱκανοί, διότι δυσκολώτατον εἶναι τὸ γράφειν διὰ τὸν λαόν, δυσκολώτατον τὸ ἀφομοιῶσθαι αὐτῷ ὅπως τὸν σπουδαστὴ καλλίτερον, καὶ δυνῆθαι ἐπὶ τέλος νὰ τὸν ἀπεικονίσῃ οὕτως, ὥστε ἐν τοῖς παραδείγμασι νὰ βλέπῃ ἐκαστὸν ὁ λαός. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συγγραφέων τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι μικρὸς, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Πέτρου Θουάρ (P. Thouar), ὅστις δὲν ἐθεώρησεν ἀνωφελές νὰ κατατρίψῃ ὅλον τὸν πολῦτιμον αὐτοῦ βίον γράφων διὰ τὸν λαόν, καὶ παρακινῶν καὶ ἄλλους συγγραφεῖς λόγῳ τε καὶ ἔργῳ νὰ τὸν μιμηθῶσιν, ὅπως βελτιωθῆ, ἐξευγενισθῆ καὶ ἀναμορφωθῆ ὁ λαὸς διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως. Αὐτὸς λοιπὸν πρέπει νὰ ἦναι ὡσαύτως ὁ κύριος σκοπὸς τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ· αὐταὶ πρέπει νὰ ἐξυκολουθῶσι τὸ ἔργον τῶν σχολείων, νὰ φροντίζωσιν ὅπως περιέλθωσιν εἰς χεῖρας τοῦ λαοῦ βιβλία, προσδωρισμένα εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐπιδιώκωσι τὴν βελτίωσιν καὶ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν πολλῶν, πρέπει τέλος νὰ ἐπανεργῶσιν ἀδιακόπως ἐπὶ τοῦ λαοῦ ὑπὸ ἐκπαιδευτικὴν ἐποψίν, καλλιεργοῦσαι τὰς διανοητικὰς τοῦ λαοῦ δυνάμεις μετ' ἀόκνου ἐγκατεργασίας, καὶ κρατούσαι ἀείποτε ἐν ἰσορροπίᾳ τὴν μάθησιν καὶ τὴν θέλησιν, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Λέγει περὶ τούτου ὁ ῥηθὴς Θουάρ· «Πρὸς ἐκπαιδεύσειν καὶ ἀνατροφὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες κακῆ αὐτῶν μοῖρα δὲν δύνανται νὰ κατανοήσωσι τὸ ἐκ τῆς ἐκπαιδεύσεως προσγιγνόμενον αὐτοῖς ἀγαθόν, δεόν νὰ ἀρκηταί τις εἰς ὀλίγα, καὶ νὰ προβαίη βήματι βραδεῖ, ἀρκεῖ μόνον νὰ προχωρῇ τις πάντοτε καὶ νὰ μὴ ἀποθάρρῶνται ἅμα ἀπαντήσῃ προσκόμματα, προσέχων πρὸ παντὸς ἄλλου εἰς τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας.» Ἡ ἐκπαιδεύσις δεόν νὰ ἦναι ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ, ἀραιοφής, εἰλικρινής, μετρίοφων ὅπως καταστῆ ἡ πηγὴ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ τῷ λαῷ. Καὶ τὸ εὐγενέστατον τοῦτο ἔργον δὲν στέφεται διὰ ἐπιτυχίας, εἴμῃ διὰ τῆς συνεργείας πάντων τῶν πρὸς τοῦτο ἰδρυμάτων, διὰ τῆς ἁρμονίας τῶν διδασκόμενων τοῖς παῖσι καὶ τοῖς νέοις, καὶ διὰ τῶν ἔργων καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἐφήβων καὶ τῶν ἀνδρῶν. Ἐάν τις ἤθελεν ἐρωτήσῃ ἂν αἱ βιβλιοθηκαὶ τοῦ λαοῦ

ἦναι ἀληθῆς τοῦ λαοῦ ἀνάγκη, καὶ ἐὰν τὰς ζητῆ αὐτὸς αὐτοπροαιρέτως, ἠθέλωμεν ἀπαντήσαι καταφατικῶς, ἂν καὶ τὸ τοιοῦτον γίνεται ἐμμέσως. Καὶ ἐκτὸς τῆς ἀποδείξεως τῆς προόδου καὶ τῆς λαμπρῆς ἐπιτυχίας τῶν τοιούτων ἰδρυμάτων, ἀπόδειξις τρανὴ εἶναι καὶ ἡ ὁσημέραι ἐπισιοθητοτέρα γινομένη ἀνάγκη τοῦ λαοῦ νὰ ἴδῃ αὐξάνομενα καὶ βελτιούμενα τὰ σχολεῖα τοῦ λαοῦ, ὡς καὶ τὰ σχολεῖα, ἐν οἷς διδάσκονται καθ' ἐκάστην ἐσπέραν καὶ κατὰ Κυρικὴν μαθήματα πρὸς τὸν λαόν.

Αἱ βιβλιοθηκαὶ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ἰδιαιτέρᾳ τινι ἰδρύματα, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν ἓνα ἐκ τῶν κρίκων τῆς μεγάλης ἐκείνης ἀλύσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῆς βελτιώσεως τοῦ λαοῦ· καὶ ἐὰν αἱ βιβλιοθηκαὶ αὗται δὲν ἐθεωροῦντο ὡς τοιοῦτοι κρίκοι, ὁ εὐγενὴς αὐτῶν σκοπὸς ἤθελε ματαιοῦσθαι, καὶ ἤθελον καταστῆ περιττὰ, ἂν ὄχι καὶ ἐπιβλαβεῖς. Πρὸς τί τότε νὰ ἐναποθέτῃ τις τοὺς ἀρίστους σπόρους ἔστω καὶ εἰς ἀγαθὴν γῆν, ὅταν γενομένης τῆς προκαταρτικῆς ταύτης ἐργασίας πρόκηται ν' ἀφήσῃ τις τοὺς νέους βλαστοὺς ἄνευ ἐπιτηρήσεως; Καὶ τοῦτο θέλει ἀφεύκτως συμβῆ καὶ ὡς πρὸς τὸν λαόν ὅταν, ἐπιμεληθεῖς αὐτοῦ μόνον κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸν ἐγκαταλείπῃς μετὰ ταῦτα ἐντελῶς εἰς ἑαυτόν. Πολλάκις οἱ ἐχθροὶ τῆς τοιαύτης τοῦ λαοῦ ἐκπαιδεύσεως διατείνονται ὅτι ὁ λαὸς δὲν εἶναι εἰσέτι ὄριμος δι' αὐτὴν, καὶ ὅτι δὲν ἐπέστη εἰσέτι ἡ ἐποχὴ τῶν τοιούτων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων· ἀλλ' οἱ τοιοῦτοι ἴσως δὲν συλλογίζονται, ὅτι ὁ λαὸς οὐδέποτε θέλει ὀριμαῖαι εἰς τοῦτο, ἐὰν δὲν λάβῃ ἀφορμὴν νὰ ἐπιζητήσῃ, ἂν καὶ βραδέως, τὰς γνώσεις του, ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὅποια ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ τῷ παράσχωμεν ὅπως φθάσῃ εἰς τὸ τέμας τοῦτο. Τοῦ ὅτι ὁ ζῆλος τῆς ἀναγνώσεως εἶναι ζωηρότερος καὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις τῆς Ἀμερικῆς Πολιτείαις ἢ ἀλλαχοῦ, οὐδεμία ἄλλη εἶναι ἡ αἰτία, ἢ ὅτι ἐν ταῖς ἐλευθεραῖς ἐκείναις χώραις ἐλήφθη πρόνοια περὶ τοῦ λαοῦ καὶ περὶ τῆς καλλιεργείας τῶν διανοητικῶν αὐτοῦ δυνάμεων. Οἰαδῆποτε χώρα πράξει τὸ αὐτὸ, τὰ αὐτὰ θέλει ἔχει ἀποτελέσματα. Πρὶν ἢ σκεφθῶμεν περὶ τῆς ἐπιτυχίας, δεόν νὰ εὐρωμεν τὸν τρόπον, δι' οὗ θέλομεν φθάσει εἰς αὐτὴν δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐπιζητῶμεν ἀμέσως ἐπιτυχίαν λαμπρὰν καὶ φαεινὴν· ἀρκεῖτω ἡμῖν ἐπιτυχία μετρία ἀλλ' ἀσφαλῆς. Διότι εἰς τὰ ὄντως καλὰ ἰδρύματα αἱ νέαι δυνάμεις, αἱ συντείνουσαι εἰς τὴν δικτήρησιν τῶν ἀφ' ἑαυτῶν ἀναφύονται, ἀλλὰ τὸ ἀρκεῖσθαι μόνον εἰς ἐγκατάστασιν ἐνὸς ἰδρύματος ἄνευ περαιτέρω φροντίδος καὶ ἐπιβλέψεως, εἶναι ὀλέθριον πολὺ· καθότι ἡ ἀμέλεια καὶ ἀφροντισία αὕτη ἐμποδίζουσι φυσικῶς τῷ λόγῳ τὴν ὠφέλειαν καὶ τοὺς καρποὺς αὐτῶν.

ἦεν ἀναντιρρήτον ὅτι ἐὰν ἀφ' ἐνὸς μὲν ὀφείλωμεν θάρραλέως νὰ προεβίνομεν εἰς τὴν σύστασιν τῶν τοιούτων ἰδρυμάτων διὰ τὸν λαόν, ὑπερπηδῶντες πᾶν τὸ προστυγχάνον πρόσκομμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ μετὰ τοῦ αὐτοῦ θάρρους καὶ τῆς αὐτῆς ἐγκατεργασίας πρέπει νὰ ὑπερβίνομεν καὶ ἐκεῖνα τὰ πρόσκομματα, τὰ ὅποια παρεμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν βελτίωσιν αὐτῶν, ὅπως οἱ καρποὶ αὐτῶν καταστῶσι τοῦ χρόνου προϊόντος ἀγαθοί, καὶ αὐτὰ τὰ ἰδρύματα γείνωσι δένδρα μὲ ρίζας καλὰς, τὰ ὅποια τρεφόμενα διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν χυμῶν νὰ παράγωσι πάντοτε νέους καὶ καλλιτέρους καρποὺς. Ἐγκαθιδρύνοντες τὰ τοιαῦτα τοῦ λαοῦ ἐκπαιδευτικὰ δὲν ἐργαζόμεθα μόνον διὰ τὴν ἐνεστώσαν γενεάν, ἐργαζόμεθα κατὰ μέγα μέρος καὶ διὰ τὸ μέλλον, ἐργαζόμεθα διὰ τὴν γενεάν ἐκείνην ἣτις σήμερον πληροῖ τὰ ἐδωλῖα τῶν σχολείων, διὰ τὰ ἀθῶα ἐκεῖνα πλάσματα, τὰ ὅποια μὴ ἔχοντα τὸ γυνῶθι σκυτὸν, ὑποφέρουσιν ἀπὸ γενετῆς τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς τῆς παρημελημένης ἢ ἀτελοῦς ἀνατροφῆς τῶν γενητόρων αὐτῶν. Εἰς τὴν νεολαίαν τῆς ἐνεστώσης ἐποχῆς καὶ εἰς τὰ παιδιὰ τῶν μελλόντων χρόνων πρέπει ν' ἀφιερῶσωμεν τὰς ἐνδελεχεῖς ἡμῶν φροντίδας πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰς τοὺς ἀνδρωθέντας καὶ ἐγγηράσοντας ἤδη εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ τὰς προλήψεις, καὶ μὴ θέλοντας ἢ καὶ πολλάκις μὴ δυναμένους πλέον νὰ ἐγκύψωσιν εἰς τὴν μελέτην, οὐδὲ νὰ παραιτηθῶσι τῶν παλαιῶν αὐτῶν ἔξων. Ἄν λέγομεν μὲ τοῦτο ὅτι καὶ οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἐπιδεκτικοὶ βελτιώσεως· ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς ἢ βελτίωσις αὕτη δεόν νὰ ἐπιτευχῆ μᾶλλον ἐμμέσως διὰ τῆς βελτιώσεως τῶν ἄλλων. Οἱ πλούσιοι διέρχονται τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ἐν τοῖς θεάτροις, τοῖς καφενεῖοις, ταῖς λέσχαις, τοῖς ἀναγνωστηρίοις. Ποῦ δὲ εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ τὰς διέρχωνται οἱ χειρῶνακτες καὶ ὁ ὄχλος; Ἐν τοῖς οἰνοπωλείοις, συναναστρεφόμενοι τὰ περιτρίμματα τῆς ἀγορᾶς, σπαταλῶντες πολλάκις ἐν μιᾷ μόνῃ ἐσπέρᾳ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ κέρδους ὀλοκλήρου ἐργασίμου ἐβδομάδος, ἐν μέθῃ καὶ κραιπάλῃ, ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα τῶν πεινῶσι περιμένοντα τὴν ἐπάνοδον τοῦ πατρὸς, ὅστις ἐπιστρέφων εἰς τὴν οἰκίαν του εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καταλειμμένος ὑπὸ τοῦ οἴνου, διὸ καὶ σπανίως παρέρχεται τὸ ἐσπέρας ἄνευ τραγικῆς τινος σκηνῆς. Βεβαίως αἱ βιβλιοθηκαὶ τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι ῥιζικὸν φάρμακον κατὰ τῆς φθοροποιου ταύτης νόσου· ἀλλ' ὅταν μὲ ἐλάχιστην δαπάνην οἱ χειρῶνακτες εὐρωσι μέσον νὰ διέρχωνται τερπνῶς τὰς ἐσπέρας, καὶ μάλιστα τὰς μακρὰς τοῦ χειμῶνος, ἐν τόπῳ προπεφυλαγμένῳ ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς κακοκαιρίας, ἢ ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἰδίας αὐτῶν οἰκογενείας, ἀναγιγνώσκοντες καλὸν βιβλίον, ὅταν, δοκιμά-

σαντες τοῦτο ἄπαξ, εὐρωσιν αὐτὸ τερπνὸν καὶ ὠφέλιμον, θέλωσιν ἀναμφιβόλως ἐπανέλθει, διότι ὁ λαὸς ἔχει καλὰς διαθέσεις καὶ πείθεται ἐπὶ τέλους εἰς τὸ ἀληθῶς καλόν. Ὅταν δὲ ὁ ζῆλος πρὸς ὑγιᾶ τινὰ ἀνάγνωσιν ἐμφυτευθῆ εἰς μίαν οἰκογένειαν, ἢ ἀνάγνωσις αὕτη θέλει εἶσθαι ὁ σύνδεσμος, δι' οὗ θὰ συνδέωνται τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας πρὸς ἄλληλα, καὶ θέλει δείξει αὐτοῖς νὰ εὐρωσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τὰς τέρψεις ἐκείνας, ἢ μάλιστα ζητεῖ τις ἀλλαχοῦ τότε δυνάμεθα νὰ εἴμεθα βεβαίωτατοι ὅτι ἐν ταῖς ὁδοῖς ταῖς πρὸς τὰς βιβλιοθήκας τοῦ λαοῦ ἀγοῦσαι οὐδέποτε θέλει φυτρώσει τὸ χόρτον. Εὐκόλως δὲ δύναται τις νὰ κατανοήσῃ πόσον τὸ τοιοῦτον μέσον συντείνει εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ λαοῦ, διότι ἡ ἐξίς τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν διανοητικῶν δυνάμεων εἶναι καθ' ἑκαστὴν ἡδὴ ἀφορμὴ ἠθικοποιήσεως. Καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ ἐν τοῖς βιβλίοις ἐμπεριεχόμενα διδασκαλῖαι καὶ τὰ παραδείγματα δὲν ἤθελον ἔχει οὐδὲ τὴν ἐλάχιστην ἐπιφύλαξιν ἐπὶ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν ἔξων, δὲν εἶναι ἡδὴ κατ' ὀρθομα μέγιστον τὸ νὰ κρατῆ τις τοὺς ἀνδρας ἐντὸς τῆς οἰκογενείας τῶν, ὥστε ν' ἀπολαμβάνωσι μετ' αὐτῆς τῶν τέρψεων, καὶ νὰ τοὺς ἀποσπάσῃ τις ἀπὸ τῶν θελημάτων τοῦ οἰνοπωλείου; Ἐκτὸς τούτου ἢ διὰ ζώσης φωνῆς ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας γινομένη ἀνάγνωσις, καὶ αἱ παρατηρήσεις τῶν ἀκρατῶν, παρεχούσιν αὐτῇ ἐνδιαφέρον καὶ τρόπον τινὰ ψυχῆν. Ἄν ὀμιλοῦμεν ἐνταῦθα περὶ τῶν διεφθαρμένων ἐκείνων ἀνθρώπων καὶ περὶ τῶν ὅλως ἐξηχερωμένων ὄντων, διότι ἡ διόρθωσις αὐτῶν ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν δικαστηρίων καὶ τῶν φυλακῶν, ἢ εἰς τὴν τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ λαοῦ. Ἐὰν δὲ τις ἤθελε μᾶς ἐπαναλάβῃ τὸ ὀλέθριον ἀζῶμα ὅτι ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὰ κράτη, ἠθέλωμεν τῷ ἀπαντήσῃ ὅτι, πολλάκις εἴπομεν, ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶναι ψευδέστατον, καὶ ὅτι κράτος μὴ θέλον τὴν τοιαύτην ἀνάπτυξιν ἠθέλεν εἶσθαι ἐκτρομακτικόν, ἠθέλεν εἶσθαι πράγμα ἀδύνατον εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, διότι τοιαύτη θέλησις μᾶς κυβερνήσεως ἠθέλεν εἶσθαι οὐ μόνον παράλογος καὶ βέβηλος, ἀλλὰ καὶ ἀνεκτέλεστος· θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἤθελε τις νὰ σταματήσῃ τὸν τροχὸν τοῦ χρόνου, ἢ νὰ ἐμποδίσῃ τὰς πράξεις τῆς ἀρτηρίας τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ σώματος. Ὁ Δυρουθῆς, ὁ ἐν Γαλλίᾳ ὑπουργὸς τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως, εἶπεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ λαοῦ εἶναι ζήτημα οἰκογενειαρχικόν, ἀνώτερον τῶν πολιτικῶν ζητημάτων. Ἰνα πειθῆ τις περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἀρκεῖ ν' ἀναγνώσῃ τοὺς ἐσχάτως ἐκφωνηθέντας λόγους τοῦ Πικάρδου, Ἰουλίου Σίμωνος, Καρνότου καὶ ἄλλων ἐν τῷ νομοθετικῷ τῆς Γαλλίας σώματι. Ἡ πρόδοσις θέλει πρόδον· ὅτι εἶναι ἀληθῶς ὠφέλιμον

είναι και αναγκαίον. Εάν άρνηθη τις την ανάγκην, την πρακτικην ώφέλειαν των βιβλιοθηκων του λαου, και τον ευεργετικον αυτων σκοπον, πρέπει ωσχύτως ν' άρνηθη ότι ο λαός έχει νοον και πνευμα να καλλιέργηση. Πρέπει να εξαλείψη από του προγράμματος των κατωτάτων σχολείων το άναγνωσκειν και το γράφειν. « Η εκπαίδευσις των χειρωνάκτων (λέγει εν τινι εκθέσει του ό ύπουργός της δημοσίας εκπαίδευσεως εν Ιταλίᾳ) απόλλυται πολλάκις δι' έλλειψιν άσκήσεως, και το λυπηρόν τουτο συμβάν άναφάνεται και εις εκείνας τάς έπαρχίας του βασιλείου, ένθα ή άλληλοδιδακτική εκπαίδευσις είναι τά μάλιστα εξηπλωμένη. Τήν βλάβην ταύτην δυνάμεθα να θεραπεύσωμεν διὰ των βιβλιοθηκων του λαου δι' αυτων θεραπεύεται επίσης και το έτερον κκχόν, το εκ της άναγνωσεως όλεθρίων και αίσχυρων βιβλίων προερχόμενον.» Είς δὲ τους άμφιβάλλοντας ή έχοντας όλίγην πεποίθησιν εις τά άποτελέσματα των τοιούτων ιδρυμάτων διὰ τον λαόν, εν μόνον θέλομεν φέρει παράδειγμα. Ααλων περι των πτωχοκομειών (*), του ιδρύματος εκείνου καθ' ου τοσοϋτος ηγήρη πόλεμος, ωστε ελέχθη ότι και εις την δικηγορίαν του λαου συντείνουσιν, ό Φλωρεντινός E. Μάγερ, άναφέρει ότι εν μόνη τη Τοσκάνη, άμα συστηθέντος τοιούτου καταστήματος, 626 γονεΐς άπέσυραν από του καταστήματος των εκθέτων τά τέκνα αυτων, και προσθέτει τάς εξής αξιοσημειώτους λέξεις: « Η μετάθεσις εκατοντάδων τρυφερών παιδιών από του καταστήματος των εκθέτων εις τά πτωχοκομεία λέγει ότι φωνή συμπαθείας ηγήρη εις εκατοντάδας καρδιών, ότι στίγμα κατασχύνης εξηλείφθη από εκατοντάδων μετώπων, ότι εκατοντάδες παιδιών ευρον τους γονεΐς αυτων, ότι εις εκατοντάδας οικογενειών επανήλθεν ή ήδονή της άρετης, και τέλος ότι εκατοντάδες πολιτών απέκτησαν παλιν όνομα και πατρίδα»...

Τοιαύτα πράγματα λόγων ου χρέζει. Και εάν τοιαύτα είναι τά άποτελέσματα των πτωχοτροφείων, διατί να μη προσδοκώμεν άγαθή άποτελέσματα εκ των βιβλιοθηκων του λαου, αίτινες είναι προσωρισμένα να εξακολουθήσωσι το έργον εκείνων;

Το να σηκώση τις εκ του βορβόρου βρέφος 3 ή 4 ετών διὰ να τó αφήση να πέση παλιν εις τον βορβόρον εις ηλικίαν 10 ή 15 ετών, ήθελεν εισθαι μάταιος σχεδόν κόπος. « Τά έθνη, Έγραψέ που των συγγραμμάτων του ό Μάξιμος Αζέλιος, δεν πλαττονται διὰ του νοός, αλλά διὰ της καρδιάς.» Τό αυτό ισχύει και διὰ τά πλήθη ταύτα βελτιούνται

(*) Τά πτωχοκομεία ταύτα εν Ευρώπη δεν είναι ως το παρ' ημίν μόνον προς περίθαλψιν και διατροφήν ενδεών και άναπήρων ανθρώπων, αλλά είναι είδος εκπαιδευτηρίων των πτωχών.

εταν μορφωθή πρότερον ή καρδιά των, και άνατραφώσιν εις την οδόν του άγαθου και της άρετης.

Διά βραχείων θέλομεν ήδη εκθέσει την ιστορίαν των βιβλιοθηκων του λαου. Πολλάς τοιαύτας βιβλιοθήκας έχει ή Γερμανία, και μάλιστα ή Πρωσία* περι αυτων όμως τουτο μόνον γνωρίζομεν, ότι αί βιβλιοθήκαι αύται, συστηθείσαι εις τάς σημαντικώτερας πόλεις, χρησιμεύουσι και εις αυτάς και εις τά περίξ αυτων χωρία. Αεπτομερεστέρως πληροφορίας έχομεν περι των εν Γαλλίᾳ βιβλιοθηκων του λαου. Εν έτει 1862 ό Ρουλάνδος, ύπουργός τότε επί της δημοσίας εκπαίδευσεως ών, ώμίλησε κατά πρώτον περι βιβλιοθηκων εν γένει, προσθέσας ότι ή ανάγκη βιβλιοθηκων του λαου όσημέραι επιστητοτέρα καθίσταται, άλλ' ότι ή σύστασις αυτων τοσαύτας παρέχει δυσκολίας, ωστε δεν είναι δυνατόν να υπερνικηθώσιν αύται ειμή διὰ της επιμόνου συμπράξεως πολλών και διὰ μεγάλων θυσιών. Αί δυσκολίαι αύται υπερνικηθήσαν ήδη. Πρώτος πάντων εις ίερέυς διακμαρτυρούμενος, ό Βρετανιός, εξέφρασε την ιδέαν περι συστάσεως βιβλιοθηκων του λαου. Κατανοήσας την σπουδιότητα της ιδέας ταύτης ό γνωστός συγγραφεύς Ιωάννης Μαρς έσύστησε την πρώτην εν Γαλλίᾳ βιβλιοθήκην του λαου εν Βεβελγαχίμ των παραρρήνιων της Γαλλίας έπαρχίών. Η βιβλιοθήκη αύτη περιείχεν εν αρχή 12 τόμους. Αλλά μετ' ου πολυ τοσοϋτον ανεπτύχθη και εγενικεύθη ή όντως θεία επιπόησις του άγνωστου ίερέως, ωστε εν βραχεί χρόνου διαστήματι ή εταιρία της ρηθείσεως βιβλιοθήκης έσύστησεν εν διαφόροις χωρίοις και κωμοπόλεσι της αυτης έπαρχίας 55 βιβλιοθήκας του λαου, εν αις κατά το πρώτον ήδη έτος της συστάσεώς των ανεγνώσθησαν 62,092 τόμοι. Ενταυθα πρέπει να παρατηρήσωμεν ότι ό αριθμός των τόμων δεν παριστᾷ και τον αριθμόν των άναγνωστων, διότι εν και το αυτό βιβλίον ου μόνον άναγινώσκειται υπό των διαφόρων μελών της αυτης οικογενείας κατά σειράν, αλλά μεταβιβάνει και εις τάς οικίας των γειτόνων, και πολλάκις άναγινώσκειται υπό του ενός των μελών της οικογενείας, άκρωμένων των λοιπών, ωστε ή ώφέλεια προσγίνεται και εις τους μη γνωρίζοντας ν' άναγινώσκουσιν. Προς απόδειξιν δε της επιτυχίας των τοιούτων ιδρυμάτων άναφέρωμεν, ότι ή βιβλιοθήκη του λαου εν Βεβελγαχίμ ήτις, ως έρρέθη άνωτέρω, έσύστηθη με 12 μόνον τόμους, περιείχε μετὰ το πρώτον εξάμηνον 50 τόμους, μετὰ το δεύτερον 848 και μετὰ το τρίτον 4334. Αί δε βιβλιοθήκαι του λαου εν τη μνημονευθείση παραρρήνιω της Γαλλίας έπαρχίᾳ (Alsace) αίτινες κατά το 1864 περιείχον 10,186 τόμους, περιέχον κατά το 1865 20,930 τόμους, και οι άναγινώσται από 5,030 άνέβησαν εις 103,178: εδκπνήθησαν δε

6,000 φράγκα εις αγοράν βιβλίων, και 4,500 ήτο ή καθάρα είσπραξις του μηνιαίου δικαιώματος, το όποιον διὰ μεν τους συνδρομητάς ειχεν όρισθη εις 40 λεπτά κατά μήνα, διὰ δε τους μη συνδρομητάς εις 2 λεπτά κατά τόμον. Εκ δε των εκθέσεων των βιβλιοφυλάκων μανθάνομεν ότι οι χειρώνακτες και τά τέκνα αυτων παρέχουσι τά 2/3 των άναγνωστων, ών το ήμισυ είναι νεοί από 15—20 ετών. Καθ' εκάστην δε σχεδόν προσφέρονται εις τάς βιβλιοθήκας τούτας δωρεάν βιβλία και χρήματα, ών μέρος χρησιμεύει εις άμοιβήν των άπόρων άναγνωστων. Μετ' ου πολυ και αί άλλαι έπαρχίαι της Γαλλίας έμιμήθησαν το άγαθόν παράδειγμα, και το πλήθος των συστηθεισών βιβλιοθηκων είναι άπειρον. Εν Αγγλίᾳ και εν ταίς Ηνωμ. της Αμερικης Πολιταίαις, ό περι την άναγνώσιν ζήλος είναι τά μάλιστα ζωηρός και ανεπτυγμένος, και δεν ύπάρχει σχεδόν χειρώνας ή τεχνίτης, όστις να μη άναγνώσκη καθ' εκάστην την εφημερίδα του. Άπειρα δε είναι τά άναγνωστήρια, εν οις πλήθος μέγα έργων διεργεται τάς έσπέρας. Εν Αυστρία βιβλιοθήκαι του λαου τοιαύται δεν ύπάρχουσιν' ύπάρχουσιν όμως βιβλιοθήκαι δημοτικαι και ένορικαι, ών ή είσοδος είναι έλευθέρα, και αίτινες ήδύναντο να χρησιμεύσωσιν ως βάσις των βιβλιοθηκων του λαου. Και εν Ιταλίᾳ αί βιβλιοθήκαι του λαου είναι όλίγαι. Τφ 1861 έσυστήθη μία μεν εν Πράτω, έτέρα δε εν Λέκκω. Κατά τά τελευταία ταύτα έτη έσυστήθησαν και άλλαι εν άλλαις της Ιταλίας πόλεσιν.

Εφημερίς τις της Φλωρεντίας, « ή Νεολαία, » πραγματευομένη περι των εν Ιταλίᾳ συστηθεισών βιβλιοθηκων του λαου, λέγει εν τέλει: « Εύχόμεθα ό αριθμός αυτων ν' αυξηθη, όπως διὰ του μέσου τούτου ή πατρις φθάση διὰ της αναπτύξεως όλων των τέκνων της εις το στάδιον εκείνο της ευδαιμονίας, εις το όποιον δεν περιέρχονται ειμή τά πεπολιτισμένα έθνη.» Όλος πρόσφατος είναι ή σύστασις βιβλιοθηκων του λαου εν Φλωρεντίᾳ, ένθα ή τιμή της συνδρομής ώρίσθη εις 40 λεπτά κατά μήνα, και έτέρας βιβλιοθήκης εν Βενετίᾳ. Τοιαύτα μέχρι τουδε εγένοντο ως προς το ζήτημα τουτο. Ιδου πως εκφράζεται μία εφημερίς των Μεδιολάνων « Πατρις και Οίλογένεια.» « Θέλομεν κατά κειρούς πληροφορηί τους άναγνώστας ημών περι της προόδου των νέων τούτων ιδρυμάτων, τά όποια αποβλέπουσιν εις τον ίερόν σκοπον του ν' αναπτύξωσι παρά τφ λαφ την άγάπην προς την ήθικην εκπαίδευσιν.» Πολλά έτι ύπολείπονται ουχ ήττον όμως δεν πρέπει να δίδωμεν πίστιν εις τους άπαισιδόξους, ότινες εν ταίς ένεργείαις ταύταις ουδέν έτερον βλέπουσιν ή στιγμιαίαν λάμψιν, ήτις θέλει σβεσθη τάχιιστα όπως και άνήσθη. Πᾶσα πρώτη δικηγοτική προσπα-

θεια περιέχει εν εαυτη την ύπόσχεσιν μελλουσών προσπαθειών, και ό άναγινώσκων σήμεραν θέλει άναγινώσκει αφείκτως και αύριον.»

Επονται γνώμαί τινες του συγγραφέως περι των μετὰ την σύστασιν των βιβλιοθηκων του λαου προσκομμάτων και των μέσων της θεραπείας. Αλλά περι τούτων θέλομεν πραγματευθη όταν ή μέλλουσα να συστηθη εν Αθήναις βιβλιοθήκη του λαου λάβη μείζονας διαστάσεις.

I. ΠΕΡΒΑΝΟΓΛΟΥΣ.

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχεια. Ιδε φυλλάδιον 417.)

Ε΄.

Σχέσεις των δύο φύλων εν Αμερικῃ.

Τό κυρίως κάλλος, τό κάλλος δηλαδή εκείνο τό όποιον, εξαιρουμένης της χάριτος, ονομάζεται πλαστικόν, εύρίσκεται κοινότερον εις την Αμερικην. Ενταυθα ή μεν εφηβος ήλικία έρχεται ταχύτερον, ό δε νοός των γυναικων, κκλλιεργούμενος παιδιόθεν διὰ ποικίλων μαθήσεων, αναπτύσσεται νεώτατος έτι έντελω. Επειδή δε ή αφείλεια, ή αιδώς αυτη της ψυχής των ήμετέρων θυγατέρων, είναι άγνωστος εις την Αμερικην, έπεται ότι ή επιθυμία του ν' αποκτήση ή νέκ γνώσεις περι πάντων είναι άχαλίωτος. Όθεν νεοί δώδεκα έως δεκαπέντε ετών έχουσι και κάλλος προσώπου, και ευχέρειαν τρόπων, και πολυτέλειαν ένδύματος, και ήθικην αξιοπρέπειαν. Κατά την ήλικίαν εκείνην ουτε τά πάθη, ουτε αί εξεις, ουτε αί βιωτικαι μέριμναι ταράττουσι την επιχάριτον άρμονίαν των χαρακτηρών αυτων, αίτινες την μεν ήλικίαν είναι παιδικά, τό δε θέλητρον γυναικες.

Πολλάκις έρρέθησαν οι Παρίσιοι παράδεισος των γυναικων' όρθότερον όμως αν ελέγετο ή Αμερικῃ. Δύσκολον είναι ν' άπκριθώσωμεν πάντα τά δικαιώματα και πάντα τά προνόμια όσων απολαύουσιν αί γυναίκες εις την νέαν γην. Κατά τάς αρχάς της μετοικείας των Αμερικανων, εγένετο χοήσις όλων των τρόπων όσοι συνετέλουσιν εις την επιτυχιαν του επιχειρήματος. Επειδή δε οι μετοικοι εγίνωσκον ότι άνέκθην τό ασθενέστερον ήμισυ των ανθρώπων πηδαλιουχει τό ισχυρότερον, και ότι όπου ή γυνή άρέσκειται και θέλει να ζήση, εκεί και ό άνήρ άρέσκειται και θέλει να ζή, κατέβηλον πᾶσαν προσπάθειαν όπως ελκύσωσι γυναίκα, και ως επιτήδειοι έμποροι πρεχώρησαν εις αυτάς εν μέρος του κέρδους. Η λατρεία

των γυναικῶν εἶναι τοσούτω γενική εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ὥστε πανταχοῦ βλέπεις ἐκτεθειμένους χάριν τοῦ κοινοῦ εἰκόνας γυναικῶν φερουσῶν ἔνδυμα καὶ μὴ ἀφροδίται ἀναδύμεναι, νύμφαι λουόμεναι, κλ. στολιζοῦσι μετὰ προτομῶν τοῦ Οὐάσιγκτον τὰ καπηλεῖα καὶ τὰς λέσχας. Γυναῖκας εὐρίσκεις καὶ ἐντὸς τῶν ἀνδρικῶν πύλων, καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν λεωφορείων, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ὑποκάμισα μέχρι τῶν χειρῶν. Ἐὰν δὲ τις ἐπιθυμήσῃ τὸ ὁμοίωμα γυναικός, τὴν ὁποίαν μόλις γνωρίζει, ἀποτείνεται ἀδιστακτικῶς πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν παρακαλεῖ νὰ διαψεύσῃ αὐτὴν τὸ χάριεν πρόσωπόν της· καὶ ἐκεῖνη μεταβαίνει μετὰ τοῦ αἰτοῦντος εἰς φωτογραφεῖον ἐξεικονίζεται· ὁ δὲ κύριος λαμβάνει τὴν εἰκόνα, καὶ οὐδεὶς τολμᾷ νὰ ὑποπτεῖται ἄτοπον.

Αἱ μακάριαι κόραι τοῦ νέου κόσμου ἔχουσι πᾶν σχεδὸν δικαίωμα, ἅμα δὲ καὶ πάσας τὰς εὐκολίας, καὶ αὐτὴν ἔτι τοῦ δέρειν τοὺς ἀνδρας τοὺς ὁποίους δὲν νοστιμεύονται, χωρὶς νὰ φοβῶνται ἀντίστασιν, διότι οὐδέποτε ἀνὴρ τολμᾷ νὰ ὑπερασπίσῃ ἐκυτὸν ἐναντίον γυναικός.

Ἡ μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνδιάλεξις εἰς τὴν Ἀμερικὴν θεμελιούται εἰς δύο ἀντιφατικὰς ἀρχάς· εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναικὸς τοῦ νὰ γίνῃ ἀρεστή, καὶ εἰς τὸν φόβον τοῦ ἀνδρῶν μὴ γίνῃ αἰχμάλωτος ἐκεῖνης. Ἴδου πῶθεν ἡ μεγίστη τῶν γυναικῶν φιλαρέσκεια καὶ ἡ ψυχρότης τῶν ἀνδρῶν. Ἡ γυνὴ θεωρεῖται ἐχθρὸς τῶν εὐαισθητῶν καρδιῶν. Δὲν φοβεῖται τὸ ἀρνίον τὸν λύκον, ἀλλὰ ὁ λύκος τὸ ἀρνίον. Ἀπέρχοντο καὶ ποικίλην ἔχουσαι πείραν, ἅμα δὲ καὶ προστασίαν παρὰ τοῦ νόμου μεγίστην, γινώσκουσι πῶς νὰ ὑπερασπίσωσιν ἐκυτὰς ἐναντίον παντὸς κινδύνου. Ἐὰν ποτε ἴδῃς νέον καὶ νέαν συνομιλοῦντας κατ' ἴδιον εἰς τὰ θέατρα, εἰς τοὺς χοροὺς ἢ εἰς αἰθούσας, μὴ παραξενεύεσαι· διότι εἶναι ἀθωότεροι ἢ ὅσον τοὺς νομίζεις· παίζουσι μὲ τὸν ἔρωτα ὅπως καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ πολεμοῦσι μετὰξὺ τῶν με ξύλινα ξίφη καὶ καλάμινα πυροβόλα. Ἐὰν τις τῶν δύο συνδιαλεγόμενων τρέμῃ μὴ σγαληνευθῇ ὑπὸ τοῦ αἰσθητικῆτος, ἔσο βέβαιος ὅτι ὁ τρέμων δὲν εἶναι ποτὲ ἡ νέα, ἀλλὰ ὁ νέος. Διὰ τοῦτο αἱ νέαι ἔχουσι πάντοτε ἄκραν πεποίθησιν εἰς ἐκυτὰς. Συνεχῶς βλέπεις μαθητρίαν δεκαπέντε, ἐνίοτε δὲ καὶ δεκαοκτὼ ἐτῶν, ἀπερχομένης εἰς τὸ σχολεῖον, βιβλίαν μὲν ὑπὸ τὴν μασχάλην, στολισμὸν δὲ ἀρμόζοντα εἰς δεσποινῆς ἐχούσας, αἰτινας καγχάζουσαι ἀτενίζουσαι τοὺς ἀνδρας καὶ βιάζουσαι αὐτοὺς νὰ χαμλώσωσι τοὺς ὀφθαλμούς.

Πολλάκις καὶ μαθήτριαι εἶναι μεμνηστευμένοι ἢ ἔχουσι ἕνα ἢ καὶ πλείονας λάτρεις. Τότε ὁ μνηστήρ ἢ ὁ λάτρης, ὅπως συνομιλήσῃ πλησιέστερον μὲ τὴν λατρευομένην περιπτύσσει τοὺς ὤμους της. Μόνος ὁ

σύζυγος ἢ ὁ μνηστήρ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσφέρῃ τὸν βραχίονα εἰς τὴν σύζυγον ἢ τὴν μνηστήρ του· πᾶς δὲ τις ἄλλος, συνοδεύων παρθένον, βραδίξει ἀπλῶς πλησίον αὐτῆς καὶ περιπτύσσει τοὺς ὤμους της. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἐν γένει παραδεδεγμένη.

Ἴδου δὲ πῶς γίνεται ἡ περιπτύξις· ὁ ἀνὴρ στρογγυλίζει τὸν βραχίονα καὶ περιβάλλει τοὺς ὤμους τῆς νέας, ἀπὼθεν ὅπως αὐτὴν εἰς τὰ ἐμπροσθεν χάριν σεμνότητος. Ἄλλοτε ἐκράτουν τὰς κυρίας ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος· ἀλλὰ σήμερον ἡ περιπτύξις θεωρεῖται πρόδοσις.

Ἰπάρχουσι προνομιοῦχά τινα μέρη εἰς Νεοβόρακον, ὡς παραδείγματος χάριν εἰς τοῦ Βαρνοῦμιτὸ μουσεῖον, ἔπου οἱ μεταξὺ τῶν δύο φύλων διάλογοι δὲν ἔχουσιν ὄρια. Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τρέχουσιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐνηγκαλισμένοι καὶ συνομιλοῦντες τόσον πλησίον, ὥστε οὐδεὶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ ὅτι καὶ δὲν ἀσπάζονται ἀλλήλους. Εἶδον εἰς τὸ μικρὸν θέατρον τοῦ μουσεῖου τούτου, τὸ ὁποῖον ὁ Βαρνοῦμ ὀνομάζει ἀγαγνοστήριον, διότι ὁ κύριος οὗτος εἶναι ἄλλος ὄσιος Παρνούτιος, κήρυξ μὲν δικηρύσιος τῆς ἐγκρατείας, ἐνοικιαστῆς δὲ ἀδυσώπητος τῶν ἐργαστηρίων του εἰς οἶνοπώλας, εἶδον λέγω νέον καὶ νέαν νὰ κάμνωσι τὸ Χριστὸς ἀνέστη, καὶ τοῦτο οὐχὶ ἐν κειρῷ Πάσχα, δημοσίᾳ καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν πάντων. Καὶ ὅμως οὐδεὶς παρεξενεύθη· διότι, τίς τολμᾷ νὰ ταραξῇ ὅπως δὴποτε τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἐραστῶν, ἐξασκούντων τὰ ἴδια δικαιώματα;

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ δημόσια καταστήματα, εἰς τὰ λεωφορεῖα, εἰς τὰ ἀτμόπλοια, εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, ἀνδρες καὶ γυναῖκες συνομιλοῦσιν ἐρωτικῶς καὶ ἐναγκαλιζόνται.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ τὸ σκάνδαλον εἰς Ἀμερικὴν ὑποχωρεῖ ἐνώπιον τοῦ πνεύματος τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας· διὸ σπανίως ἀκούεις ἀνεκδοτὸν τι, ἐξ ἐκείνων ἅτινα κινουσιν ἀλλαχοῦ τὴν γλωσσολογίαν. Εἰ δέποτε συμβῇ τι ἄτοπον, δὲν κατακρίνουσι τὴν παρεκτραπειῶσαν γυναῖκα, οὔτε οἰκτεῖρουσι τὸν παθόντα σύζυγον· ὁλόκληρος ἢ κατὰ κρισὶς πίπτει κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐνόχου, οὗτινος οὐ μόνον ἡ τιμὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἐμπορικὴ πίστις προσβάλλεται. Καὶ τὸ περιεργότερον, ὑπὲρ τῆς παρεκτραπειῆς συνηγοροῦσιν ἐνθέρμως αἱ ἄλλαι γυναῖκες. Καὶ τοῦτο μὲν ἀνατρέπει πάσας τὰς παραδεδεγμένας ιδέας, καὶ φαίνεται ἰκανὸν νὰ συνταράξῃ τοὺς ἠθολόγους· οὐδὲν ἤττον ὅμως αἱ γυναῖκες τῆς Ἀμερικῆς οὐ μόνον δὲν κατασπαράττουσιν ἀλλήλας, ἀλλὰ καὶ ὑπερασπίζεαι ἢ μία τὴν ἄλλην, καὶ δικαιολογοῦσιν ἀμοιβαίως τὰς ἀσθενεῖς αὐτῶν.

Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐκληρονόμησαν παρὰ τῶν Ἀγγλων τὴν μέθοδον τοῦ μεταποιεῖν καὶ αὐτὰς τὰς ἐρωτικὰς φιλοφροσύνας εἰς ζήτημα ἀποζημιώσεως ἢ μέ-

θοδος δὲ αὕτη παρήγαγε περίεργον βιομηχανίαν, τὴν ἐξῆς·

Νέα τις, συνεννοημένη μετὰ τινος ἄλλου, ρίπτει τὰ δελεαστικὰ καὶ ἐπιβουλα δίκτυά της· εἰς δὲ τις ἐμπέση εἰς αὐτὰ, πάραιτα τὸ ἦθος τῆς ἐπαγωγῆς γίνεται ἀνήσυχον, καὶ ὅπως ἐντρομος ἐρωτᾷ τὸν ἀπτεριν αὐτῆς·

— Δὲν ἀκούεις κρότον;

— Ναί· τί τρέχει;

— Ἄ! φύγε, φύγε ἀμέσως· εἴμεθα χαμένοι... Διὰ τοὺς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ τρέξε! Ἄλλοίμονον! ἔφθασε...

Καὶ ἐκεῖνος μεθ' οὗ ἤτο συνεννοημένη ἐμβαίνει εἰς τὸν θάλαμον ὡς πατήρ ἢ ἀδελφὸς προσβεβλημένος, ἢ καὶ ὡς μινόμενος σύζυγος. Ἡ κυρία λειποθυμεῖ εὐθὺς καὶ ὁ πατήρ, ὁ ἀδελφὸς ἢ ὁ σύζυγος ὄρμα κατὰ τοῦ ξένου, θέλει νὰ τὸν φονεύσῃ, νὰ τὸν ἐγκαλέσῃ εἰς τὸ δικαστήριον, ἢ νὰ τὸν ὑποχρεώσῃ νὰ νυμφευθῇ τὸ θυμὰ του. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἐνωῶν τὸ στρατήγημα, ἀνοίγει τὸ βαλάντιόν του καὶ δυσωπεῖ τὸν ἀδυσώπητον.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι οἱ σύζυγοι, οὐ μόνον δὲν εἶναι ζηλότυποι, ἀλλὰ καὶ μεγίστην ἐλευθερίαν χαρίζουσι εἰς τὰς γυναῖκας αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἀπόντες δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, αὐταὶ περιέρχονται ὁλοκληρῶς ὥρας εἰς τοὺς δρόμους.

Γνωστὴ εἶναι ἡ εὐκολία μὲ τὴν ὁποίαν ὑπανδρεύονται αἱ νέαι εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἄνευ τῆς μετοχῆς τῶν ἰδίων γονέων. Τὸ ἀνδρόγυνον μεταβαίνει εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἂν ἦναι καθολικὸς ἢ διακρυτωμένοι, ἢ εἰς τὴν συναγωγὴν ἂν ἦναι Ἰουδαῖοι, ἢ καὶ ἀπλῶς παρουσιάζονται εἰς τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν, διότι εἰς εἰρηνοδίκης, δύο κρυτῶν παρόντων, ἀρκεῖ νὰ καθυγάσῃ τὸ συνοικέσιον, καὶ ἐντὸς πέντε λεπτῶν γίνεται ἡ τελετὴ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἄλλης διατυπώσεως.

Ἄλλοτε εἰς τὴν Πενσυλβανίαν ἐπεκράτει περίεργον ἔθος. Ἐὰν δύο ἀντερόμενοι ἀπῆντων ἐμπόδια εἰς τὸν γάμον αὐτῶν, ἀνέβαινον καὶ οἱ δύο εἰς τὸν αὐτὸν ἵππον, ἢ μὲν νέα ἐμπροσθεν κρατοῦσα τοὺς χαλινούς, ὁ δὲ νέος ὀπισθεν· ἐμφανιζόμενοι δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐνώπιον τοῦ εἰρηνοδίκου, ἐκεῖνη μὲν κατέθετεν ὅτι ἐκλεψε τὸν μνηστήρα της· καὶ ἐζήτει νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ, οὗτος δὲ δὲν ἀντέτεινε. Καὶ τούτου γενομένου πᾶσα ἄλλη δυσκολία ἐξέλιπε καὶ ὁ γάμος ἐτελεῖτο.

Εἰς Νεοβόρακον εἶδον θυγατέρα διακρυτωμένου ἱερέως, ὑπανδρευθεῖσαν κρυφίως ἔξ μῆνας πρὶν ἢ ὑποπτεῖται ἡ κἀν ὁ πατήρ της τὸν γάμον, τὸν ὁποῖον δὲν ἐνέκρινε· καὶ ὅμως ἔζη εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον.

Ἡ τοσαύτη εὐκολία ἔχει μὲν πλεονεκτήματα, ἔχει ὅμως καὶ ἄτοπα, ὧν τὸ ὀλεθριώτερον εἶναι βε-

θαίως ἡ διγαμία. Εὐρίσκονται μάλιστα οὐκ ὀλίγοι οὐχὶ δις καὶ τρίς, ἀλλὰ πολλάκις νυμφευθέντες κερδοσκοπίας ἐνεκα. Ὑπανδρεύονται ἐν πρώτοις εἰς μίαν πολιτείαν, καὶ ἀποφάττωσι τὴν προῖκα τῆς πρώτης γυναικός, ἀπέρχονται εἰς ἄλλην, ὅπου ὑπανδρεύονται ἐκ νέου· κατὰ τὸν τρόπον δὲ τοῦτον μεταβαίνουσιν ἀπὸ πολιτείας εἰς πολιτεῖαν καὶ νυμφεύονται ἐλευθέρως. Ὅτε διέτριβον εἰς Ἀμερικὴν, νέος τις εἰκοσιπέντε ἐτῶν κατεδικάσθη ὅτι, ζώσας τῆς πρώτης αὐτοῦ γυναικός, ὑπανδρεύθη τετράκις πρὸς τοὺς δέκα. Αἱ δεκατέσσαρες σύζυγοι τοῦ ὑπερατλαντείου τούτου σουλτάνου ἐλθούσαι εἰς τὸ δικαστήριον ἐμαρτύρησαν κατ' αὐτοῦ, ἐκ δὲ τῆς ἀνακρίσεως ἐγένετο γνωστὸν ὅτι ἐντὸς τριῶν ἑβδομαδῶν ὑπανδρεύθη δις, εἰς τὴν Βαλτιμόραν καὶ Βόστον.

Ἀλλὰ καὶ ἡ δικαιοσύνη φέρεται συγκαταβατικώτατα πρὸς τοὺς πολυγάμους. Ὁ Δαυὶδ Βεάττυρα, καταδιωχθεὶς ὑπὸ ἐπτὰ νομίμων γυναικῶν, κατεδικάσθη εἰς εἴκοσι δύο μόνον μνηῶν φυλάξις, ὁ ἔστιν εἰς τριῶν μνηῶν καὶ τινῶν ἡμερῶν ζημίαν τῆς ἐλευθερίας του δι' ἐκάστην σύζυγον. Διὰ τί λοιπὸν νὰ μὴ νυμφευταί τις ὅσας γυναῖκας ὀρέγεται;

Ἴδου ἀπόφασίς τις δικαστικὴ περὶ τινος διγαμίας·

Τὸ 1848 ἔτος ὁ Κ. Γεώργιος Γάρρισον ἐνυμφεύθη τὴν μίς Ἐλισάβετ Σμιθ, δύο δὲ ἔτη μετέπειτα, ζώσας ταύτης, ἐνυμφεύθη τὴν μίς Λουκίαν Πότς. Μετὰ τινα χρόνον ἀπέθανεν ἡ πρώτη χωρὶς νὰ ἐγκαλέσῃ εἰς τὸ δικαστήριον τὸν ἄπιστον ἄνδρα. Ἐκ τῆς ἀτιμωρησίας λοιπὸν ἐνθαρρυνθεὶς ὁ Γάρρισον, ὥσως δὲ καὶ θέλων νὰ τιμῆσῃ τὴν μνήμην τῆς ἀποθανούσης, ἐνυμφεύθη τὴν μίς Μαργαρίταν Σμιθ. Μόλις ὅμως ἐτελέσθη ὁ τρίτος οὗτος γάμος καὶ ἡ Κ. Λουκία Γάρρισον, ἤττον ἀνεκτικὴ τῆς ἀποθανούσης, ἐνεκάλεσε τὸν ἐνοχον. Πλήθος περιέργων συνέρρευσε εἰς τὸ δικαστήριον, προσδοκῶντες τὴν καταδίκην τοῦ τρις παρνομήσαντος· καὶ ὅμως ὁ δικαστὴς ἀπήγγειλε τὴν παράδοξον ταύτην ἐτυμηνωρίαν·

« Διὰ τοὺς δύο πρώτους γάμους ὁ Κ. Γάρρισον δὲν εἶναι ἐνοχος διγαμίας, διότι ἡ ἐγκλησις δὲν ἐγένετο ἐν τῷ δικαστήματι τῶν τριῶν ἐτῶν, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὁ νόμος τοῦ Νεοβόρακου. Ἀλλ' οὔτε διὰ τὸν πρῶτον καὶ τὸν τρίτον γάμον εἶναι ἐνοχος, διότι ἡ μίς Ἐλισάβετ ἤτο ἀποθαιμένη ὅτε ὁ Γάρρισον ἐνυμφεύθη τὴν μίς Μαργαρίταν. Τέλος, οὔτε κατὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον γάμον ὑπάρχει ἐγκλημα διγαμίας, διότι ἡ ἔνωσις τοῦ ἐγκαλουμένου καὶ τῆς μίς Λουκίας, γενομένη ζώσας τῆς πρώτης γυναικός, θεωρεῖται ἄκυρος ὑπὸ τοῦ νόμου.»

Δυνάμει τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὁ καλὸς σου Γάρρισον ἀπελύθη καὶ ἔμεινε κάτοχος τῆς τρίτης γυναικός. Τὴν δὲ Κ. Λουκίαν θέλει ἐλεήσει βεβαιῶς ὁ ἀντεραστής μαγνάνων ὅτι ἡ ταλαίπωρος αὕτη εἶχεν

ὕπανδρουθῆ πρό τινων ἐτῶν τὸν Βενιαμίν Σίμονς, ὅστις συλληφθεὶς μεταξὺ τῆς ἀράτου γλυκύτητος τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ γάμου, κατεδικάσθη ἐπὶ διγαμίᾳ· πρὸ ὀλίγον δὲ θά καταδικάζετο καὶ ἡ Δουκία, ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι, ὅτε ὕπανδρουθῆ τὸν Βενιαμίν, δὲν ἠγνόει ὅτι εἶχεν ἄλλην γυναῖκα· ἀλλὰ χάρις εἰς τὴν εὐγλωττίαν τοῦ δικηγόρου της ἀπελύθη.

Τὴν εὐκολίαν ταύτην περὶ τὴν τελευτὴν τοῦ γάμου, ἱερεῖς τινες καθιστῶσι μεγαλύτεραν, τελοῦντες τὸ μυστήριον *χορδοικῶς*. Ὁ αἰδουσιμώτατος L. H. Moore, εἶναι ἀληθῆς ἀτυχεῖς μηχανὴ περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀναπληρῶν πολλοὺς ἄλλους αἰδουσιμωτάτους. Ἐκ τῆς ἐφημερίδος *Enquirer* μαθαίνομεν ὅτι ἐντὸς τοῦ Δεκεμβρίου ἐσταφάνωσε διὰ μιᾶς τρία ἀνδρόγυνα.

Ἰδοὺ δὲ καὶ ἔτι περιεργότεροι γάμοι·

Ὁ ἠλεκτρικὸς τηλεγράφος, καταργήσας τὰς ἀποστάσεις, ἔφερε καὶ τὰς καρδίας εἰς συνάφειαν· διότι συνεχῶς τελοῦνται τηλεγραφικῶς γάμοι μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν κατοικούντων δικασίας καὶ τετρακοσίας λεύγας μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων· ἱερεῖς, ἢ καὶ ἀπλῶς αἱ πολιτικαὶ ἀρχαί, λαμβάνουσι τὸ τηλεγράφημα, δι' οὗ μεταβιβάζει ἑκάτερος τὴν συγκατάθεσίν του, ἐγγράφουσι αὐτὴν εἰς τὰ βιβλία, καὶ οὕτω ὁ γάμος θεωρεῖται τετελεσμένος.

Μία δὲ τις ἐφημερίς τοῦ Νεοεβοράκου, ἡ *Weekly-Herald*, ἀναγγέλλει γάμον τελεσθέντα κατὰ τὸν τρόπον, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὴ ὀνομάζει παράδοξον.

Ἐνῶ, λέγει, ἠτοιμάζετο τις νέος νὰ νυμφευθῆ, ἀπέθανεν αἰφνης. Ἐπειδὴ δὲ καὶ οὗτος, καὶ ἡ μελλόνουμος, καὶ αἱ οἰκογένειαι αὐτῶν ἐπίστευον θερμῶς εἰς τὰ πνεύματα, ἀπεφάσισαν νὰ τελεσθῆ ὁ γάμος καὶ μετὰ τὸν θάνατον ἐκείνου. Καὶ ἀληθῶς ἐτελέσθη τὴν ἐρχομένην Κυριακῇ. Ἡ νέα ἐνυμφεύθη οὐχὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ μνηστῆρός της, προκειμένου τοῦ νεκροῦ. Διὰ τῆς ἀνηκούστου δὲ ταύτης πράξεως, προστίθησιν ἡ ἐφημερίς, ἡ νέα ὑπεχρέωθη νὰ μὴ ὕπανδρουθῆ πλέον.

Περιεργότερα εἶναι αἱ περὶ γάμου καὶ αἰσθημάτων ἀγγελίαι, αἵτινες καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκονται εἰς τὰς ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας· παραθέτω δὲ ἐνταῦθα ὀλίγας τινὰς ἀπαρᾶλλάκτως ὡς ἐδημοσιεύθησαν.

« Φαννὸ, ἠξέυρεις ὅτι σὲ ἀγαπῶ· διὰ τί λοιπὸν δὲν ἔρχεσαι νὰ με ἰδῆς; — J. L. »

« R. J. K. Ἀπόψε, τὴν ἐνάτην ὥραν. »

« Ἀχάριστε! Μὲ λησμονεῖς λοιπὸν ἀφοῦ ὠραίσθης ὅτι θὰ με ἀγαπᾷς διὰ παντός; Ἐλα καὶ σὲ συγχωρῶ. — W. L. »

« Μὴ ἔρχεσαι, ἀλλὰ μόνον ὅταν σὲ εἰπῶ. Ὁ σύζυγός μου ὄλα τὰ ἠξέυρει, ἀλλὰ θὰ τὰ διορθώσω. — A. Th. »

Ἐνίοτε αἱ ἀγγελίαι δημοσιεύονται εἰς πολλὰς γλώσσας, ἢτοι·

« Quereos.—Yo were right.—Adieu. F. R. »

« Mi querida, I love you, de tout mon cœur. This evening; tu sais. — X. X. »

Τοιούτων ἀγγελιῶν βρίθουσιν αἱ ἐφημερίδες.

Πολλοὶ Ἀμερικανοί, βεβαρημένοι ἀπὸ ὑποθέσεις καὶ μὴ ἔχοντες καιρὸν νὰ ζητήσωσι γυναῖκα, καταφεύγουσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας. Ἐγὼ δὲ ἐγνώρισα κυρίαν, ἣτις ὀφείλει τὸν γάμον της εἰς τὴν διὰ τοῦ *Herald* γενομένην ταύτην ἀγγελίαν·

« Κύριός τις ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ σχέσεις, χάριν γάμου, μετὰ νέας ἐπιχαίτου κόρης. Πρέπει δὲ νὰ ἦναι εὐμορφος, καλοκαμωμένη, καὶ νὰ ἔχη γλυκὴν χαρακτῆρα καὶ τρόπους εὐπρεπεῖς καὶ εὐγενεῖς. Προτιμᾷ δὲ τὰς ξανθὰς δικαῖς ἕως εἰκοσιν ἐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κύριος οὗτος ἔχει περιουσίαν, ἀδιαφορεῖ ἂν ἡ νέα δὲν ἔχη, δὲν ἀδιαφορεῖ ὅμως καὶ διὰ τὸ κάλλος, τὴν χάριν καὶ τὸ καλὸν ὄνομα. Ἡ θέλουσα ἂς διευθυνθῆ ἐμπιστευτικῶς πρὸς τὸν K. K. M., Forth avenue 348, near Twenty Eighth Street. »

Ἡ κόρη, πεποιθὴ εἰς τὰ δεκαοκτὼ ἔτη, τὸ κάλλος, τὴν κομψότητα, τὸν ἐράσμιον χαρακτῆρα καὶ τὴν ξανθὴν κόμην της, μεταβαίνει μόνη, χωρὶς νὰ φανερώσῃ εἰς ἄλλον τὴν σκοπὸν της, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ αἰτούντος, ὅστις εὐρὼν αὐτὴν κατὰ τὴν ὄρεξίν του τὴν ἐνυμφεύθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας.

Ἐνίοτε δὲ καὶ αἱ γυναῖκες ζητοῦσιν ἄνδρας· ἰδοὺ ἀγγελία ἐξαχθεῖσα ἔκ τινος ἐφημερίδος·

« Κυρία τις χήρα, εἰκοσιπέντε ἐτῶν, καθάραν περιουσίαν 50,000 ταλλήρων ἔχουσα, ἐπιθυμεῖ νὰ ὕπανδρουθῆ με κύριον καλῶς ἀνατετραμμένον καὶ τῆς αὐτῆς περιόδου ἡλικίας. Ἐπειδὴ δὲ ζῶντος τοῦ πρώτου συζύγου της ἔπαθε πολλὰ ἐξ αἰτίας τῆς ἀκρασίας του, ἀξιοῖ νὰ τηρῆ ἀκριβῶς ὁ δεῦτερος τὰς ἀρχὰς τῆς ἐγκρατείας, περὶ οὗ νὰ παρουσιάσῃ καὶ ἀποδείξῃ. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ ἦναι εὐσεβῆς, καλοκαμωμένος, νὰ ἔχη πνεῦμα σπουδαῖον καὶ εὐχάριστον καὶ νὰ μὴ ἐνυμφεύθῃ ποτέ. Ἀδιάφορον ποίας θρησκείας εἶναι ὁπαδὸς (μόνον μορμόνον δὲν θέλω), καθόσον ἡ ἐκδίδουσα τὴν παρούσαν ἀγγελίαν εἶναι κοσμοπολιτικὴ καὶ ἐπαγγέλλεται ἀναφανδὸν τὴν ἀνεξιθρησκείαν. . . »

« Οἱ ὑποψῆριοι παρακαλοῦνται νὰ στείλωσι μετὰ τῶν ἄλλων πληροφοριῶν καὶ τὸ φωτογράφημα αὐτῶν. Ἐκεῖνοι δὲ πρὸς οὓς θέλει ἐπιστραφῆ, παρακαλοῦνται νὰ πύσωσι πᾶσαν περαιτέρω ἐνέργειαν. »

Ἀλλ' ὡς κορωνίδα πασῶν τῶν τοιούτων ἀγγελιῶν, παραθέτω τὴν ἐπομένην, ἐξαχθεῖσαν κατὰ γράμμα ἐκ τοῦ *New-York-Herald*, δι' οὗ ἐκοινοποιήθη τὴν 13 Ἀυγύστου 1855, ἡμέραν δευτέραν.

« A young lady, moderately good looking, twenty years of age, wishes to find a partner for life. Any gentlemen desirous of changing their isolated state for one of congenial happiness, will please adress Jennie. P. A., box 271, Union square Post Office, Broadway. » ἦτοι·

« Νέε τις κυρία, μετρίως εὐμορφος, εἰκοσαετής, ἐπιθυμεῖ νὰ εὕρῃ σύμβιον. Ὅστις ἐπιθυμεῖ ν' ἀνταλλάξῃ τὴν μεμονωμένην αὐτοῦ θέσιν πρὸς τὴν εὐτυχίαν ταύτην, εὐρεστηθῆτω ν' ἀποταθῆ πρὸς, κλ. »

Ἦκουσα ὅτι ὅμοιαι ταύτης προτάσεις κολλῶνται πολλὰκις χειρόγραφοι εἰς τὰς θύρας τῶν σχολείων τῆς ἱατρικῆς καὶ εἰς τινὰς λέσχας.

Ἡ ἀστυνομία τοῦ Νεοεβοράκου ἐγένετο ἀπὸ τινος αὐστηροτέρου πρὸς τὰς ὑπόπτους γυναῖκας, αἵτινες ὅμως ὅπως ἀποφύγωσι τὴν αὐστηρότητα ταύτην, σοφίζονται διάφορα στρατηγήματα. Μίαν τῶν ἡμερῶν εὐρισκόμενος εἰς λεωφορεῖον εἶδον κομψὴν κυρίαν, κρατοῦσαν ὠραίαν μικρὰν γάστραν με ἄνθη, εἰς ἃν τὴν ῥίζαν ἐκρέματο ἐν εἰδει βοτανικῆς εἰδήσεως, τὸ ὄνομα καὶ ἡ κατοικία τῆς ἀνθοφόρου.

Ὁ K. Andrews, ἐκ τῶν ἐνθερμοτάτων ὁπαδῶν τῶν κοινωπιστικῶν ἰδεῶν, ἐθεμελίωσεν εἰς Νεοεβοράκον κατάστημα, τὸ ὁποῖον ἐπωνόμασε *λέσχην τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος*. Ὁ K. Andrews, πατὴρ ὢν οἰκογενεῖας, εἴλκυσεν εἰς τὴν λέσχην του τοὺς ὁπαδοὺς τῆς διὰ πάντα καὶ κατὰ πάντα ἀπεριορίστου ἐλευθερίας. Ἦρχοντο δὲ καὶ ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του εἰς τὴν λέσχην, εἰς ἣν συνηθροίζοντο πολλοὶ καὶ πολλαὶ δις τῆς ἐβδομάδος ὅπως χορεύωσι, τραγουδῶσι, κηρύττωσι τὴν χειραφέτησιν τῆς γυναικῆς καὶ συνδιαλεχθῶσι κατὰ βούλησιν. Εἶδον εἰς τὴν λέσχην ταύτην καὶ σεβασμίους οἰκογενειάρχους με τὰς θυγατέρας των, καὶ ἀνδρόγυνα, καὶ χήρας, καὶ παρθένους μόνους. Πάντες δὲ εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ πρῶτιστον καὶ ἀναλλοίωτον τῶν δικαιωμάτων εἶναι ἡ ἐντελής διάθεσις τῆς καρδίας ὑπὲρ ἐκείνου δι' ὃν πάλλει. Κατὰ συνέπειαν τούτου, ἡ *λέσχην τοῦ ἐλευθέρου ἔρωτος* κατεδίκαζε τὸν γάμον ὡς ὄρκον, ὅντινα παραβιάζομεν συνεχῶς χάριν τῆς καρδίας, ὁσάκις δὲν παραβιάζομεν τὴν καρδίαν χάριν τοῦ ὄρκου.

Ἐννοεῖται ὅτι αἱ θεωρεῖται αὐταὶ εἶναι ἀνεπίδεκτοι συζητήσεως, τὸ δὲ γενικὸν αἶσθημα καταδικάζει αὐτάς. Προσθετόν δὲ ὅτι αἱ συναθροίσεις εἰς τὴν λέσχην ταύτην ὑπῆρχαν πάντοτε σεμνότεραι καὶ πολὺ πλέον χορευτικαὶ ἢ αἰσθηματικαί· ἀπαξ μόνον ἡ δις ἀντηλλάγησαν ἐλεύθερά τινὰ γρονθοκοπήματα ἕνεκα ἐλευθέρων τινῶν γυναικῶν· ἀλλὰ μὴ λησμονώμεν ὅτι τὸ γρονθοκοπεῖν εἶναι ἡ εὐαρεστοτάτη δικασκεία τῶν Ἀγγλοαμερικανῶν.

Τελειόνοντες τὸ κεφάλαιον τοῦτο σπεύδομεν νὰ

συγχρωόμεν τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν ὅτι παρεδέχθη διάκρισιν τινὰ μεταξὺ τοῦ ἀγαπῶντος καὶ τοῦ ἀγαπᾶν τὸν δεῖνα ἢ τὴν δεῖνα. Ὅπως καὶ οἱ Ἕλληνες, οἵτινες μεταχειρίζονται κυρίως τὸ ἔρᾶν ἐπὶ προσώπων τὸ δὲ ἀγαπᾶν ἐπὶ τε προσώπων καὶ πραγμάτων, οὕτω καὶ οἱ Ἄγγλοι λέγουσι *to love* ἐπὶ ἐμψύχων, καὶ *to like* ἐπὶ ἀψύχων.

Αἱ λέξεις, δεόντως ἐκλεγόμεναι, χρησιμεύουσιν εἰς τὸν νοῦν ὅσον καὶ τὰ ἄνθη εἰς τὰς γυναῖκας· αἱ μὲν κατάλληλοι λέξεις ἐρμηνεύουσι γλαφυρῶς τὴν εὐγένειαν τοῦ φρονήματος καὶ τοῦ αἰσθηματος, τὰ δὲ ἄνθη ἀναδεικνύουσι τὸ φυσικὸν κάλλος.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΠΡΟΣ ΚΑΙ ΨΙΣΗ.

Παλαιὸς μῦθος. — Νέον Διήγημα.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἰδε φυλλάδ. 420.)

Γ'.

Ἡ νεαρά κόρη ἀπεκοιμήθη . . . ἀργά, ἐννοεῖται. Ὄνειρα ὅμως δὲν εἶδε πλέον.

Πόσῃ ὥρᾳ ἐκοιμήθη; εἰς τίνος ἀγκάλας ἐκοιμήθη; Οὐδὲ αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ τὸ ἤξευρεν ὅταν ἐζύπνησε.

Τοῦτο μόνον εἶδε, ὅτι φαιδρὸν καὶ θάλπον φῶς, ἐπλήρου τὸν μυστηριώδη κοιτῶνά της, καὶ ὅτι ἦτο μόνη.

Ὁ κοιτῶν ἐκεῖνος, ἐν ᾧ τοσοῦτον παράδοξον καὶ ἀκατανόητον διήγαγε νύκτα, παρίστατο νῦν ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι. Βαρύτατα φοινικουργῆ ὑφάσματα ἐκάλυπτον τοὺς καταγράφους καὶ ἐπιχρῶτους τοίχους, ἡ ὁροφὴ τετεχνημένη φιλοκάλως ἐξ ὀρυκτῆς ὑέλου ἀπήστραπτε πυρουμένη ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ πρωϊνοῦ ἡλίου, τὸ δὲ ἐκ ποικίλου ψηφιδωτοῦ δάπεδον ἐστίλθεν ὡς κάτοπτρον. Αὐλαῖται βαρύτιμοι ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν θυρῶν καὶ τῶν θυρίδων, τάπητες σαρκίνοι ἐκάλυπτον τὰ περιθέοντα τὸν κοιτῶνα ἀνάκλιτρον, καὶ τρίποδες ἐκ πορφυρίτου ἐβάσταζον δίσκους ἀργυροῦς, ἐφ' ὧν ἕκατον μῦρα εὐώδη. Ἡ κλίνη της, με περσικὰς ὑποστρώσεις καὶ ἐλεφαντοτεύκτους πόδας, ἦν ἀριστοτέχνημα φιλοκαλίας καὶ πολυτελείας. Φαντάσου δὲ, ἀναγνώστὰ μου, ἐπὶ τῆς κλίνης ταύτης τὴν νεαρὰν κόρην, νωχελῶς ἐξηπλωμένην, με πορφυρᾶς ἐκ τοῦ ὕπνου πικρίας καὶ ἡμικλείστους πρὸς τὸ φῶς ὀφθαλμοῦς, κάμπτουσαν ἡδυπαθῶς τὴν μικρὰν της κεφαλήν ἐπὶ τῆς λευκῆς της ὠλένης, καὶ προφαίνουσαν τὴν ῥοδόχρουν αὐτῆς πτέρυνν διὰ τοῦ διαφα-

νοῦς καλύμματος τῆς κλίνης· φωνάσου αὐτὴν ὡς τὴν ἐφροντάσθη καὶ τὴν ἔγραψεν ὁ Amaury-Duval εἰς τὸν ὠραῖον πίνακα, ὃν ἐξέθηκεν ἐφέτος εἰς τὰ Ἡλύσια, καὶ ὁμολόγησον ὅτι καλλίτερος τοῦ ἰδιοῦ μου κάλαμος ἔπρεπεν εἰς περιγραφὴν τῆς μαγικῆς αὐτῆς εἰκόνας.

Ὅτε ἦνοιξεν ἡ κόρη ἐντελῶς τοὺς ὀφθαλμούς της καὶ εἶδε τὰ περὶ αὐτὴν, ἔμεινε χαίνουσα ἐκ τοῦ θάμβους, καὶ ἄλαλος ἐκ τῆς ἐκπλήξεως.

Ἐβλεπε κύκλω τῆς ἡ ταλαίπωρος καὶ ἀπομεινωμένη Ψυχῇ, ἐπλάνα τοὺς ὀφθαλμούς της εἰς τὴν εὐρεῖαν ἐκείνην αἰθουσαν, καὶ τὸ βλέμμα της μετέβαιεν ἀπληστον ἀπὸ θαυμασίων εἰς θαυμάσια, ἐνώπιόν της μετέπιπτεν ἀπὸ ἐκπλήξεως εἰς ἐκπλήξιν.

— ὦ! τί ὠραία! ἀνεκράξε τέλος, διότι εἶχεν ἀνάγκην νὰ λαλήσῃ ἡ πτωχὴ κόρη, καὶ ἐλάλει πρὸς ἐκυτὴν, μὴ ἔχουσα μετὰ τίνος νὰ συνομιλήσῃ· ὦ! τί ὠραία! πόσον ὠραιότερος εἶνε ὁ κοιτῶν οὗτος τοῦ μικροῦ δωματίου μου τῆς πατρικῆς οἰκίας! τί λαμπραὶ αὐλαίχι, τί ὠραῖοι τάπητες! . .

Καὶ περιήρχετο τὴν αἰθουσαν, ἀφίνουσα κραυγὰς θαυμασμοῦ, καὶ κροτοῦσα τὰς χεῖρας ὡς παιδίον...

Ἄλλ' αἰφνης ἔβαλε κραυγὴν θαυμασμοῦ καὶ ἔστη περιχαρῆς ἐνώπιον μεγάλου ἀργυροῦ κατόπτρου· ἐλησμόνησε πάραυτα πάντα τὰ περὶ αὐτὴν, προσήλωσεν ἀπληστον ἐπὶ τοῦ κατόπτρου τὸ βλέμμα της, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς της ἐσπινθήρισεν ἐκ χαρᾶς, αἱ δὲ παρειαὶ της ἐπυρφυρώθησαν ἐξ ἡδονῆς.

Πόθεν ἡ τοιαύτη τῆς νέας γυναικὸς χαρὰ, καὶ ποῖα αἰφνίδια θέλγητρα ἤσκησεν ἐπ' αὐτῆς τὸ κάτοπτρον ἐκεῖνο; Ἄ! ἀναγνώστριά μου, . . ἂν τὸ κάτοπτρον τοῦ κομμωτηρίου σου ἔχη τὴν αὐθάδειαν νὰ μὴ ᾖνε πολὺ κολακευτικὸν καὶ νὰ διαστρέφῃ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς σου, ἀντανακλῶν ὠχρὰ τῶν παρειῶν σου τὰ ῥόδα, καὶ ἀμαυροῦν τὴν λάμψιν τῶν μελανῶν σου ὀφθαλμῶν, ποῖαν χαρὰν θέλεις αἰσθάνθῃ ὅταν εὐρεθῆς αἰφνης ἀπέναντι διαυγεστάτου ἐνετικού κατόπτρου, καὶ ἀνακαλύψῃς ὅτι εἶσαι πολὺ ὠραιότερα ἀφ' ὅσον ἐκινδύνευες νὰ πιστεύσῃς ἐκ τῆς ἀπίστου ἐκείνης ὕβλου τοῦ κομμωτηρίου σου! Οὕτω καὶ ἡ Ψυχὴ ὅτε εἶδεν, εἰσοπτριζομένη εἰς τὸν στιλπνὸν ἀργυροῦν δίσκον τοῦ νέου κοιτῶνός της, πόσον ὠραία ᾖτον, ὅτε ἀνεκάλυψε πόσον τὴν ἠπάτα τὸ πλκαῖον χαλιῶν της κάτοπτρον, ἐξέστη ἐκ χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως. Ἀρηρέθη ἐντελῶς πρὸ τῆς ἰδίας της θέας, — ἦτο γυνή! — ἐλησμόνησε καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα καὶ ἐκυτὴν τὴν ἰδίαν, καὶ μακρὰς στιγμὰς ἔμεινε οὕτω πρὸ τῆς ἀργυρᾶς ἐκείνης πλακῆς θαυμάζουσα ἀφελῶς τὸ πρόσωπόν της, οὕτινος πρῶτον ἤδη ἐξετίμα τὸ κάλλος. Ἄγνωθ' ἂν τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς χαρᾶς της αἰτία ᾖν ἀπλῶς τούτο καὶ μόνον, ὅτι ἀνεκάλυπτεν ἑαυτὴν ὠραιότερον, ἢ

ἂν καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς θέσεώς της, καὶ ἀναστάτωσὶς τις τῆς καρδίας της, ἀποτέλεσμα τῆς παραδόξου νυκτός, δὲν ἤβλεπε τὴν χαρὰν αὐτῆς· διότι, τέλος πάντων, τὸ νὰ ᾖνε γυνὴ τις ὠραία εἶνε λίαν εὐαρεστον πρᾶγμα· εἶνε ὁμοῦ πολὺ εὐαρεστότερον καὶ θελκτικώτερον δι' αὐτὴν τὴν ἰδίαν, τὸ νὰ ᾖνε ὠραία οὐχὶ μόνον δι' ἐκυτὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τινὰ ἄλλον. Πλὴν, ὡς εἶπον, ἀγνωθ' παντάπασιν, οὐτε φέρε ἡ παραδόσις, ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθ' ἣν ἀνεκάλυπτεν ἡ Ψυχὴ τὸ κάλλος της, ἐσυλλογίσθη τὸν ἄγνωστον φίλον της· ἴσως περὶ τούτου δύνανται νὰ ἀπκνητώσωσιν ἀρμοδιώτερον αἱ ἀναγνώστριά μου. Ὁπωςδήποτε βέβαιον εἶνε, καὶ περὶ τούτου δύνامي καὶ ἐγὼ νὰ διαβεβαιώσω τὸν ἀναγνώστην μου, ὅτι μετὰ μακρὰν σιωπῆράν θεῶν τῆς μορφῆς της, μετὰ πολλὰς, — τίς εἶδεν ὁποῖα; — σκέψεις της, — ὁ νοῦς τῆς Ψυχῆς διὰ παραδόξου σειρᾶς ἰδεῶν ἐφθασεν ἐκεῖ, ὅθεν φυσικώτατον ᾖτο ν' ἀρχίσῃ, ὅτε ἐξυπνήτασεν τὸ πρῶτ' εἶδεν ἐκυτὴν μόνην, δηλαδὴ εἰς τὸν νύκτιον σύντροφόν της.

Τί ἔγεινε ὁ μυστηριώδης ξένος, ὁ ἔχων τὸσον θερμὴν τὴν ἀγκάλην, τὸσον μεταξίνην τὴν κόμην, καὶ τὸσον φλογερὸν τὸ φίλημα; πῶς ἀνελήφθη ἐγγύθεν τις χωρὶς νὰ τὸ ἐνοήσῃ; δικαί' δὲν ἀνέμεινε πλησίον της τὸ φῶς τῆς πρωῆς; Αὐτὰ ἡρώτα τόρα ἡ διάνοια τῆς Ψυχῆς, λησιμονήτασεν τὸ παρελθόν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀμέριμος περὶ τοῦ μέλλοντος. Μὴ δυνηθεῖσα ὁμοῦ, ὅσον καὶ ἂν ἐτυράννησε τὴν μικρὰν της κεφαλὴν, νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰ ἰδία αὐτῆς ἐρωτήματα, ἀπεφάσισε νὰ περιέλθῃ τὴν οἰκίαν ὅλη ἢ μικρὸν μόνον μέρος βεβαίως ἀπετέλει ὁ κοιτῶν ἐν ᾧ εὐρίσκετο, ἐλπίζουσα νὰ εὕρῃ που κεκρυμμένον τὸν δραπέτην. Ἐλπίζουσα, εἶπομεν, καὶ ὁ ἀναγνώστης βλέπει, ὅτι ἡ Ψυχὴ δὲν ἐτρόμαζε πλέον τὸσον πολὺ τὸν σύντροφον τῆς παρελθούσης νυκτός. Ἐτραπὴ λοιπὸν εἰς ἀναζητήσιν του. Διέδραμε τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ δωμάτια τῆς εὐρείας οἰκοδομῆς, μὲ βῆμα ταχὺ καὶ ἐτάζοντα ὀφθαλμῶν, ἀλλ' εὐρε πάντα ἔρημα· λαμπρότης καὶ πολυτέλεια πανταχοῦ, γραφικὰ καὶ ἀγάλματα, τάπητες καὶ αὐλαίχι, τράπεζαι καὶ κλιντήρες εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας, ἀλλ' οὐδαμοῦ ψυχὴ γεννητή. Τὸ δὲ παραδοξότερον πάντων, ὅτι ὅθεν καὶ ἂν ἔστρεφε τὸ βῆμα, ὅπου καὶ ἂν διευθύνετο, οὐδεμίαν εὕρισκεν ἐξοδον, καὶ τὸ πλκνόμενον βῆμά της ἐπανεφέρειν αὐτὴν πάντοτε εἰς τὸν ἀρχικόν της κοιτῶνα, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ἐτρέπετο πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν καὶ πάλιν εἰς τὸν κοιτῶνά της ἐπανήρχετο. Περιῆλθεν οὕτω πολλάκις τὸ μεγαλοπρεπὲς μέγαρον, ἀλλ' ἐπὶ τέλος τὴν ἐκούρασεν ἡ ἐντὸς τοῦ λαθυρίνου ἐκείνου πλκνησίς της, ἰλιγγίσις ἐθάμβωσε τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ κατέπεσε ἀδρανῆς ἐπὶ τίνος ἀνακλίντρον πλησίον μιᾶς

τῶν θυρίδων. ἴσως ὁμοῦ καὶ πεζότερον τι συναίσθημα ᾖν ἀφορμὴ τῆς σκοτιδίνιας της· ἴσως παραδόξοι τινες νυγμοὶ τοῦ στομάχου, ἀναγγέλλοντες τὴν κοινωτέραν τῶν θνητῶν ἡμῶν ἀνθρώπων ἀνάγκην, ἐρρίψαν τὴν ἀχλὺν ἐκείνην ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἡρώιδος μας. Τοῦτο δὲ εἶνε τόσον μᾶλλον πιθανὸν καθόσον μετὰ μικρὸν εὐωδιστάτη κνίσσα ἀνακλινόμενη ἀπὸ τοῦ παρακειμένου δωματίου ἐγαργάλισε τὴν ὄσφρησίν της, καὶ τὴν ἐξύπνησε πάραυτα· ἔδραμεν ἡ Ψυχὴ ἐκεῖ, καὶ πρὸς μέγιστον αὐτῆς θαυμασμόν εὐρε τράπεζαν ἐστρωμένην, καὶ ὄψα ποικίλα ἀχνίζοντα, καὶ καθίσασα πρ' αὐτὴν . . ἔφαγεν, ἐννοεῖται, διότι ἐπεινα πολὺ.

Μετὰ τοῦτο, . . ἀλλὰ μ' ὅλην τὴν συγγραφικὴν μου φιλαυτίαν, ἀρχίζω νὰ φοβῶμαι, ἀναγνώστα μου, ὅτι ὅλη αὐτὴ ἡ περὶ τὴν Ψυχὴν λεπτολογία πιθανώτατον εἶνε νὰ σὲ ἐβάρυνε, καὶ ὅτι πολὺ ὀλίγον σὲ μέλει, τέλος πάντων, τὸ πῶς ἔδαπάνησε τὰς ὥρας τῆς ἡμέρας της ἡ νεαρά μου ἡρώς. Παρατιούμαι λοιπὸν τῆς λεπτομεροῦς ἐξιστορήσεως τῶν ἀσχολιῶν τῆς Ψυχῆς, παρατρέχω τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρας, καὶ φθάνω εἰς τὴν ἐσπέραν.

Ὅταν ἡ ἐσπερινὴ ἀμφιλύκη ἤρχισεν νὰ λούῃ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ τὰ ὑψίκομα δένδρα τοῦ κύκλω δάσους, οἱ δὲ ἀστέρες νὰ σπινθηρίζωσι μεμεινωμένοι καὶ ἀραῖοι εἰς τὸν ἀμαυρούμενον οὐρανόν, ὁ κοιτῶν τῆς Ψυχῆς ἐπληρώθη σκότους, καὶ ἡ καρδίκα της παραδόξου τίνος προαισθήματος, μετέχοντος τρόμου συνάμα καὶ προσδοκίας. Τὸ στήθος της συνετέλλετο βεβαρημένον, ἡ ἀναπνοὴ της καθίστατο δύσκολος καὶ διακεκομμένη, ἡ καρδίκα της ἐπαλλεταχύτερον, καὶ ἂν μυθιστοριογράφος τις ἦ ποιητὴς τοῦ συρμοῦ ἐπρόκειτο νὰ εἰκονίσῃ νεαράν καὶ πρωτόπειρον ἐρωμένην, ἀναμένουσαν τὸν ἐραστὴν αὐτῆς, βεβαίως τοιαύτην ἤθελε τὴν παραστήσει, ὁποῖα ᾖτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἢ νέα μου ἡρώς. Καθήμενη, ὡς εἶπον, παρὰ τὴν θυρίδα τοῦ δωματίου της, καὶ πλκνωσὰ ἀνήσυχον προσδοκίας βλέμμα ἐπὶ τὸν ἐκτεινόμενον περὶ τὸ μέγαρον χλοερὸν καὶ κατάφυτον κῆπον, ἤσθάνετο ὅτι κάτι περιέμενε, ἀλλ' ἐφοβεῖτο νὰ ὁμολογήσῃ εἰς ἑαυτὴν τὴν ἰδίαν ὅτι τὸ κάτι αὐτὸ ᾖν ὁ νυκτερινὸς ἄγνωστος. Προσῆλου τὸ βρέμμα της εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀτραπὸν, ἔτεινε τὸ οὖς της πρὸς τὸν ἀμυδρότατον ἤχον, καὶ πᾶς κρότος τῆ ἐφαινετο κρότος βημάτων, πᾶσα σκιά τῆ παρίστατο ὡς σκιά ἀνθρωπίνου ἀναστήματος. Καὶ ᾖτο μὲν πεπεισμένη ὅτι ὁ σύντροφός της ἐκεῖνος ὁ μυστηριώδης ᾖτο ἄνθρωπος, ὡς αὐτὴ, διότι ἡ θετικώτερα καὶ ἀσφαλεστέρων τῶν αἰσθησεων, ἡ ἀφῆ, τὴν εἶχεν ἰκανῶς διδάξει περὶ τούτου, ἀλλ' ᾖτον ὁμοῦ περιέργος νὰ ἴδῃ πῶς ὁ ἄνθρωπος

οὗτος ἤθελεν εἰσελθεῖν εἰς τὸ μέγαρον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εἶχε παραθύρα μόνον ἀλλ' ὄχι καὶ θύρας.

Βαθμηδὸν ὁμοῦ τὰ σκότη ἐπικυνώθησαν, αἱ σκιάδες τῶν δένδρων συνεχωνώθησαν εἰς μελανὸν καὶ ἀδιάκριτον ὄγκον, καὶ ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Ψυχῆς οὐδὲν κατώρθου νὰ διακρίνῃ μ' ὅλην αὐτῆς τὴν καλὴν θέλησιν· ἐν μόνον εἶδεν αἰφνης πρὸ ἐκυτῆς καὶ ἐξεπλάγη· εἶδε τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν αἰγείρων τοῦ κῆπου περιβαλλομένας τρομῶδες φῶς, καὶ τὴν σκιάν τῆς κεφαλῆς της παρατεινομένην ἐπὶ τοῦ φωτιζομένου φυλλώματος. Πόθεν ἡ αἰφνίδια ἐκείνη ἀκτίς; ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδε τὸν κοιτῶνά της κατὰφωτον. Τέσσαρες βαρύτιμοι λυχνόχοι ἐκ σφυρηλάτου ἀργύρου, ἀοράτως καὶ ἀθορύβως μετακομισθέντες ἐκεισε, ἔφερον λυχνίνας χρυσᾶς πληρούσας τὰ δωμάτιον ἱλαροῦ καὶ ἀπλέτου φωτός. Τίς ἔφερε τοὺς λυχνούχους ἐκείνους εἰς τὸν κοιτῶνά της, ἡ Ψυχὴ οὐτε εἶδεν, οὐτε ἤκουσεν· ἡ δὲ ἀσθενὴς αὐτῆς κεφαλὴ, καταπεπονημένη ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐκπλήξεων ὀλοκλήρου ἤδη ἡμερονυκτίου, οὐδὲ κἂν νὰ μαντεύσῃ προσεπάθησε. Συνειθίσασα πλέον εἰς τὰ παράδοξα καὶ τὰ ἀκατάληπτα προσεδέξατο ἀπαθῆς καὶ τὸ νέον αὐτὸ αἶνιγμα. Ἦσθάνθη τὰ βλέφαρά της βαρύνοντα, καὶ πρὶν ἢ παρέλθωσι στιγμὰι τινες ἡ Ψυχὴ ἐκοιμάτο εἰς τὴν κλίνην της.

Μετὰ μικρὸν ὁμοῦ αἱ λυχνίαι ἐσβέσθησαν ὑπὸ μυστηριώδη πνοῇ, θροῦς ἐλαφροῦς ἐτάραξε τὴν ἐρημίαν τῆς νυκτός, σκιά τις ἐφάνη ὀρθομένη ἐπὶ τοῦ παραθύρου, καὶ ἡ Ψυχὴ ἐξύπνησεν. Ἠθέλησε νὰ φωνάζῃ, ἀλλ' ἐν φίλημα τῆς ἔκλεισε τὸ στόμα.

Δ'.

Ἄν θέλω νὰ κουράσω τὸν ἀναγνώστην μου, ἀφηγούμενος αὐτῷ λεπτομερῶς τὴν ἱστορίαν καὶ τῆς δευτέρας αὐτῆς νυκτός· τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον παραιτούμαι τῆς ἀφηγήσεως ταύτης, καθόσον τοῦτο ἤθελεν ἐπιφέρει καὶ τῆς τρίτης καὶ τῆς τετάρτης νυκτός τὴν ἱστορίαν, πρᾶγμα λίαν μονότονον, ὅπερ βεβαίως ἤθελε πλήξῃ τὸν ἀναγνώστην μου. Ἀφίνω λοιπὸν τὴν τοιαύτην πληκτικὴν ἐξιστορήσιν, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ μὲ τὸ γνωρίσωσι χάριν ὅσοι παρηκολούθησαν ἕως ἐδῶ τὸ διήγημα τοῦτο· ἂν δὲ μέχρι τοῦδε ἤσθάνθησαν πληξίν τινὰ ἀκουσίως μου, ἄς συλλογισθῶσιν ὅτι ἡδύνατο νὰ αἰσθηνθῶσιν ἐτι πλείονα ἐκουσίως μου.

Ἀρκεῖτω μοι λοιπὸν νὰ σημειώσω τούτο μόνον ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ἡ δευτέρα αὐτῆς νύξ, καὶ ἡ τρίτη, καὶ ἡ τετάρτη, καὶ πολλαὶ ἄλλαι ἐπόμειναν παρηλθόν ἀπαρκαλλάκτως, ἢ σχεδὸν ἀπαρκαλλάκτως ὡς ἡ πρώτη, ὅτι ἐκάστην αὐγὴν ἡ Ψυχὴ ἠγείρετο τῆς κλίνης κατανηχαριστημένη μὲν ἀλλὰ μόνη, ὅτι διῆγε τὴν ἡμέραν ὅλην, προσπαθοῦσα μὲν πάντοτε

νά μαντεύσει τὸν νυκτερινόν της φίλον, ἀλλὰ ματ' ὀλιγωτέρας ἀνησυχίας καὶ μείζονος περιεργείας, ὅτι αἱ προσπάθειαι τῆς ἦσαν ὄλαι μάταιαι, καὶ ὅτι τὴν ἐσπέραν πάλιν κατεκλίνατο μόνη, ἐκοιμήθη μὲ σύντροφον καὶ ἐξύπνα μόνη ὡς εἶχε κατακλιθῆ.

Ἡ μονοτονία αὐτῆς τῆς εὐτυχίας καὶ ἡδονῆς ἤρχισε νὰ τὴν βαρύνῃ. Ἡ ὁμοιομορφία καὶ μονότονος εὐτυχία κουράζει πολὺ περισσότερον τῆς ὁμοιομορφου καὶ μονοτόνου δυστυχίας. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ ἄγνωστον καὶ μυστηριώδες, ὅπερ περιέβαλλε τὴν ἡρωίδα μας, καὶ τοὶ μὴ τρομάζον μήτε ἀνησυχῶν αὐτὴν πλέον, ἔμενεν οὐχ ἥττον ἄγνωστον καὶ ἀρκετὰ ζωνῶς ἐκέντριζε τὴν περιέργειάν της. Φαντάσου, ἀναγνώστᾶ μου, νὰ εὗρης ἐσπέραν τινὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης σου, ἐπιστρέφων ἀργὰ εἰς τὸν μονῆρ σου κοιτῶνα, ποτήριον παλαιοῦ ῥηνείου οἴνου καὶ ἐν καλὸν σιγάρων τῆς Ἀθάννας (ὑποθέτω ὅτι σοὶ ἀρέσκει ὁ καλὸς οἶνος, καὶ ὅτι εὐαρέστως καπνίζεις ἐν καλὸν σιγάρων ἄλλως θὰ σ' ἔλεγον ἐν ὠραίον γλύκισμα, ἢ ἄλλο τι εὐαρέστον τρωγάλιον, ἢ ἄλλο τι... ἄς ᾔνε). Θὰ ἐκπλαγῆς βεβαίως τὸ πρῶτον, ἔπειτα θὰ δοκιμάσῃς πιθανῶς τὰ οὐρανόπεμπτα δῶρα, καὶ ἴσως κατόπιν πῆς τὸ ἐν καὶ καπνίσῃς τὸ ἄλλο! Θὰ αἰσθανθῆς ἐννοεῖται περιέργειαν νὰ μάθῃς τὸν μυστηριώδη σου δωρητὴν, ἀλλ' ἡ περιέργειά σου αὕτη θὰ ἀναβῆ εἰς παροξυσμὸν, ἂν ἡ αὐτὴ ἱστορία ἐπαναληφθῆ καὶ τὴν ἐπομένην ἐσπέραν, καὶ τὴν τρίτην, καὶ τὴν ἄλλην καὶ πολλὰς ἄλλας. Συλλογίσου δὲ ὅτι σὺ εἶσαι ἀνὴρ, καὶ ἡ περιέργειά σου ἐπομένως θὰ ᾔνε ἀνδρική, ἢ δὲ Ψυχὴ ἦτο γυνή, καὶ ἡ περιέργειά της ἐπομένως ἦτο γυναικὸς περιέργεια. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέισθη ὅτι διὰ τῆς σκέψεώς της μύνης ἀδύνατον ἦτο νὰ εὗρῃ ὅτι ἐξήτει, ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἐτυράνναι τὸν νοῦν της δὲν ἤθελε κατορθῶσαι νὰ μαντεύσῃ τίς καὶ ποῖος ἦτο ὁ ἐσπερινός της ζῆνος, ὁ τοσοῦτον μυστηριώδης ἐπισκεπτόμενος αὐτὴν, ἀπεφάσισε νὰ ἐρωτήσῃ αὐτὸν τὸν ἴδιον, ἐλπίζουσα ὅτι μεταξὺ δύο φιλημάτων ἤθελε τοῦ ἀρπάσει τοιαύτην τινὰ ἐξομολόγησιν.

Φρούδη ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἐλπίς της, καὶ μάταιοι οἱ κόποι ὅσους κατέβαλεν ἵνα νικήσῃ τὴν μέθην τῆς ἡδονῆς, καὶ διώξῃ τὸν ὕπνον ἀπὸ τῶν βλεφάρων της. Ὁ νυκτερινός της ἐραστῆς οὐ μόνον δὲν ἐξωμολογήθη εἰς τὸν θηλυκὸν αὐτοῦ πνευματικόν, ἀλλὰ καὶ τῆ ἀπηγόρευσεν αὐστηρῶς πᾶσαν τοιαύτην ἐρώτησιν τοῦ λοιποῦ, προσθεὶς σοβαρῶς, ὅτι ἤθελε διαλυθῆ ὡς ἴστος ἀράχνης ἢ εὐτυχία των, ἅμα ὡς ἐπνέεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἐλαχίστη γνώσεως πνοή, ὅτι ἡ εὐδαιμονία των ἦτο εὐδαιμονία θάλλουσα μόνον εἰς τὸ σκότος, καὶ μαραινομένη εἰς τὸ φῶς. Μάτην παρεκάλεσεν ἡ Ψυχὴ, μάτην ἐθώπευσε τὴν μεταξίνην τοῦ συζύγου της κόμην, μάτην ἐτύπωσε φλογερὰ

φιλήματα ἐπὶ τῶν χειλέων του, μάτην ἔχουσε τέλος τὰ θερμότερα τῶν ὀφθαλμῶν της δάκρυα, τὰ δάκρυα ἐκεῖνα ἅτινα φυλάττουσιν αἱ γυναῖκες διὰ τὰς ἐπισήμους περιστάσεις. Ἀδυσώπητος ὑπῆρξεν ἐκεῖνος τῆ ἀνταπέδωκε πολλαπλασίους τὰς θωπείας της, δὲν κῦχαρίστησεν ὅμως καὶ τὴν περιέργειάν της. — Μὴ ζήτηε, Ψυχὴ μου, τῆ εἶπε, νὰ μάθῃς ποῖος εἶμαι ἔσο εὐδαίμων εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ὅπως εἶμαι εἰς τὰς ἰδικὰς σου, καὶ ἀρκοῦ εἰς τοῦτο· τί θέλεις περισσότερο, καὶ κατὰ τί θὰ αὐξήσῃ τὴν εὐτυχίαν μας τὸ νὰ μάθῃς τὸ ὄνομά μου; Κατ' οὐδὲν, ἀγαπητῆ μου Ψυχὴ! θὰ τὴν καταστρέψῃ μάλιστα, σοὶ τὸ ὀρκίζομαι εἰς τὸν ἔρωτά μας. Θὰ τὴν καταστρέψῃ, διότι ἅμα μάθῃς ποῖος εἶμαι, ἅμα ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου, θὰ μὲ χάσῃς εὐθὺς ἀπὸ τὰς ἀγκάλας σου, καὶ δὲν θὰ μὲ ἐπανίδῃς πλέον. Θὰ θρηνήσῃς τότε τὸν χωρισμὸν μας, θὰ χύσῃς πικρὰ μεταμελείας δάκρυα, ἀλλ' οὐδὲν θὰ σοὶ ὠφελησῇ τὸ γνωστὸν δὲν γίνεται πλέον ἄγνωστον. Ἀγάπη με ὡς σὲ ἀγαπῶ, Ψυχὴ μου, ἀλλ' ἀγνοεῖ τί ἀγαπᾷ; δὲν εἶναι ἀρκετὰ θερμὴ ἡ ἀγάπη μας, δὲν εἶναι ἀρκετὰ φλογερὰ τὰ φιλήματα μας; τί περισσότερο θέλεις; τί ζητεῖς νὰ ἀποκαλύψῃς ὅτι, πρέπει καὶ σὺ ν' ἀγνοῆς καὶ οἱ ἐχθροὶ σου νὰ μὴ γνωρίζωσιν; Ἄφες, ἄφες, ἀγαπητῆ μου, νὰ παρέρχεται οὕτως ἄγνωστος καὶ μυστικὴ ἡ ἀγάπη μας, ὡς μικρὸν ἀλλὰ δροσῶδες καὶ διαυγὲς ρυάκιον, ψιθυρίζον ὑπὸ τὴν πρασίην χλόην· μὴν ἐπιθυμῆς νὰ ἀποκαλύψῃς τὸ βειβρόν του εἰς τὰς καυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, αἵτινες θὰ τὸ ἀποβροφῶσιν καὶ θὰ τὸ ξηράνωσιν. Δός με τὴν ὑπόσχεσιν νὰ μὴ μ' ἐρωτήσῃς πλέον τίς εἶμαι, μήτε νὰ προσπάθῃς κἂν νὰ τὸ μάθῃς μόνη σου! σοὺ ζητῶ τοῦτο, χάριν τῆς ἀγάπης μας, χάριν σοῦ τῆς ἰδίας, χάριν τῆς εὐτυχίας καὶ τῶν δύο μας.»

Εἰς τοὺς λόγους τούτους, διακοπέντας πολλάκις ὑπὸ ἀσπασμῶν καὶ περιπτώξεων δὲν κατώρθωσε νὰ ἀντιστῆ ἢ νεαρὰ γυνή. Ἐδῶκε τὴν ζητηθείσαν ὑπόσχεσιν, καὶ οἱ θερμοὶ σύζυγοι ἐχωρίσθησαν πρὶν ἢ ἔτι διολισθήσῃ εἰς τὸν κοιτῶνά των διὰ τῆς πυκνῆς αὐλαίας τοῦ παραθύρου ἢ πρώτῃ πρωϊνῇ ἀκτί.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ δοθεῖσα ὑπόσχεσις ἦν ἀνωτέρας τῶν δυνάμεων της, καὶ ἀσθενεστέρᾳ τῆς περιεργείας της· τοῦτο δὲ τὸ ἐνόησεν ἡ Ψυχὴ, ἅμα ὡς ἀπέμεινε μόνη, καὶ αἱ εὐγλωττοὶ παρακλήσεις τοῦ ἐραστοῦ της δὲν ἀντήχουν πλέον εἰς τὰ ὠτά της. Τότε ἐξήτησε νὰ ἐξηγήσῃ τοὺς λόγους του, ἵνα δικαιολογήσῃ καὶ ἐκεῖνου τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας τὴν ὑπόσχεσιν· δὲν τὸ κατώρθωσεν ὅμως. — Τί λόγον ἔχει, διελογίζετο ἡ Ψυχὴ, νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀποκαλυφθῆ εἰς ἐμέ; ἂν μὲ ἀγαπᾷ ἀληθῶς, ὡς λέγει, διατί δὲν μὲ ἐμπιστεύεται; ἢ ἂν ἡ δυσπιστία του αὐτῆ ᾔνε ἀνάγκη, διατί δὲν ἐξήγησε καὶ εἰς

ἐμὲ τὴν ἀνάγκη αὐτὴν, ἵνα τὴν ἀναγνωρίσω καὶ ἐγὼ καὶ ὑποταχθῶ; Ποῖος εἶνε οἱ ἐχθροὶ μου αὐτοί, εἰς οὓς πρέπει νὰ μείνη κεκρυμμένη ἡ ἀγάπη μας; Εἰς μάτην κοπιᾶζω τὸν νοῦν μου· δὲν εὐρίσκω κατένα ἐχθρόν μου· δὲν γνωρίζω τοῦλάχιστον ἀνθρώπον ἢ Θεὸν, καθ' οὗ νὰ ἡμάρτησα, καὶ οὐτινος νὰ ἐπέσυρα τὴν ἐχθραν· οὔτε ἐνοῶ πῶς δύναται νὰ κτάστροφῃ ἡ ἀγάπη μας, ἂν μάθω εἰς τίνα χρεωστῶ τὴν εὐτυχίαν μου, ἂν γνωρίσω ποῖον εἶνε τὸ περιλημμένον αὐτὸ ἐν, οὐτινος μὲ θερμαίνουσι τὴν νόκτα αἱ ἀγκάλαι. Τοῦτο εἶνε αἰνιγμα· δι' ἐμέ· διατί δὲν μὲ ἔδωκε καὶ τὴν λύσιν του, ἀφοῦ θέλει νὰ τὸ σεβασθῶ; ... Ὄχι, δὲν ἦσαν ἀλήθεια ὅσα μὲ εἶπε, ἀλλὰ μόνον εὐγλωττος ὑπεκφυγὴ τῶν παρακλήσεών μου· ἤβλησε νὰ μὲ φοβίσῃ, διὰ νὰ μὴ ζητήσω νὰ μάθω τίς εἶνε ἔχει συμφέρον λοιπὸν νὰ κρύπτεται... ἀλλὰ ποῖον συμφέρον...

Εἰς τὰς σκέψεις αὐτὰς ἐβυθίσθη πολὺ ὁ νοῦς τῆς ἡρωίδος μου, καὶ εἰς τὸ βάθος αὐτῶν κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους νὰ εὗρῃ λύσιν τινὰ τῆς ἀπορίας της, μέσον τι προσφορώτατον, ὡς ἐνόμιζε, δι' οὗ ἤθελε δυνηθῆ καὶ τὴν περιέργειαν αὐτῆς νὰ εὐχαριστήσῃ, καὶ τὸν νυκτερινόν της φίλον συγχρόνως νὰ μὴ λυπήσῃ. Διὰ τῆς ἐπινοίας της ταύτης ἤθελεν ἴδει καὶ γνωρίσει κατὰ πρόσωπον τὸν κρυπτόμενον ἐραστὴν της, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῆ, χωρὶς ἐκεῖνη νὰ φωραθῆ ἄπιστος καὶ παραβάτης τῆς ὑποσχέσεώς της.

Γυναῖκες, γυναῖκες! ὀπαδοὶ τοῦ σπαρτιατικοῦ ἐκείνου θεσμοῦ, τοῦ τιμωροῦντος ὄχι τὸν κλέπτην, ἀλλὰ τὸν μὴ κατορθοῦντα νὰ κρύψῃ τὴν κλοπὴν, λάτρεις τῆς ἐπιφανείας ἐν παντί! Πάντα νομίζετε συγχωρητὰ ἀπέναντι ὁμῶν αὐτῶν καὶ τῆς συνειδήσεώς σας, ἀρκεῖ μόνον ὁ κόσμος νὰ μὴ τὰ γνωρίσῃ, ἀρκεῖ μόνον ἡ ροβερὰ μάστιξ τοῦ cancan νὰ μὴ σᾶς ἀπειλή!

Ε'.

Ἀποφασίσασα ἡ Ψυχὴ νὰ ἴδῃ ἐκ παντὸς τρόπου τὸ πρόσωπον τοῦ νυκτερινοῦ της ἐραστοῦ, καὶ ἐπινοήσασα πρὸς τοῦτο γυναικεῖον ἀληθῶς ἐπιπόνημα, ἀπεφάσισε συνάμα νὰ ἐκτελέσῃ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐσπέραν τὸ σχέδιόν της. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ παντὸς εἶχεν ἀνάγκη φωτὸς, καθότι ὁ ἄγνωστος μόνον ἐν ψηλαφῆτῶ σκότει τὴν ἐπεσκέπτετο καὶ ἀπήρχετο πρὸ τῆς πρωϊνῆς ἀμφιλύκης, ἐσκέφθη ὅτι πρωτίστη ἀνάγκη ἦτο νὰ προφυλάξῃ μίαν τῶν λυχνιῶν τοῦ κοιτῶνός της ἀπὸ τῆς μυστηριώδους καὶ ἀκατανοήτου πνοῆς, ἣτις τὰς ἐσθῆνε μικρὸν πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ἐραστοῦ της, καὶ ἐνόμισεν ἱκανὸν πρὸς τοῦτο μέσον νὰ μετατοπίσῃ καὶ κρύψῃ μίαν ἐξ αὐτῶν ὀπίσω πυκνοτάτης αὐλαίας. Τοῦτο ἐπραξε, καὶ ἀληθῶς τὸ φῶς τῆς λυχνίας ἐξέφυγε τὸν μοιραῖον αὐτοῦ

θάνατον, καὶ ἐπέζησε διαλαθὸν οὐχὶ μόνον τὸν ἀπόκρυφον φωτισθέντα, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑρωτοῦ τὸν ὀφθαλμὸν, ὅστις ἰπτάμενος κατάκοπος εἰς τῆς Ψυχῆς τὸς ἀγκάλας, κατεκλίθη παρ' αὐτὴν, ἀνύποπτος ὡς πάντοτε καὶ ἀμέριμος.

Εἶπον Ἑρωτος πρὸ μικροῦ, ὠνόμασα δηλ. τὸν μέγιστον τοῦδε καὶ εἰς τὸν ἀναγνώστην μου αὐτὸν ἄγνωστον ἐραστὴν τῆς ἡρωίδος μου, καθότι ἐνόμιζα ὅτι κενὸς εἶνε νὰ μάθῃ πλέον ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ἐκεῖνη ἀγνοεῖ εἰσέτι καὶ μετ' ὀλίγον θὰ μάθῃ. Ὁ υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης, ἀποφασίσας, ὡς εἶπον ἤδη ἐν ἀρχῇ, νὰ μάθῃ τίς ἦτον ἡ ὠραία ἐκεῖνη κόρη ἣτις εἶχε κινήσει τοσοῦτον τὴν ζηλοτυπίαν τῆς μητρὸς του, μετέβη μόνος του εἰς τὸν βράχον τῆς ἐκθέσεως, εἶδε τὴν δυστυχῆ ἀλλὰ μαγευτικῆς καλλονῆς νεανίδα, ἠράσθη αὐτὴν, καὶ τὴν μετέφερεν ἐνέκρινον (ὁ Ἑρως ἦτο πτερωτός, ὡς γνωρίζουσιν οἱ ἀναγνόντες τὴν μυθολογίαν τοῦ Κ. Κοντογόνου) εἰς τὴν ἐξοχικὴν αὐτοῦ οἰκίαν, εἰς τὴν villa του, ὅπου ὡς εἶδομεν ἤδη τὴν ἐπεσκέπτετο κατὰ πᾶσαν νύκτα, ἄγνωστος καὶ κρυπτόμενος, διὰ τὸν φόβον τῆς μητρὸς του, ἀπαράλλακτα ὅπως κρύπτονται ἀπὸ τῶν γονέων των οἱ σημερινοὶ παράλυτοι νέοι, ὅταν ἐκτρέπωνται τὴν νύκτα εἰς στενοσόκακα.

Ἐπανερχομαι. Ἀφοῦ ταχέως παρήλθον αἱ ὄραι τῆς πρώτης ἐρωτικῆς παραφορᾶς καὶ τῶν πρώτων φιλημάτων, ὕπνος γλυκὺς ἐκλείσει τὰ βλέφαρα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ξανθὴ του κεφαλὴ ἐκλινεν ἀποκοιμισμένη ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τρηχίλου τῆς ἐρωμένης του. Ἡ Ψυχὴ προσηλοποιήθη καὶ αὐτὴ τὸ κατ' ἀρχὰς τὴν κοιμωμένην, καὶ ἡ τακτικὴ της ἀναπνοὴ ἠνώθη ἐπὶ τινος στιγμῆς πρὸς τὴν πνοὴν τοῦ Ἑρωτος. Μετὰ μικρὸν ὅμως ἀπέστρεψεν ἐπιτηδείως τὸν τράχηλόν της ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ Θεοῦ, κατέβη τῆς κλίνης, καὶ ἀροποδητὶ βαινουσα ἔλαβε τὸν ἀπατεῶνα λύχον ἀπὸ τῆς κρύπτῃς του· τρέμουσα δὲ ὄλη, κρατοῦσα τὴν ἀναπνοὴν αὐτῆς, μὴ κατορθοῦσα ὅμως νὰ κρατήσῃ καὶ τοὺς παλμούς της καρδίας της, προσήγγισεν εἰς τὴν κλίνην.

Ποῖον θέκμα παρέστη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῆς εὐκόλως μαντεύει ὁ ἀναγνώστης, ἂν ἔτυχε ν' ἀναγνώσῃ εἰς τὰς μυθολογίας περιγραφὰς τοῦ πτερωτοῦ θεοῦ παιδός· ἂν δὲ εὐτυχέστερος ἀκόμη, ἀνέγνωσε τὴν περιγραφὴν αὐτοῦ, οἶαν ἔδωκε αὐτὴν ἡ μήτηρ του Ἀφροδίτη, καὶ διεφύλαξεν ἡμῖν ὁ εἰδυλλιογράφος Μόσχος, δύναται ἔτι εὐκολώτερον νὰ ἀναπλάσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ πρὸ τῆς Ψυχῆς κοιμωμένου Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ πιθανόν εἶνε ἢ ἐν τῷ Μόσχῳ ὑπὸ τὸν τίτλον Ἑρωτος δραπέτης διασωθεῖσα περιγραφὴ νὰ ᾔνε αὕτη ἐκεῖνη ἢν ἔδωκεν ἡ Ἀφροδίτη εἰς τὸν κήρυκα, ἐν ἐπεφόρτισε νὰ κηρύξῃ ἐπὶ γῆς τὴν ἀπώλειαν ταῦ χαριτωμένου υἱοῦ της, ὅτε τὸν ἔχασεν ἕνεκα τοῦ μετὰ

τῆς Ψυχῆς ἔρωτός του, ὑποσχεθείσα μάλιστα καὶ ἐν φίλημά της ὡς εὐρέτηκια, δὲν νομιζόμεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα τὰ κύρια του χαρακτηριστικά, ἀπὸ πηγῆς αὐτὰ ἐρασιζόμενοι·

« Ἔστιν ὁ παῖς, —

λέγει ἡ Ἄφροδίτη —

χρῶτα μὲν οὐ λευκός, πρὶ δ' εἰκελός· ἕμματα δ' αὐτῷ
δριμύλα καὶ φλογόντα· κακὰ φρένες, ἀδὺ λάλημα . . .
εὐπλόκαμον τὸ κάρνον, ἔχει δ' ἴταμὸν τὸ πρόσωπον.
μικκίλα μὲν τήφω χερύδρια, μακρὰ δὲ βάλλει, . . .
γυμνός μὲν τὸ γέ σῶμα, νόος δὲ οἱ ἐμπικύκασται·
καὶ πτερόεις ὅσον ὄρνις . . .
τόξον ἔχει μέλα βαιὼν, ὑπὲρ τόξῳ δὲ βέλεμον,
καὶ χροῖον περὶ ὤματα φαρέτριον . . .

Ὁ παιδικὸς λοιπὸν οὗτος Θεὸς ἔκειτο ἐξηπλωμένος καὶ ἡρέμα κοιμώμενος ἐπὶ τῆς κλίνης τῆς ἠρωίδος μου· ὁ ὕπνος εἶχεν ἔτι μᾶλλον πορφυρώσει τὰς ροδίνους αὐτοῦ παρεῖας, ἐφ' ὧν ἐπήνθει ὁ χνοὺς τῆς ναυικῆς ηλικίας, ἡ δὲ οὐλόθριξ καὶ ζαυθὴ αὐτοῦ κόμη, ἠπλωμένη ἀτάκτως περὶ τὸν τρυφερὸν αὐτοῦ τράχηλον, ἔστλιθε χρυσιζοῦσα ὑπὸ τὸ τρέμον φῶς τῆς προσδοτικῆς λυχνίας. Τὰ μικρὰ καὶ ἐρυθρά του χεῖλη ἔφερον ἔτι τὸν ὕγρον τύπον τῶν φιλημάτων τῆς Ψυχῆς, καὶ προτεινόντο ἀπληστα, ὡσεὶ νέον ποθοῦντα ἀσπασμόν. Αἱ ἐλαφραὶ του πτέρυγες, πτέρυγες χρυσαλλίδος, συνεσταλμέναί περὶ τοὺς ἀλαβαστρίνους ὠμούς τοῦ Θεοῦ, ἔτρεμον σιγὰ ἐκ τῆς δμαλῆς αὐτοῦ ἀναπνοῆς, καὶ τὸ σῶμά του ὄλον ῥοδόλευκον ὡς προφαίνουσα ἠώς, καὶ μαλακὸν ὡς ζύμη νεκρά, ἐστιζέτο ὑπὸ τῶν πρώτων μαργαριτῶν τοῦ θείου του ἰδρώτος.

Ἡ Ψυχὴ ὁμῶς — ἡ ἀπερίσκεπτος καὶ περίεργος Ψυχὴ — δὲν ἐπρόφθασε νὰ παρατηρήσῃ πάσας αὐτὰς τὰς λεπτομερείας τοῦ κάλλους τοῦ ἐρωμένου της. Μόλις τὸν εἶδε καὶ κραυγὴ καταπλήξεως ἐξέφυγε τοῦ στόματός της· ἡ χεὶρ τῆς ἐκλονίσθη, στεγῶν καίοντος ἐλαίου ἔπεσε ἐκ τῆς λυχνίας ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ Ψυχὴ οὐδὲν ἄλλο εἶδε πλέον, οὐδὲν ἄλλο ἡσθάνθη, οὐδὲν ἄλλο ἐνόησε. Σκότος βαθὺ τὴν περιέβαλε πάρχοντα, πάταγον ἤκουσε φοβερόν, ὡσανεὶ κόσμος ὀλόκληρος ἐκρημνίζετο περὶ αὐτήν, καὶ ἔπεσε κατάπληκτος, τοσοῦτο μόνον συναεισανθεῖσα ὅτι κατεκυλίσθη ἀπὸ ὕψους εἰς βάθος.

Σ'.

Ἡ τιμωρία τῆς περιεργείας τῆς Ψυχῆς ἐπῆλθε φανερά. Αἱ πρὸς αὐτὴν συμβουλαὶ τοῦ Ἐρωτός, εἰς οὐδὲν ὠφέλησαν, καὶ τὸ ἀπαίσιον αὐτοῦ μάντευμα περὶ καταστροφῆς τῆς εὐδαιμονίας της ἠλήθευσεν ὄσον δὲν προσεδόξα ἡ νεκρὰ γυνή.

Τοῦτο ἐνόησεν αὐτὴ τὴν ἐπομένην πρωΐαν, ὅτε ἐξυπνήσασα δὲν εἶδε περὶ αὐτὴν τοὺς καταγράφους τοίχους τοῦ μυροδόλου κοιτώνος της, ἀλλὰ βράχους

ξηρούς καὶ δάση ἄγρια, τοὺς αὐτοὺς ἐκείνους βράχους καὶ τὰ αὐτὰ ἐκεῖνα δάση, ἅτινα εἶχεν ἐμπρός της καθ' ἣν ἡμέραν ἡ σκληρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς χεὶρ τὴν ἐξέθηκεν εἰς βορὰν τῶν θηρίων.

Τότε δὲ ἡσθάνθη τὸ μέγεθος τοῦ πταίσματος της, καὶ ἀνελύθη εἰς δάκρυα πικρὰ μετανοίας. Εἰς μάτην ὁμῶς ἐθρήνησεν, εἰς μάτην ἐπότισε καὶ πάλιν διὰ τῶν δακρῶν της τοὺς ξηρούς ἐκείνους βράχους, ὅπου τὴν εἶχεν ἀφήσει ἄλλοτε ἡ πατρικὴ ἀστοργία καὶ τὴν εὔρεν ἡ περιπαθεστάτη ἀγάπη. Τόρα τὰ δάκρυά της ἐρρέυσαν χωρὶς κανεὶς νὰ τὰ σπογγίσῃ, ὁ θρηνός της ἀντήχησε χωρὶς ν' ἀκουσθῆ, καὶ ἡ ἀπελπισία ἦλθε μόνη σύγγροφος αὐτῆς καὶ ἐκάθισε παρὰ τὸ πλευρόν της. Ὅπως ὁμῶς πολλᾶκις ἡ ἐλπίς μᾶς κρατεῖ εἰς νάρκην καὶ ἀφίγει κοιμωμένην τὴν ἐνεργητικότητά ἡμῶν ἐπὶ τῆ κενῇ προσδοκίᾳ τῆς εὐτυχίας, ἡ δὲ ἀπελπισία ἐρχεται κινουσα τὴν ψυχὴν καὶ ἀναζωογονοῦσα τὰς δυνάμεις της, ὅπως ὁ ναυαγὸς αἰσθάνεται ἑκατονταπλασίους τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, καὶ κολυμβᾷ ἀπελπισ ὅσον διάστημα ἄλλως οὔτε νὰ φαντασθῆ ἠθελε τολμήσει, οὕτω καὶ τότε ἡ ἀπελπισία ἀνεπτέρωσε τὰς δυνάμεις τῆς Ψυχῆς, ἀνεζωογόνησε τὸν καταβεβλημένον νοῦν της, καὶ ὤθησεν αὐτὴν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἀπολεσθέντος συζύγου της.

Οὗτος ἐξ ἐτέρου, ναπὼν ἔτι καὶ δριμύ φέρων εἰς τὸν ὄμιόν του τὸ ἄλγος τοῦ καύματος ἐπέταξεν εἰς τὸ ἐνδιαίτημα τῆς μητρός του, καὶ κατεκλίθη εἰς τὴν κλίνην της, ἀφοῦ πρώτον παρεκάλεσε τὸν Ἀσκληπιόν, ἐκμυστηρευθείς εἰς αὐτὸν τὸ γεγονός ἐπὶ ὑποσχέσει ἐχυμυθίας, νὰ τοῦ δώσῃ κατάλλλον τινὰ ἀλοιφήν διὰ τὴν πληγὴν του. Ὁ Ἀσκληπιὸς ὁμῶς, μὴ ὁμοιάζων τοὺς σημερινοὺς ἀπογόνους του, οἷτινες σπανίως ἐξομολογοῦνται εἰς τὰς μητέρας τὰ νοσήματα τῶν υἱῶν των, εἶπε τὸ μυστικὸν εἰς τὴν Ἄφροδίτην· ἡ δὲ τρυφερὰ αὐτὴ μήτηρ, ἀφοῦ πρώτον ἠγανάκτησε καὶ ἐφώναξεν ἀρκετὰ, καὶ προσεποιήθη τὰ νευρικά της, καθὼς συνήθως πράττουσιν αἱ γυναῖκες εἰς τὰς κρίσιμους στιγμὰς, ἐκάθισεν ἔπειτα παρὰ τὸ προσκεφάλαιον τοῦ νοσοῦντος τέκνου της, καὶ ἐπὶ προσφάσει φιλοσπύργου θεραπείας τὸ ἐφύλαττεν εἰς τὴν κλίνην, μὴδὲ βήμα αὐτοῦ μακρυνόμενή, μὴδ' ἀφοῦ ἐπουλώθη μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἡ πληγὴ του.

Ἐννοεῖται λοιπὸν ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ Ψυχὴ οὔτε εὔρεν οὔτε ἠδύνατο νὰ εὔρη τὸν Ἐρωτά. Οὗτος ἐπόθει στεναζὼν τὴν Ψυχὴν, ἐκείνη ἐζήτει αὐτὸν θρηνοῦσα, ἀλλ' οὐδεμίαν προσέγγισιν αὐτῶν ἦτο δυνατή.

Παρατρέχω τὴν λεπτολόγον ἀφήγησιν τῶν πλανήσεων τῆς ἠρωίδος μας, καθότι ὁ μῦθός μου παρεξέταθη πέραν τοῦ δέοντος, καὶ φαίνεται ζητῶν νὰ πηδῆσῃ

ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα, ἀλλῶς τε καὶ ἡ τοιαύτη περιγραφή οὐδὲν ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον τὸν ἀναγνώστην. Τὸ σπουδαῖον δι' αὐτὸν εἶνε νὰ μάθῃ πῶς ἠνώθησαν πάλιν οἱ δύο ἐρασταί.

Ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν ἦτο χορευτικὴ ἑσπερὶς παρὰ τῷ Διῷ, ἡ Ἄφροδίτη δὲν κατώρθωσε νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μητρικοῦ της φίλτρου πρὸς τὴν ὀρχηστικὴν τῶν ποδῶν της διάθεσιν, τοσοῦτω μᾶλλον καθόσον εἶχεν ὑποσχεθῆ τὸν πρώτον ἀντίχρον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν νέον της ἐραστῆν, καὶ ἐπὶ οὐδεμίᾳ προσφάσει ἠθελε νὰ λείψῃ. Παρεκάλεσε λοιπὸν τὸν Ἑρμῆν νὰ τὴν ἀναπληρώσῃ ἐπ' ὀλίγον παρὰ τῷ ἀσθενοῦντι τέκνῳ της, καὶ ὑπῆγεν εἰς τὸν χορὸν.

Ὁ Ἑρμῆς, μὴ θέλων νὰ διασπασθῆ τὴν Ἄφροδίτην, εἰς ἣν προσέφερε τότε καὶ αὐτὸς τοῦ ἐρωτός του τὸ θυμίαμα, ζητῶν νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν προτιμώμενον Θεὸν τῆς μαντικῆς, ἐδέχθη τὴν πρότασιν, καὶ μετέβη παρὰ τῷ Ἐρωτί, ὃν εὔρε καταγιγόμενον εἰς ἀριθμησιν καὶ καθαρισμόν τῶν βελῶν τῆς φαρέτρας του· μὴ ἔχων τί ἄλλο νὰ κάμῃ ὁ υγιέστατος οὗτος ἀσθενῆς, χασμώμενος ἐκ πλῆξεως, ἀδημονῶν ἐπὶ τῇ ἀργίᾳ του καὶ στενοχωρούμενος ἐκ τῆς ἀγνοίας αὐτοῦ περὶ τῆς τύχης τῆς ἐρωμένης του, προσεπάθει ν' ἀπατήσῃ τὸν καιρὸν καὶ νὰ διασκεδάμῃ τὴν πληξίν του.

Ἰδὼν τὸν Ἑρμῆν ἐχάρη ὁ παῖς, καὶ ἤρχισε μακρὰν μετ' αὐτοῦ συνομιλίαν, ἐξ ἧς οὗτος μὲν ἐνόησε τὸν ἔρωτα τοῦ Ἑρμοῦ, ἐκεῖνος δὲ τὸν τοῦ Ἐρωτός. Ἀφοῦ οἱ δύο Θεοὶ ἐνεθαῦρήθησαν καὶ ἐπαρηγορήθησαν ἀμοιβαίως ἀπεφάσισαν ἐπὶ τέλους νὰ βοηθήσωσιν ἀλλήλους κατὰ δύναμιν, καὶ πρὸς τοῦτο ὁ μὲν Ἐρως ἐχάρισεν εἰς τὸν Ἑρμῆν ἐν τῶν βελῶν του, παραγγείλας εἰς αὐτὸν πῶς νὰ τὸ μεταχειρισθῆ κατὰ τῆς σκληρᾶς του ἐρωμένης (ἧς ὁμῶς τὸ ὄνομα δὲν κατώρθωσε νὰ μαντεύσῃ, μ' ὄλην αὐτοῦ τὴν πανουργίαν, ὁ Ἐρως), ὁ δὲ Ἑρμῆς συγκατένευσε νὰ ἀφήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον, ἵνα δράμῃ εἰς ἀναζήτησιν τῆς ἐρωμένης του.

Μετὰ μίαν στιγμὴν ἡ φυλακὴ τοῦ Ἐρωτός ἦτο κενή.

Οὗτος μὲν εἶχεν ἀποπτῆ διὰ τοῦ παραθύρου, ὁ δὲ Ἑρμῆς ἀπῆλθεν εἰς τὸν χορὸν, ἵνα δοκιμάσῃ τὴν δύναμιν τῆς αἰχμῆς τοῦ ἐρωτικοῦ βέλους.

Z'.

Ἄν μετέσχες ποτὲ, ἀναγνώστὰ μου, πανηγυρικῆς τινοῦ ὀνηλασίας εἰς ἐξοχικὴν διασκεδάσιν, καθ' ἣν στρατιὰ ὄλη ὄνων ἐλαύνει διὰ κοιλάδων καὶ λόφων, ἐνθεν κακεῖθεν, τυραννομένη ὑπὸ ἰδιοτρόπων ἀναβατῶν, νομιζόντων ὑπερτάτην αὐτῶν εὐχαρίστησιν τὸ νὰ μαλακύνωσιν ἐπαισθητῶς ἐν ἀνώνυμον τοῦ σώματός των μέρος ἐπὶ χονδροειδεστάτων σχή-

μάτων, θὰ παρετήρησες βεβῆως, ὅταν ἡ ἐκδρομὴ ἤγγιζεν εἰς τὸ πέρας της καὶ οἱ ὄνοι εἰς τὴν πάχνην αὐτῶν, πῶς τὸ βραδύ καὶ ἐπικὸν τῶν βῆμα μεταβάλλετο αἴφνης εἰς γοργόν καὶ λυρικόν τριποδοσμόν, κεντριζόμενοι ὑπὸ τῆς ὀξείας ὀσμῆς τοῦ νεοκόπου ἀχύρου τοῦ σταύλου. Τὰ ταλαίπωρα ζῶα! ἅμα ὡς ἡσθάνοντο τὸ πέρας τῶν δεινῶν αὐτῶν καὶ ἐνόουν ὅτι ἔληγεν ἡ ἐξοχικὴ ἐκείνη διασκεδάσις, ἡ ἐπὶ τῆς βράχως αὐτῶν τελουμένη, ἀπέβραλλον τὴν ὑπομονὴν των, καὶ ἔσπευδον γοργῶ τῷ ποδί εἰς τὸ πέρας τῶν δεινῶν αὐτῶν, δνειρευόμενοι κριθὴν εὐοσμον καὶ δροσερὸν ὕδωρ καὶ βράχως ἐλάφρυνσιν. Ποῖα ζωηρότης τότε εἰς τὰ ἤμερα ἐκεῖνα τετράποδα, ποῖα ἀμιλλα μεταξύ των! ἀλλὰ καὶ ποῖα ταραχὴ εἰς τοὺς ἀσταθεστότερους τῶν ἀναβατῶν, ποῖος κλονισμὸς εἰς τὰς ἀναβάτιδας, ποῖος φόβος πτώσεως, ποῖα φωνὴ καὶ ποῖα σύγχυσις! Οἱ ὄνοι ὁμῶς δὲν ἐταράσσοντο, οὔτε ἀνεστέλλοντο. Ἐσπευδον πάντοτε, διότι μετ' ὀλίγον ἔμελλον νὰ σταθῶσι.

Τοῦτ' αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς διηγηματογράφους. Ὅταν ἡ λύσις ἐγγίξῃ, ὅταν ἐπίκειται ἡ καταστροφή τοῦ διηγήματός των, ἡ μᾶλλον τοῦ δραματικοῦ των, ὡς πολυμαθῆς τις νεοφώτιστος συγγραφεὺς τῶν ἡμερῶν μας ἀνεκάλυψεν ὅτι ἐκάλουν τὸ μυθιστόρημα οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνας, τότε gare! εἰς τὰ πρόσωπά των καὶ εἰς τοὺς ἀναγνώστας των! ἡ διήγησις καλπάζει, τὰ ἐν αὐτῇ πρόσωπα συνωθοῦνται εἰς τὸ τέρας, τὰ ἀσταθεστοτερα εἰς αὐτῶν ἐκ πίπτουσι κατὰ γῆς, καὶ οἱ ἀναγνώσται των ἀσθμαίνουσι κατόπιν των, ἂν ἔχωσιν, ἐννοεῖται, διάθεσιν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν.

Ἄς συγχωρηθῶ λοιπὸν καὶ ἐγὼ, ἂν ἐγγίξω νὰ τελειώσω, σπεύδω νὰ τελειώσω γρηγορότερον.

Ἐνθ' εἰς τὴν μεγάλῃν αἶθουσαν τοῦ Διὸς ἐχόρευον οἱ Ὀλύμπιοι φαῖδροι καὶ ἀνειμένοι, μακρὰν παντὸς βεβῆλου ὀμμματος θνητοῦ, εἰσέρχεται αἴφνης διὰ τῆς μεγάλης πύλης ὁ Ἐρως, κρατῶν εἰς τὸν βραχίονά του τὴν ἐρωμένην του, ἐνδεδυμένην ὡς νόμφην καὶ ὠραιότεραν παρὰ ποτε. Φαντασθῆτε τὴν γενικὴν κατὰπληξιν καὶ τὸν θόρυβον. Ὁ Ζεὺς διέστειλε τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ ἔσεισε τὴν χαίτην του, ἡ Ἥρα ἔρριψε καχύποπτον ζηλοτυπίας βλέμμα ἐπὶ τοῦ κάλλους τῆς Ψυχῆς, καὶ ἔδραξε μίαν ἄκραν τῆς γλαμύδος τοῦ Διὸς, ἡ Ἄθηνᾶ ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον εἰς αἰδοῦς καὶ ἐφώνησεν ἀγγλιστί: *shoking!* ὁ Ἄρης ἀφῆκεν ὑπόκωφον βρυχηθμόν, ὁ Ἀπόλλων ἔφερεν εἰς τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τὴν κρεμαμένην δίοπτραν του, ἡ δὲ Ἄφροδίτη, βαλοῦσα κραυγὴν ἀγανακτήσεως, ἐλειποθύμησεν, ἀφοῦ ἐβεβίωθη πρότερον ὅτι ἐμελλε νὰ πέσῃ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὀπισθέν της εὐρισχομένου Ἀπόλλωνος.

Ὁ Ἔρως ὁμοῦς, ἀτρόμητος καὶ πανούργος, χωρὶς ποσῶς νὰ πτοηθῆ ἐκ τῆς ἐπελθούσης συγχύσεως, ἐβάδισε στερεῶ βήματι πρὸς τὸν Δία, καὶ γονυπετήσας πρὸ αὐτοῦ μετὰ τῆς Ψυχῆς, ἀπαράλλακτα ὡς γονυπετοῦσιν εἰς τὸ θέατρον πρὸ τῶν ὠργισμένων πατέρων οἱ ζητούντες νὰ ἐξιλεώσωσιν αὐτοὺς ἐρασταί, ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν περίπου τὰ ἑξῆς:

— Ζεῦ πάτερ! εἶπε· συγχώρησόν με ὅτι ἔλαβον τὴν αὐθάδειαν νὰ ταράξω τὴν ἑορτὴν σου ἀπόκλητος καὶ ἀπροσδόκητος, καὶ νὰ παραβῶ τὴν ὀλύμπιον ἐθιμοτυπίαν, εἰσάγων θνητὴν εἰς δώματα ἀθανάτων· ἀλλὰ, πάτερ, καταδικαζόμενος καὶ βροχουρούμενος ἀνευ αἰτίας, ποῦ ἄλλου ἠδυνάμην νὰ εὖρω προστασίαν καὶ καταφυγὴν ἢ παρὰ τοὺς ὑψηλοὺς πόδας τοῦ θρόνου σου; καὶ πότε ἄλλοτε ἤθελον τύχει εὐκαιρίας νὰ ἐπικαλεσθῶ τὴν θεῖαν σου εὐμένειαν, ἀφοῦ διετέλουν φυλακισμένος καὶ φρουρούμενος, ἐπὶ προφάσει ὅτι ἤμην ἀσθενής, καὶ μόλις πρὸ μικροῦ, χάρις εἰς τὴν ἀγαθότητα τοῦ κλοῦ φίλου μου Ἑρμοῦ, κατώρθωσα νὰ ἐκφύγω τῆς εἰρκτῆς μου; Ναί, πάτερ! ἤμην φυλακισμένος, καὶ φυλακισμένος παρὰ τῆς μητρὸς μου· διατί; διότι ἠράσθη θνητῆς, ἀξίας Θεῶν κατὰ τε τὸ κάλλος καὶ τὴν ψυχὴν· εἶνε τοῦτο ἐγκλημα, ὕπατε Θεέ; ἀλλ' ἡ μήτηρ μου αὐτὴ, ἥς τοσοῦτον προσέβαλε τὴν θεῖαν αἰδῶ ἢ πράξις μου, δὲν ἠράσθη ἐπίσης θνητοῦ; δὲν ἦτο θνητὸς ὁ Ἀγχισίης, δὲν ἦτο θνητὸς ὁ Ἄδωνις; Σὺ αὐτὸς, πάτερ μου, εἰς τοῦ ὁποῦ τοῦ ὕψος οὕτε ν' ἀτενίσῃ κἄν δύναται ἡ προσβολή, δὲν ἐτίμησας διὰ τοῦ θείου σου ἔρωτος τὴν Σεμέλην, τὴν Ἀλκμήνην, τὴν Ἰῶ, τὴν...

— Ἀρκεῖ! μὴ φωνάζης παραλυμένε! διέκοψεν ὁ Ζεὺς.

— Ἐπειτα, ἐξηκολούθησεν ὁ Ἔρως, ἐξαπτόμενος ὀλονεν, ἡ κυρία μήτηρ μου, ἥτις φροντίζει τόσον πολὺ περὶ τῆς θείας ἀξιοπροπειίας καὶ τῆς θείας ἠθικῆς, ἔπρεπεν αὐτὴ πρώτη νὰ διδῆ τὸ καλὸν παράδειγμα, καὶ νὰ μὴ τρέφῃ τὴν ἀνθρώπινον καταλαλιάν καὶ τὴν γλωσσαλιάν τῶν ἐπὶ γῆς γυναικῶν διὰ τῆς ἀσυμφύλου συζυγίας τῆς· ἐντρέπομαι νὰ ἀναδιφῶ ἐνώπιόν σου τὴν πολυφύλλον ἱστορίαν τῆς ἀπεράντου ἐρωτολογίας τῆς...

— Αὐτὰ εἶνε περιττὰ, ὑπέλαθε πάλιν ὁ Ζεὺς· τόρα τί θέλεις;

— Θέλω νὰ μείνω ἀνενόχλητος· θέλω ν' ἀγαπῶ τὴν Ψυχὴν μου, χωρὶς ἡ σεμνὴ μήτηρ μου νὰ πειράζεται καὶ νὰ ἀγανακτῇ καὶ νὰ με καταδιώκῃ· θέλω νὰ ἤμαι κύριος τῆς καρδίας μου, ὡς αὐτὴ εἶνε τῆς ἰδικῆς τῆς.

— Τὴν ἀγαπᾷς λοιπὸν ἀληθῶς τὴν δεσποινίδα Ψυχὴν;

— Ἄν τὴν ἀγαπῶ; ..

— Τὴν νυμφεύεσαι;

Ὁ Ἔρως ἐκοντεστάθη ὀλίγον, διότι τοῦ ἤρχετο κἄπως ἀπροσδόκητος ἡ τοιαύτη ἐρώτησις· ἀλλ' ὁ δισταγμὸς τοῦ ὑπῆρξε βραχύς, καὶ ἀπήντησεν εὐθὺς μετ' ὀλίγον:

— Μάλιστα, πάτερ, τὴν νυμφεύομαι!

— Ἔστε, λοιπὸν ἀνὴρ καὶ γυνή! εἶπεν ὁ πατριάρχης τῶν Θεῶν καὶ τοὺς κύλούγησεν.

Οὕτως ἐνυμφεύθησαν ὁ Ἔρως καὶ ἡ Ψυχὴ. Ὅτε δὲ οἱ λοιποὶ Θεοὶ συνῆλθον ἐκ τῆς πρώτης των ἐκπλήξεως, εἶδον μετὰ νέας ἀπορίας ὅτι ἡ ἑσπερινὴ των συναναστροφή μετεβλήθη εἰς γάμους, καὶ συμμετέσχον πάντες· φαιδροὶ τῆς νέας αὐτῆς αὐτοσχεδίου πανηγύρεως.

Τώρα δὲ, ἀναγνώστὰ μου, ἃς τελειώσω τὸ διήγημά μου ὅπως τὸ ἤρχισα, διὰ τῆς τυπικῆς ἐκείνης φράσεως δι' ἧς, ὡς ἐνθυμῆσαι, ἐπέβαινε πάντοτε ἡ μυθολόγος μάμμη σου τὸ παραμῦθι τῆς, ἐπιλέγων ὡς ἐκείνη· *καὶ ἐπέρασεν ἐκείνοι καλὰ καὶ ἡμεῖς καλλίτερα*, μολοντί ἀγνοῶ ἀληθῶς ἂν ἐπέρασε; καλὰ ἐν τῇ ἀναγνώσει τοῦ διηγήματος τούτου.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—οοο—

Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Χρυσοστόμου οἱ περὶ Ἱερωσύνης λόγος κλ. ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δωρόθεου Εὐελπίδου. Μέρους Α'. Ἀθήναι 1867.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κ. Εὐελπίδης εἶχε κατ' ἀρχὰς σκοπὸν νὰ ἐκδώσῃ τοὺς περὶ Ἱερωσύνης λόγους τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου κατὰ τὸ κείμενον τοῦ Μονφοκῶν, προσθέτων μικρὰ τινα μόνον σχόλια, διςσαφηνίζοντα τὰ δυσχερέστερα τῶν χωρίων· ἀλλ' ἔπειτα, ἐπειδὴ ἠδυνάμην νὰ συμβουλευθῆ δύο ἀρχαῖα ἀντίγραφα τῶν λόγων τούτων, σωζόμενα εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς ἐν Ἄθωνι μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου, μετέβαλε γνώμην, καὶ ἐπεχείρησε δι' ἀντιπαράθεσιν τῶν μᾶλλον δοκίμων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐκδόσεων πρὸς τὰ δύο ἐκεῖνα χειρόγραφα νέαν ὅλως καὶ ἰδίαν ἐκδοσιν, τῆς ὁποίας πρόκειται τὸ πρῶτον τεύχος, περιέχον τὴν εἰσαγωγὴν καὶ τὸν πρῶτον λόγον.

Τὸ ἔργον ἀπέβη ἐντεῦθεν σπουδαιότερον τοῦ κατ' ἀρχὰς μελετηθέντος. Τὰ δύο χειρόγραφα τῆς μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου δὲν ἦσαν μὲν ἄγνωστα ἄχρι τοῦδε, ἀλλὰ πρῶτην φοράν γίνεται αὐτῶν χρῆσις· ἔχουσι δὲ ὡς φαίνεται ἰκανὴν ἀξίαν, πρὸς τοῖς ἄλλοις διὰ τὴν ἀρχαιότητα αὐτῶν, διότι τὸ μὲν ἐγγράφη ἐν τῇ

ΙΑ' τὸ δὲ ἐν τῇ ΙΑ' ἑκατονταετηρίδι, καὶ τὸ πάντων κυριώτατον ἢ μὲν σύγκρισις αὐτῶν πρὸς τὰς προγενεστέρους ἐκδόσεις ἐγένετο μετὰ πλείστης ἐπιμελείας, ἐν διαφωνίαις δὲ ἢ προτιμητέα γραφῆ ὠρίσθη, καθ' ὅσον δηλοῦται ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος πρώτου λόγου, μετὰ κρίσεως καὶ ἐπιστήμης οὐ τῆς τυχοῦσης.

Ὅποσον ἄλλως τε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κ. Εὐελπίδης ἦτο παρεσκευασμένος κατὰ τε τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν μελέτην πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου τούτου, καταφαίνεται ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ἢ αὐτοῦ προέταξεν. Ἰσως ὁ βίος τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου καὶ αἱ ῥητορικαὶ ἀρεταὶ τοῦ ἀπαρμιλλίου ἐκείνου διδασκάλου τῆς ἐκκλησίας ἠδύναντο νὰ ἐκτεθῶσι πληρέστερον καὶ κομψότερον. Ἀλλὰ τὰ κεφάλαια τὰ ἐξετάζοντα πότε ἀπεδόθη αὐτῷ τὸ ἐπώνυμον Χρυσόστομος καὶ τίς ἦν ὁ τοῦ Χρυσοστόμου φίλος Βασίλειος, μαρτυροῦσιν ὅτι ὁ ἡμέτερος ἐκδότης κέκτηται ἀκριβῆ γνώσιν τῶν πραγμάτων περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ, καὶ λεπτότητα πνεύματος· ἐπιτηδεῖαν νὰ ἀνευρίσκῃ τὴν ἀλήθειαν ἐν μέσῳ τῶν ποικιλοτέρων καὶ μᾶλλον συγκεχυμένων γνώμων.

Μίαν μόνον θέλομεν ὑποβάλλει παρατήρησιν εἰς τὸν νέον τοῦτον τῆς φιλολογίας ἡμῶν λειτουργόν. Ὅταν προσκαλῆ τις ξένους εἰς τὴν τράπεζάν του δὲν εἶναι συνήθεια νὰ ἐγκωμιάζῃ ὁ ἴδιος τὰ παρατιθέμενα, ἀλλ' ἔχει τὴν ὑπομονὴν νὰ πράξῃσι τοῦτο οἱ συνδαιτυμόνες. Ὁ ἐκδότης ἡμῶν δὲν εἶχε, φαίνεται, τὴν ὑπομονὴν ταύτην· διότι ἐν σελίδι τῆ 15' τῶν προλεγόμενων βεβαιῶσθε ὅτι ἡ ἐκδοσις αὐτοῦ εἶναι οὐ μόνον ἐφάμιλλος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἀνωτέρα τῶν προὑπαρχουσῶν· ὅπερ δύναται ἴσως νὰ φανῆ εἰς πολλοὺς τόσον μᾶλλον παράδοξον, ὅσον τὸ πρᾶγμα ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι ἀληθές, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δυνάμεθα νὰ τὸ πιστοποιήσωμεν, διότι δὲν ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν εἰμὴ τὸν ἕνα τῶν ἐξ ἰσχυρῶν ὡστε ἀνάγκη νὰ πιστεύσωμεν τὸν λέγοντα sur parole, ὡς ἤθελεν εἶπει ὁ Γάλλος.

Κ. Π.

Ὁ ἐκ τῆς εὐχαοῦς Μονῆς τοῦ Βατοπαιδίου αἰδέσιμος ἀρχιεπίσκοπος Κ. Δωρόθεος Εὐελπίδης ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον μέρος ποιήματος, σκοποῦντος νέαν ἐκδοσιν καὶ ὑπομνηματισμὸν τῶν περὶ Ἱερωσύνης περισπουδάστων λόγων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Γνωστὸν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀπαρτίζουσιν ὀλόκληρον σύγγραμμα, καὶ ὅτι τάσσονται μεταξὺ τῶν ἐντελεστέρων ἀριστουργημάτων τοῦ σοφοῦ ἐκείνου πατρὸς τῆς ἐκκλησίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ πρῶτος αὐτῶν μετὰ τῶν ὑπομνημάτων τοῦ ἀρχιεπισκόπου κεῖται ἤδη ὑπ' ὄψιν τοῦ κοινού, ἰκανοῦ νὰ ἐκτιμηθῇ τὴν μέθοδον καὶ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀξίαν τοῦ ἐκδότου, ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν ὀλίγα τινά.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ, ἥτις διὰ τὴν ἑκτασιν ἐδύνατο ν' ἀποτελέσῃ ἰδιαίτερον τόμον, ὁ συγγραφεὺς διηγείται τὸν βίον τοῦ Χρυσοστόμου, καὶ ἐνδιατρίβει περὶ τὴν ἐξέτασιν πολλῶν ζητημάτων καὶ σήμερον ἐτι ἐνθέρμως ἀμφισβητούμενων, εἰς ἃ δίδουσιν ἀφορμὴν τὰ συγγράμματα τοῦ βαθυκλεοῦς ἐκείνου ἱεράρχου· καταλήγει δὲ αὐτὴν διὰ πολυμαθοῦς βιβλιογραφικῆς ἀνακρίσεως περὶ τῆς ἀξίας τῶν περὶ Ἱερωσύνης λόγων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπανάληψις τῶν τίτλων κεφαλαίων τινῶν, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξῃ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως ὠφέλειαν καὶ τέρψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐμπειρίαν μετ' ἧς ὁ συγγραφεὺς, ἀπανθίσας πολλὰ λεπτομερῆ ζητήματα, συνέπηξεν εἰδικὸν ἀντικείμενον ἐρεύνης, φέρε παραθέσωμεν αὐτοὺς ἐνταῦθα·

«Πότε ἀπεδόθη τῷ συγγραφεῖ τὸ ἐπώνυμον Χρυσόστομος» σελ. 40.

«Πότε προβλήθησαν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ὁ Βασίλειος καὶ Χρυσόστομος» σελ. 62.

«Τίς ἦν ὁ τοῦ Χρυσοστόμου φίλος Βασίλειος;» σελ. 74.

«Πότε συγγραφέντες ἐξεδόθησαν οἱ περὶ Ἱερωσύνης λόγοι;» σελ. 92.

«Περὶ τῶν πηγῶν τοῦ κειμένου τῶν λόγων.» σελ. 101.

«Περὶ τῶν ἐκδόσεων καὶ τῶν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν παραφράσεων τῶν λόγων.» σελ. 116. κλ.

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ὁ ἀρχιεπίσκοπος μεταβαίνει εἰς τὸ κείμενον τῶν λόγων, καὶ ἐπιδιορθῶν αὐτὸ κατὰ τὰς δοκιμωτέρας ἐκδόσεις, καὶ μάλιστα κατὰ τὰ πολύτιμα τοῦ Ἄθωνος χειρόγραφα, ὧν πρῶτος αὐτὸς ποιεῖται σήμερον χρῆσις, σχολιάζει φιλολογικῶς, γραμματικῶς, ἱστορικῶς καὶ θρησκευτικῶς πᾶσαν φράσιν καὶ σχεδὸν πᾶσαν λέξιν. Ἐπικαλούμενος δὲ τὴν μαρτυρίαν καὶ ἄλλων, συμπληροῖ καὶ διαλευκαίνει τὴν ἔνοιαν τοῦ ἱεροῦ συγγραφέως, ὠφελοῦμενος μετὰ πολλῆς κρίσεως καὶ ἀπὸ τῶν ἐλαχίστων νύξεων, ὧν βρῖθουσιν οἱ λόγοι, περὶ τε τῶν συμβεβηκότων τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ τοῦ βίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τῶν θύραθεν συγγραφέων ῥηθέντων, ὅσα σχέσις παρὰ τῶν θύραθεν συγγραφέων ῥηθέντων, ὅσα σχέσις ἔχουσι πρὸς τὰς ἀκρίβειαις τοῦ θείου ῥήτορος, μέμνηται εὐκαίρως, καὶ μετ' ἐπιστάσις σταχυολογεῖ πάντα τὰ συντείνοντα εἰς πληρεστέραν καὶ ἀληθεστέραν ἐξήγησιν, πληρῶν οὕτω τοὺς πόθους τῶν θαυμαστῶν τῶν περὶ Ἱερωσύνης λόγων.

Οἱ ἐκ τῆς ἑσπερίας ἀναγνώσται θέλουσιν ἀπορήσει βλέποντες τοιαύτην ἐκδοσιν ἐξελοῦσιν ἐκ τοῦ μοναστηρίου τοῦ Ἄθωνος, δι' ἣν ὁ ἡμέτερος ἀρχιεπίσκοπος συνεβουλεύθη τὰ ἀξιολογώτατα τῶν ποιημάτων ὅσα συνετέλουν εἰς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, οὐ μόνον τὰ τοῦ Βαρονίου, καὶ Γιλσμὸν, καὶ Μομφωκῶν

καὶ ἄλλα ἐπίσης ὀνομαστά, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἄτινα, διὰ τὴν μικρὰν αὐτῶν διάδοσιν, ἤθελεν εἶναι συγγνωστός ἂν ἠγνόει· οὐκ ὀλίγοι δὲ τῶν συγχρόνων, τῶν διδασκόντων σήμερον ἔντε Γαλλίᾳ καὶ Γερμανίᾳ, θέλουσιν αἰσθανθῆ διαθρησκόμενῃ τὴν ἰδίαν φιλαυτίαν, βλέποντες ἀναφερόμενα καταλλήλως τὰ ἑαυτῶν ὀνόματα ὑπὸ μαθητοῦ τοῦ Βατοπαιδίου. Ἡμεῖς δὲ εὐγνωμονοῦμεν τῷ σεβασμῷ ἀρχιμανδρίτῃ ἐπὶ πολλοῖς, καὶ μάλιστα ὅτι παρέχει ἡμῖν ἰσχυρότατον ἐπιχείρημα κατὰ τῶν περιηγητῶν ἐκείνων οἵτινες, ἐπιπολαίως παρατηροῦντες, παριστώσι τὰ ἑλληνικὰ μοναστήρια καταδεδικασμένα εἰς ἀθεράπευτον ἀμάθειαν. Καὶ ὅμως οὐ πρό πολλοῦ χρόνου τὸ Βατοπαιδίον ἐκαλλύετο καὶ ὑπὸ Ἀκαδημίας. Ἀπὸ τοῦ 1749 ἔτους ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης ἐδίδασκεν ἐν αὐτῷ, ἀξίως ὀνομασθεὶς ὑπὸ τοῦ Villoison, *gentium graecorum in graeca grammatica facile princeps* (1). Τὸ 1808 ἔτος ἡ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἤκμαζεν ἐν Βατοπαιδίῳ, καὶ δικαίως ὁ Κοραῆς ἔλεγε πρὸς τοὺς ἐν αὐτῷ· «Εὖγε καὶ ὑπέρευγε, σεβασμιώτατοι Βατοπαιδῖνοι. Ἐὰν ἐσεῖς πληρώσατε ὅτι χρεωστεῖτε εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα καὶ πατρίδα, ἡ πατρίς πρέπει νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ ὡς εὐεργέτας, καὶ ὅχι ὡς πληρωτάς. Σᾶς εὐχαριστῶ καὶ ἐγὼ ἐξαίρετως, ὅτι μὲ δίδετε ἀφορμὴν νὰ κηρύξω εἰς τῆς φωτισμένης Εὐρώπης τοὺς φιλέλληνας, ποῖοι εἶναι σήμερον οἱ Μοναχοὶ τῶν Γραικῶν, καὶ νὰ ἐρωτήσω θαρρῆτὰ τοὺς εὐρισκομένους εἰς αὐτὴν ἐχθροὺς τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν ἔχωσιν ἄς μᾶς δεῖξωσι κανὲν ἔθνος ἄλλο, τοῦ ὁποῖου οἱ Μοναχοὶ συνέδραμον εἰς τὸ νὰ φέρωσι τὰ φῶτα τῶν ἐπιστημῶν εἰς τὴν πατρίδα των, ὡς μόνον θεραπείαν τῶν πολυχρονίων τῆς πατρίδος πληγῶν» (2).

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ἄλλος σοφὸς ὠράει τὸν Ἄθωνα, Νικόδημος ὁ Ἁγιορίτης, οὕτινος πολλὰ συγγράμματα, πλεον τῶν εἰκασιν, ἐτυπώθησαν ἀπὸ τοῦ 1782 μέχρι τοῦ 1809 ἔτους ἔντε Ἐνετίᾳ, καὶ Βιέννῃ, καὶ Λειψίᾳ, καὶ Κωνσταντινουπόλει (3). Εἰ δὲ καὶ ἀπὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν αἱ φιλολογικαὶ σπουδαὶ παρήκμασαν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς μοναῖς, ἡ παρακμὴ ἐξηγεῖται εὐκόλως· καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς νομίζομεν τὴν ὑφεσιν ταύτην ὄλως προσωρινήν, ἐπικαλούμενοι εἰς μαρτυρίαν αὐτὸ τοῦ Κ. Εὐελπίδου τὸ φιλοπόνημα. Θεωροῦντες ἄρα τοῦτο αἰσιον οἰωνόν, λαμ-

βάνομεν τὸ θάρρος νὰ προσθέσωμεν καὶ εὐχὴν τινὰ, τὴν ἐξῆς· Τὰς ἐν τῷ Ἄθωνι βιβλιοθήκας δὲν δύνανται νὰ ἐπισκεφθῶσι δεόντως, διὰ πολλοὺς λόγους, οἱ ξένοι· δὲν θέλει ἄρα περιάψαι ὁ ἐκδότης τῶν λόγων τοῦ Χρυσοστόμου καὶ νέαν τιμὴν εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, ἐὰν δημοσιεύσῃ κατάλογον τοῦ παλαιογραφικοῦ πλοῦτου ὃν κέκτηται τὸ Ἅγιον Ὄρος;

A. A.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΦΛΟΓΑΪΤΗΣ.

Ὁ Νικόλαος Φλογαΐτης, διανύσας ὀλόκληρον σχεδὸν τὸν βίον αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου ἀγῶνος μέχρι τοῦ 1866 ἔτους, λειτουργὸς τῆς Θέμιδος ἐν Ἑλλάδι, δὲν ἀνήκει μὲν ἰδίως εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῶν λογίων, οἵτινες εὐεργετοῦσι τὴν πατρίδα διὰ συγγραφῆς, ἀφοσιούμενοι κατ' ἐξαιρέσιν εἰς τὴν μελέτην τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἀναλισκόμενοι χάριν τῆς ὠφελείας τῶν ἄλλων· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἐνῷ ἐκράτει τῆς Θέμιδος τὴν πλάστιγγα, εὕρισκε καιρὸν νὰ καταγίνεται καὶ εἰς συγγραφὴν, ἡ *Παρδώρα* νομίζει καθήκον νὰ εἴπῃ ὀλίγα περὶ αὐτοῦ, διακριθέντος μάλιστα ἐπὶ νομομαθείᾳ καὶ εὐθύτητι.

Γεννηθεὶς ἐν Ὀδησσῷ τὸ 1799 ἔτος ὑπὸ πατρὸς Λευκαδίου μετερχομένου τὴν ἐμπορίαν, καὶ μητρὸς Κωνσταντινουπολίτιδος, καὶ σπουδᾶσας ὅσα τότε ἐδιδάσκοντο ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐπεδόθη καὶ αὐτὸς εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ὅτε καὶ ἐμυήθη εἰς τὰ τῆς ἐταιρίας τῶν φιλικῶν, κατηχηθεὶς ὑπὸ Ξένη, οἰκισιότατου τοῦ ἀοιδίμου Ἀλ. Ὑψηλάντου, χρησιμεύσας δὲ μετὰ ταῦτα, ἕνεκα τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς φιλοπατρίας αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς πανελληνίου ἐκείνης ἰδέας.

Τὸ 1821 ἔτος ἀναχωρήσας ἐξ Ὀδησοῦ ἐδραμε πρὸς τὸ ἐν Δακίᾳ στρατόπεδον τοῦ Ὑψηλάντου· ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς τούτου Δημήτριος, ὁ ἐνδόξως ὑπηρετήσας τὴν πατρίδα καὶ ἐν αὐτῇ ἀποθανών, ἀπέτρεψεν αὐτὸν, ἀποστειλὰς εἰς τὴν ἤδη ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, χάριν μεταβιβάσεως ἀναγκαιοτάτων μυστικῶν διαταγῶν. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ πλοῖον ἐφ' οὗ ἐπέβαινε παρεμποδίσθη ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐξουσίας, μόλις κατώρθωσε νὰ καταβῆ εἰς Πελοπόννησον περὶ τὸν Ἰούνιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διαρισθεὶς ἀξιωματικὸς ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάντου πολιορκουήντος τὴν Τρίπολιν, ἠγωνίσθη στρατιωτικῶς ἐκεῖ τε καὶ ἐν Κορίνθῳ μετὰ ταῦτα. Ὅτε δὲ οἱ ἐν Ἀκροκορίνθῳ Ἄλβανοὶ ἀπεράσισαν νὰ παραδοθῶσιν, ὁ Ν. Φλογαΐτης ἐδόθη αὐτοῖς ὄμηρος ὑπὸ τοῦ Ὑψηλάν-

του. Ἐμεινε δὲ ἐκεῖ φρουράρχος μέχρι τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ συνελύσεως, ὅτε, ὡς τις τῶν λογιωτέρων τῶν χρόνων ἐκείνων, διωρίσθη εἰς πολιτικὴν ὑπηρεσίαν.

Καὶ πρῶτον μὲν διωρίσθη πρῶτος γραμματεὺς τῆς γενικῆς ἀστυνομίας, ἧτις πρὸς τοῖς διοικητικοῖς καὶ ἀστυνομικοῖς ἐργοῖς, ἐξεπλήρου καὶ τὰ τοῦ εἰρηνοδίκου, πρωτοδίκου καὶ τοῦ ἐφέτου καθήκοντα· μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέθετο αὐτῷ ἡ κυβέρνησις τὴν ἐν Ναυπλίῳ σύστασιν ἀστυνομίας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κολοκοτρώνης, ἔχων τότε εἰς τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν τὸ Ναύπλιον, συνέστησεν αὐτὸς τοιαύτην, ὁ Ν. Φλογαΐτης ὀνομάσθη ἀρμοστής αὐτῆς τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1823 ἔτους. Δυστυχῶς, ἐνῷ διεύθυνε τὰ τῆς ἀστυνομίας ἐνεσκηψε δεινὴ ἡ πανώλης εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην· ἀλλὰ τοιαύτην δραστηριότητα ἀνέδειξεν ὁ ἀρμοστής καὶ τοιαῦτα μέτρα διέταξεν, ὥστε τὸ μὲν κακὸν κατεστάλη, ὁ δὲ Κολοκοτρώνης, εὐχαριστήσας αὐτὸν ἐγγράφως, ἐπεκάλεσε σωτῆρα τῆς πόλεως. Μετὰ τινὰ χρόνον διορισθέντος τοῦ Κ. Κανάρη ἐπάρχου Σάμου, διωρίσθη καὶ ὁ Φλογαΐτης Γεν. ἀστυνόμος τῆς νήσου ταύτης· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Σάμιοι ἀπέπεμψαν ἀμφοτέρους, ἐπανῆλθεν εἰς Σαλαμίνα, ὅπου ἔδρασε τότε ἡ κυβέρνησις, καὶ διωρίσθη γραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῶν δασμῶν ἐπιτροπῆς, ὑπηρετήσας μετὰ ταῦτα καὶ ὡς γραμματεὺς ἐπάρχου καὶ ὡς ἐπαρχος, τὸ δὲ 1823 καὶ ὡς νομικὸς σύμβουλος καὶ διευθυντῆς τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας ἐν Πόρῳ.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἄρχονται αἱ ὑπὸ τὴν τακτικὴν κυβέρνησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ τὴν μετὰ ταῦτα τοῦ βασιλέως ὑπηρεσίαι αὐτοῦ· ἀλλὰ πρὶν ἢ εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων ὀλίγα, μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ 1824 ἔτους, τιμῶσα τὰς πιστὰς καὶ συνετάς ἐκδουλεύσεις τοῦ ἀνδρὸς, ἔδωκεν αὐτῷ βαθμὸν ταξιάρχου ἢ ταγματάρχου, προδιβάσας περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ἀντισυνταγματάρχην. Τοιοῦτος δὲ καὶ τοσοῦτος ὁ ὑπὲρ τοῦ γενικοῦ καλοῦ ἀφιλοκερδῆς ζῆλος αὐτοῦ, ὥστε τὸ μὲν 1824 συνετέλεσεν εἴπερ τις καὶ ἄλλος εἰς τὴν ἐν Ναυπλίῳ ἰδρυσιν φιλανθρωπικῆς ἐταιρίας πρὸς περίθαλψιν τῶν ἀπόρων καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὄρφανῶν, τὸ δὲ 1826 εἰς τὴν κατάρτισιν τοῦ ἑπτανησίου στρατιωτικοῦ σώματος, ὑπερ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Διον. Εὐμορφοπούλου διεκρίθη ἰδίως κατὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1829 μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὑπηρετήσε δικαστικῶς, ἧτοι πρόεδρος πρωτοδικῶν, ἀρειοπαγίτης καὶ πρόεδρος ἐφετῶν. Κατὰ δὲ τὸ μακρὸν καὶ ἐπίπονον τοῦτο στάδιον ἀπέδειξε καὶ τιμιότητα καὶ σύνεσιν καὶ νομομάθειαν καὶ ἀπροσωποληψίαν, ἐλκύσας οὕτω τὴν ἀγάπην τῶν συμπολιτῶν.

Ἴδου δὲ καὶ τὰ συγγράμματα αὐτοῦ·

Τὸ 1828 ἐξέδοτο ἐν Αἰγίνῃ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν

Διαβόητος πλάνη περὶ τῆς συλλογῆς διηγημάτων περὶ ἀνθρώπων, οἵτινες ἀπατήσαντες τὴν εὐπιστίαν τῶν λαῶν ἀνέβησαν εἰς θρόνους, σπερτισθέντες ὀνόματα θανόντων ἡγεμόνων. Ἡ συλλογὴ ἄρχεται ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Καμβύσου (520 π. Χ.) καὶ φθάνει μέχρι τοῦ 4818 ἔτους.

Τὸ 1830 ἐδημοσίευσεν ἐν Αἰγίνῃ ὡσαύτως *Συνοπτικὴν γραμματικὴν*, ἧτοι στοιχειώδεις ἀρχὰς τῆς μουσικῆς μετὰ προσαρμογῆς εἰς τὴν γεωτέραν, διότι καὶ τὴν μουσικὴν ἐγίνωσκε κατὰ βάθος ὁ μακαρίτης (1). Τὸ σύγγραμμα τοῦτο ταύτην ἔχει πρὸ πάντων τὴν ἀρετὴν, ὅτι περιλαμβάνει πίνακα τεχνικῶν ὄρων κατὰ τὴν ἑλληνίδα, καὶ σήμερον ἐτι χρησιμὸν. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ, ἐξιστοροῦσα πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ τῆς ἐνάρξεως καὶ μορφώσεως τῆς μουσικῆς ἐν Ἑλλάδι, εἶναι ἀξία λόγου.

Τὸ 1847 ἐξέδωκεν ἐν Ναυπλίῳ σύντομον πραγματεῖαν, *Λογικὰ ἐπιχειρήματα* ἐπιγραφόμενῃν, ἧτις διηρημένῃ εἰς τρία κεφάλαια ἐξετάζει α — τίτινες αἱ ἀρχαὶ τῶν ἐπιχειρημάτων, β — τίτινα τὰ σχήματα καὶ αἱ ἐπωνυμίαι αὐτῶν, καὶ γ — τίτινα τὰ κυριώτερα ἐπιχειρήματα ὧν γίνεται χρῆσις εἰς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην.

Μετὰ ταῦτα ἐνησχολήθη εἰς τὴν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ μετὰφρασιν τοῦ ὀνομαστοῦ συγγράμματος τοῦ Taglioni, ἐν ᾧ γίνεται σύγκρισις τοῦ γαλλικοῦ κώδικος πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν δίκαιον. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο συνταχθὲν πρὸς χρῆσιν τῶν πανεπιστημίων τῆς Ἰταλίας καὶ ἐγκριθὲν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖ γεν. διευθυντηρίου τῆς δημοσ. παιδείας καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ὑπουργείου, μετεφράσθη καὶ εἰς ἄλλας εὐρωπαϊκὰς γλώσσας· ὁ δὲ ἡμέτερος μεταφραστὴς ἐπλούτισε καὶ διὰ εἰσαγωγῆς, καὶ διὰ σχολίων, καὶ διὰ συγκριτικοῦ πίνακος τῶν κεφαλαίων τῶν Βασιλικῶν πρὸς τὰς διατάξεις τῶν Εἰσηγήσεων, τῶν Πανδεκτῶν, τοῦ Κώδικος καὶ τῶν Νεαρῶν.

Τοιοῦτος ἐν περιλήψει ὁ βίος καὶ τοιαῦτα τὰ ἔργα τοῦ μακαρίτου Ν. Φλογαΐτου, ἅτινα τιμῶσα ἦτε ἑλληνικὴ κυβέρνησις καὶ ἄλλαι ξένοι ἀπένειμον αὐτῷ παράσημα· καὶ δικαίως, διότι καὶ ὡς πολίτης, καὶ ὡς στρατιώτης, καὶ ὡς δημόσιος λειτουργός, καὶ ὡς συγγραφεὺς ἐγένετο ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐνικωτῶν χρήσιμος τῇ πατρίδι.

N. N.

(1) Ὁρα Πανδ. τόμ. 15' σελ. 176.

(2) Βίοι Πλουτ. Μέρος 4, σελ. λς'.

(3) Ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων καὶ ἐκτενεσέων συγγραμμάτων τοῦ Νικόδημου τὸν Συναξαριστῆν, περιέχοντα τοὺς βίους τῶν Ἁγίων τῆς ἐκκλησίας, ἐπιχειρήσει νὰ ἐκδώσῃ ἐγκρίσει τῆς ἐξουσίας, ὁ κ. Θ. Ι. Φιλαδέλφους. Τοῦ ἀναγκαίου δὲ τούτου βιβλίου εἰς πάντα χριστιανὸν καὶ φιλόστορον τὴν ἀπόκτησιν συνιστῶμεν θερμῶς, καθὼς μάλιστα ἐκ τῆς ἀναγνώσεως οὐ μόνον ὠφέλειαν ἀλλὰ καὶ τέρψιν καρπούμεθα. Σ. Π.

(1) Ὁρα Πανδ. τόμ. 1Α' σελ. 213.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

Ἀπέθανεν ἐπ' ἐσχάτων ἐν Κερκύρα ὁ Χριστόφορος Φιλητᾶς, καθηγητῆς ἐν τῷ ἀθηναίῳ πανεπιστημίῳ καὶ ἐκ τῶν πολυμαθῶν συντακτῶν τῆς *Παρδώρας*. Ἀρχαῖος διδάσκαλος τοῦ ἔθνους, ἐξ ἐκείνων οἵτινες περιέσωσαν τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐτίμησαν τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα, κατέστη ἄξιος ἰδιαιτέρως βιογραφίας, ἣν θέλομεν φροντίσει νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν καιρῷ εὐθέῳ.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ.

✠✠

ΤΟ ΣΙΓΑΡΟΝ.

ΕΙΣ ΚΑΠΝΙΖΟΥΣΑΝ ΝΕΑΝΙΔΑ.

Ἄς ἤμην, κόρη, σήγαρον
Στὸ στόμα σου νὰ μ' ἔχης,
Μὲ τὰ ὑγρά καὶ ῥόδινα
Χεῖλη σου νὰ μὲ βρέχης·

Νέφος καπνοῦ νὰ γίνωμαι
Νὰ σὲ περικυκλώω,
Τοὺς μαγικούς σου ὀφθαλμούς
Φιλῶν νὰ τοὺς θολώω·

Ὡς ἠδὲ νέκταρ τῶν Θεῶν
Νὰ σὲ γλυκοζαλίω,
Καὶ μ' ἔρωτος τὰς φρένας σου
Εἰκόνας νὰ γεμίω·

Νὰ παίξῃς καὶ νὰ μὲ κρατῇς
Στὸ δροσερὸν σου στόμα,
Κ' ἐγὼ ἐντὸς τοῦ στήθους σου
Νὰ προχωρῶ ἀκόμα·

Ἐκεῖ ποῦ κρύπτει μυστικᾶ
Ἡ παρθερία τόσα,
Ὅσα ποτὲ ἀνθρώπιнос
Δὲν φανεροῦν γλώσσα·

Ἐκεῖ ποῦ τρέμει ἡ καρδιά
Καὶ λαχταρεῖ μὲ κρότον,
Ἄμα εἰσδόση ἔρωτος
Μειδιάμα τὸ πρῶτον.

Ἄ! πόσοι τότε ἐρασταὶ
Τὴν τύχη μου φθοροῦσι,

Κ' αὐτοὶ καπνοὶ ἀόρατοι
Νὰ γίνωσι ποθοῦσι!

Ἡ δταν εἰς τὸ τρυφερὸν
Καὶ ἀπαλόν σου γόνυ,
Ἡ χαριτόδρυτός σου χεὶρ
Μὲ θλίβῃ καὶ μ' ἀπλόρη,

Κ' ἀφοῦ μὲ κόπον ὀπωσοῦν
Μὲ καλοσηματίσης,
Μὲ φέρῃς εἰς τὰ χεῖλη σου
Καὶ μὲ γλυκοφιλήσης.

Τίς δύναται, παρθέρε μου,
Εἰς τὴν στιγμήν ἐκείνην,
Νὰ φαντασθῇ τῶν θεατῶν
Τὴν μυστικὴν ὀδύνην;

Πλὴν φεῖ! Ἡ τύχη ἄστατος
Τὰ πάντα μεταβάλλει,
Τὴν ἠδονὴν, τὸν ἔρωτα,
Τὴν δόξαν καὶ τὰ κάλλη.

Καὶ σὸ ἐπίσης ἄστατος,
Σκληρὰ καὶ σὸ ἐπίσης,
Τὴν ὑπαρξίν μου εἰς καπνόν
Ἄφοῦ κατασκορπίσης,

Μὲ ρίπτεις πάραντα 'ς τὴν γῆν
Καὶ μὲ πατεῖς ἀκόμα,
Μήπως καὶ τὸ δάκτυλον
Ἡ τὸ ἀδρόν σου στόμα!

Ἐγὼ δ' ὁ πρῶτον σύντροφος
Καὶ μάρτυς τῶν παλμῶν σου,
Λογίζομ' ἔτι εὐτυχῆς
Ὡρ κόρις τῶν ποδῶν σου.

ΓΟΥΣΤΑΒΟΣ ΛΑΦΩΝ.

ΑΡΑΦΟΡΑ.

ΤΕΧΝΗ ΑΠΟΛΕΣΘΕΙΣΑ. Αἱ ἀπολεσθεῖσαι τέχναι εἶναι ὀλίγισται. Ἄν καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ κτίσωμεν πλέον πυραμίδας, κατορθώομεν ὅμως ἕτερα οὐχ ἥττον ἀξιοθαύμαστα, ἐφ' οἷς καὶ καυχώμεθα. Ἄδυνατοῦμεν νὰ χρωματίσωμεν τὸν ὕελον ὡς ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος, οὔτε κατασκευάζομεν πλέον κώδωνας κεκτημένους τὴν μελωδικὴν ἐκείνην φωνήν, ἣν ἐπὶ τῶν παλαιῶν μόνον ἀπαντῶμεν, οὐδὲ τὸ ἀρθροπτον μίγμα γινώσκομεν ὃ συνηθόνετο μετὰ τοῦ λίθου ἐπὶ

τῶν ῥωμαϊκῶν ὑδραγωγείων. Ἐτέρα τέχνη ἀπολεσθεῖσα εἶναι ἡ τῆς ὀνοματολογίας. Ἄδυνατοῦμεν πλέον νὰ δώσωμεν νέα κατάλληλα ὀνόματα εἰς θέσεις, οἰκοδομήματα καὶ πρόσωπα. Λάβε ὅποιονδήποτε γεωγραφικὸν χάρτην, καὶ ἴδε τὴν θαυμασίον ποικιλίαν τῶν ζωγραφικῶν ὀνομάτων μὲ τὰ ὅποια οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἐστόλισαν τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Τίς ἐξ ἡμῶν δύναται σήμερον νὰ ἐφεύρῃ τοιαῦτα;

Ἐκ τῆς Γενέσεως γνωρίζομεν ὅτι ὁ Ἀδάμ ἔδωκεν ὀνόματα εἰς τὰ χερσαῖα ζῶα· ὠραία δὲ ἀνατολικὴ παράδοσις λέγει ὅτι τὰ πτηνὰ ἐκ τῆς Εὐσῆς ἔλαβον τὰ ἰδικὰ των. Δύσκολον νὰ ἀποδείξωμεν πόσῃ δύνανται ἔχουσι διάφορα ὀνόματα ζῶων καὶ λοιπῶν, ὡς λέων, ἐλέφας, βοῦς, κτλ. Βέβαιον ὅμως ὅτι ἡ ὀνοματολογία εἶναι ἐπικὴ δύναμις, ἀνήκουσά εἰς ἀπωτάτους αἰῶνας. Τὸ νὰ δώσῃ τις κατάλληλον ὄνομα εἰς νέον τι πλάσμα κατ' αὐτὴν τὴν ἰσχύοντα κατηρηθῆσα, εἶναι σχεδὸν δύσκολον ὅσον καὶ τὸ νὰ συνθέσῃ νέον ὄδύσειον. Στρέψον τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ἀπέναντι μέρους τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἐπὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, καὶ πληθὺς Οὐασινγκτωνιῶν καὶ ἰκχωδοπόλεων θέλεις ἀπκνήσει, ὁμοῦ μετὰ κωμοπόλεων καὶ χωρίων φερόντων ὀνόματα Παρισίων, Ἀθηνῶν, Ῥώμης. Πόσον δὲ κακόηχα εἶναι τὰ ἀρχετυπα Massachussets, Mississippi, Iowa, Wincotin! Ὅσον δὲ περὶ ὀνομασίας ὁδῶν οἱ Ἀμερικανοὶ παρήτησαν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἰδέαν ταύτην, θεωροῦντες αὐτὴν ἀδύνατον. Broadway εἶναι ὄνομα ὑποφερτὸν ὡς σημαῖνόν τι· ἀλλὰ πάροδος πέμπτη, καὶ ὁδὸς δεκάτη τρίτη εἶναι καθαρὰ ὀμολογία ἐλλείψεως ἐφευρετικῆς φαντασίας. Τὸ αὐτὸ ἀπκνῶμεν καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Λάβε ἀνὰ χεῖρας τὸν ὁδηγὸν τοῦ Ταχυδρομείου καὶ θέλεις θαυμάσει τὰς ἀπειραρίθμους ὁδοὺς τοῦ Βασιλέως (Kings street), τῆς βασιλίσσης (Queens street), τοῦ Γεωργίου (George street) κτλ.

Ἐπίσης πρόβλημα εἶναι καὶ ἡ εὕρεσις νέων ὀνομάτων ἀνθρώπων. Τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γότθα ἀποδεικνύει τὴν τρομερὰν δυσκολίαν εἰς ἣν εὕρισκονται αἱ βασιλικαὶ οἰκογένειαι ὡς πρὸς τοῦτο. Τὸ μόνον μέσον πρὸς ἐπιδιόρθωσιν εἶναι τὸ νὰ δίδωσιν εἰς τὸν νεογεννηθέντα πρίγγηπα ἢ πριγγηπέσαν ὅσον ἐνεστί μέγαν ἀριθμὸν ὀνομάτων. Ἡ τελευταία Ἰσπανίς πριγγηπέσα ἔχει τοσαῦτα, ὥστε τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Γότθα, ἀφοῦ καταγράφει δώδεκα, καταλήγει μὲ τὸ κτλ. Ἡ ἐν Ἀγγλίᾳ κατωτέρα τάξις καταφεύγει εἰς τὴν βίβλον πρὸς ἀνεύρεσιν ὀνομάτων. Λέγεται περὶ τίνος ὅτι ἀφ' οὗ ἔδωκεν εἰς τοὺς τέσσαρας αὐτοῦ υἱοὺς τὰ ὀνόματα τῶν τεσσάρων Εὐαγγελιστῶν, ἐπέμενε νὰ ὀνομασθῇ ὁ πέμπτος *Ἡράξις*.

Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἀγγλίας ἀρχαῖά τινα ὠραία ὀνόματα διασώζονται. Εἰς Cornwall παραδ.

χάριν ἀκούεται τὸ ὄνομα Jennifer, τῆς βασιλίσσης, τῆς ὠραίας καὶ πιστῆς τοῦ Ἀρθούρου συζύγου. Εἰς τὴν κατωτέραν μεσαιὴν τάξιν κλίσις ὑπάρχει πρὸς δικτήρησιν εὐφώνων καὶ ὠραίων ὀνομάτων. Ἐάν τις καλῆται Σμήθ, οἱ μὲν υἱοὶ τοῦ ὀνομάζονται Howard, Grosvenor, Clinton, αἱ δὲ θυγατέρες τοῦ Evelyn καὶ Genevieve.

Πόσον ἀληθῶς ὠραίας καὶ καλλιπεῖς λέξεις εὐρισκον οἱ πρὸ ἡμῶν! Τίς δύναται σήμερον νὰ ἐφεύρῃ ἄλλας τοιαύτας; Καὶ οἱ συνθέτοντες νέας γενικῶς ναυαγοῦσι, διότι ὅλως κακόηχοι καὶ πάσης καλλοῦνῆς εἶναι ἐστερημένοι.

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙΜΑΞ. Περὶ τὸ 1100 Βενεδικτίνος τις ἐκ Τοσκάνης ὀνόματι Guido Aretini, ὄξυτάτην ἔχων τὴν ἀκοήν, ἠπόρει πάντοτε εἰς ἄκρον διὰ τὸν δύσσηχον τρόπον κατ' ἣν οἱ μοναχοὶ ἐφαλλον τοὺς ὕμνους. Ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὸ νὰ παρατηρήσῃ ὅτι συλλαβαὶ τινες ἐκ τῶν στίχων ἔπρεπε νὰ ἐκφέρονται μὲ πλειοτέρην πάθους ἔκφρασιν, κατεχόμενος δὲ ὑπὸ ἀηδίας διὰ τὸν τρόπον τοῦ ψάλλειν τὸν εἰς τὸν Ἅγιον Ἰωάννην ὕμνον, ἐσημείωσεν ἐπ' αὐτοῦ τὰς ἐμφαντικὰς ταύτας συλλαβὰς διὰ στιγμῶν·

Ut queant laxis Resonare fibris

Mira gestorum Famuli tuorum,

Solve polluti Labii reatum.

Sancte Jhoannes.

Ἐκ τῶν σημειώσεων τούτων ἔλαβε τὰς συλλαβὰς Ut, re, mi, fa, sol, la. Ἄλλ' ἐπειδὴ καὶ ἕτερον σημεῖον ἔλειπε πρὸς συμπλήρωσιν τῆς φυσικῆς κλίμακος, προσέλαβε μίαν στιγμήν, εἰς ἣν ἔθεσεν ἐν Γ, ἐξ οὗ ἐδόθη καὶ τὸ ὄνομα Gamut ἢ Gamme εἰς τὴν κλίμακα τοῦ Βενεδικτίνου μοναχοῦ, ὡς θέσαντος τὸ πρόσθετον σημεῖον ἐν ἀρχῇ τῆς ἑπταφωνίας.

Λέγεται πρὸς τούτους ὅτι κάτωθεν τῶν ἐπτὰ συλλαβῶν τοῦ ἔθεσε γράμματά τινα τοῦ ἀλφαβήτου ὡς ἐξῆς·

Ut, re, mi, fa, sol, la, Gamma,
c. d. e. f. g. a. γ.

Σήμερον τὰ ἐπτὰ ταῦτα σημεῖα προσφέρονται

Ut (do) re mi fa sol la si,

ἅτινα παρὰ Γερμανοῖς καὶ Ἀγγλοῖς ἀντικαθίστανται διὰ τῶν c, d, e, f, g, a, b.

Περιέργους πληροφορίας περὶ τῶν διαφορῶν συστημάτων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας μουσικῆς εὐρίσκωμεν ἐν τῷ *Recherches sur l'analogie de la musique avec le langage*, ὑπὸ Villoteau.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ. Κατὰ τὸ 1863 διενεμήθησαν ἐν ὅλῃ τῇ Ἀγγλίᾳ 642,324,618 ἐπιστολαί. Κατὰ τὰ

τὸ 1864, 679,084,822, ἤτοι 36,760,204 περιπλέον. Ἰπελογίσθη δὲ ὅτι, ἕκαστος κάτοικος τοῦ Βρετανικοῦ κράτους ἔλαβε κατ' ἀναλογίαν τὸ μὲν 1863, 22, τὸ δὲ 1864, 23 ἐπιστολάς.

Ἐν Λονδίῳ τὸ μὲν 1863 διενεμήθησαν 161,600, 322 ἐπιστολαί, τὸ δὲ 1864, 170,191,853, ἤτοι 8,591,531 περιπλέον. Εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλίας διενεμήθησαν τὸ 1863, 367, 725,163 ἐπιστολαί, ἐνῶ τὸ 1864, ὁ ἀριθμὸς ὑπερέβη κατὰ 22,404,745, ἤτοι διενεμήθησαν 390, 428,908 ἐπιστολαί.

Εἰς τὴν Σκωτίαν τὸ 1863 διενεμήθησαν 61,404, 678 ἐπιστολαί, ἐνῶ τὸ 1864, 2,859,805 ἦσαν αἱ περιπλέον διανεμηθεῖσαι, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαινεν εἰς 64,261,483. Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν τὸ 1863, 51, 597,455, τὸ δὲ 1864, 54,502,578 ἤτοι 2,905, 423 περιπλέον.

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΟΓΒΡΟΥ. Εἰς τὴν πινακοθήκην τοῦ Λούβρου ὑπάρχουσι 2,000 εἰκόνες. Ἐκ τῆς Ἰταλικῆς σχολῆς 12 εἶναι τοῦ Ραφαήλου, 3 τοῦ Κορρέγιου, 18 τοῦ Τιτσιανού καὶ 13 τοῦ Παύλου Βερονέζη. Ἐκ τῆς Φλανδρινῆς σχολῆς, 42 εἶναι τοῦ Ρουθεναίου (Rubens) 22 τοῦ Βάν-Δύκ, 17 τοῦ Ραμβράντ, καὶ 11 τοῦ Γεράρδου Daws. Ἐκ τῶν μεγάλων Ἰσπανῶν διδασκάλων 11 εἶναι τοῦ Μουρίλλου, καὶ 6 τοῦ Velasquez. Ἡ Γαλλικὴ σχολὴ μίαν μόνον ἔχει εἰκόνα τοῦ Watteau, 40 τοῦ Πουσίνου, 16 τοῦ Κλαυδίου Lorrain καὶ 41 τοῦ Ἰωσήφ Vernet.

ΜΥΘΩΔΕΙΣ ΤΙΜΑΙ. Ἀντικείμενά τινα μικρᾶς ἀξίας μεγάλας τιμὰς ἀπῆλασαν, ἔνεκα ἱστορικῶν ἀνδρῶν εἰς ὧν τὴν κατοχὴν εὕρισκοντο.

Ἡ πρὸς τὸν Γουστάβου Wasa δοθεῖσα ἐλεφαντίνη καθέδρα ὑπὸ τῆς πόλεως Lubeck, ἠγοράσθη ἐν τινι δημοπρασίᾳ κατὰ τὸ 1825 ὑπὸ τοῦ θαλαμηπόλου τοῦ βασιλείως τῆς Σουηδίας διὰ 58,000 φλορινία (6000 λίρας.) Τὸ φόρεμα δ' ἔφερε Κάρολος IB' κατὰ τὴν ἐν Πουλτάβα μάχην διετηρήθη ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Rosen, ὅστις ἠκολούθησε τὸν βασιλέα εἰς Bender. Τὸ ἔνδυμα τοῦτο ἐπωλήθη ἀκολούθως εἰς Edimburg διὰ 22,000 λίρας. Ὁ Ἀβελὰς Tersan ἔδωσε μυθώδη τινὰ τιμὴν δι' ἐν ζευγος ὑποδημάτων τοῦ χοροῦ ἅτινα ἐφόρει Λουδοβίκος ὁ ΙΑ' εἰς ἓνα τῶν χορῶν ἐν ᾧ ὁ ἴδιος ἔλαβε μέρος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς βασιλείας του. Ὅταν τὰ σώματα τῆς Heloise καὶ τοῦ Abelard μετεφέρθησαν εἰς Petits Augustins, Ἄγγλος τις προσέφερε 4,000 λίρας δι' ἓνα τῶν ὀδόντων τῆς Heloise.

Ἐν τούτοις τὸ κρανίον τοῦ μεγάλου φιλοσόφου Καρτεσιου, ἐκτεθὲν ἐν δημοπρασίᾳ τῷ 1820 ἀπῆλασε μόνον 4 λίρας. Ἡ φενάκη τοῦ Καντίου 8 καὶ ἡ βέβδος τοῦ Βολταίρου 20. Ἡ ὑποδερὶς τοῦ Ἰωάννου

Ἰακώβου Ρουσσῶ ἀπῆλασε 950 φρ. (38 λίρας) δ' δὲ πῖλος ὃν ἔφερον ὁ Ναπολέων ἐν Eylau ἐπωλήθη διὰ 1,920 φράγκα.

ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΑΓΑΠΗ. Κονράδος ὁ Γ', Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἐπολιόρκει ποτὲ τὴν Weinsburg, πόλιν μικρὰν τοῦ Δουκὸς τῆς Βιττεμβέργης. Οὗτος μετὰ τῆς συζύγου του ἡρωικῶς ὑπερασπίσθησαν τὴν πολιορκουμένην πόλιν, ἥτις ὁμοῦς ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὰς ἀνωτέρας τοῦ Κονράδου δυνάμεις. Ὁ Αὐτοκράτωρ ὀργισμένος διὰ τὴν πεισματώδη ἀντίστασιν ἦν ἀπήντησε ἐν Weinsburg, ἀπεφάσισε νὰ κατακαύσῃ τὴν πόλιν, τοὺς δὲ κατοίκους νὰ παραδώσῃ εἰς θάνατον. Καί τοι ὁμοῦς ἀπεφασίσθη ἡ τύχη τῆς πόλεως, ὁμοῦς κατεπίσθη νὰ φεισθῆ τῶν γυναικῶν, εἰς αὐτὴν ἔδωσε τὴν ἀδειαν νὰ ἀναχωρήσῃ, φέρουσαι μεθ' ἑαυτῶν ὅτι πολυτιμότερον ἠδύναντο. Ἡ τοῦ Δουκὸς σύζυγος, ὄφελουμένη τῆς ἀδείας ταύτης, ἔλαβεν ἀμέσως τὸν σύζυγόν της ἐπ' ὤμων, καὶ ἔπασαι αἱ λοιπαὶ τῆς πόλεως γυναῖκες ἐμμήθησαν τὸ παράδειγμά της. Ὁ Αὐτοκράτωρ βλέπων τοῦτο τὸ θέαμα δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀντισταθῆ εἰς τὴν συγκίνησίν του, ἀλλ' ὑποχωρῶν εἰς αὐτὴν ἐσυγχώρησε πάντας, καὶ οὕτως ἡ πόλις ἐσώθη τῆς καταστροφῆς.

Φ. Α. Μ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Φυλλάδιον 416.

Σελ. 145, στήλ. α, στίχ. 1, γράφε ἐννέα—στίχ. 3, ἐκδίδομι.—στίχ. 13, ἐπιστολαὶ ἀνεπίγραφοι.

Σελ. 146 στήλ. β', στίχ. 6, γράφε κὰρ τοῖς.—στίχ. 14, μνηστευσόμενος.—στίχ. 16, ἐλομέοις.

Σελ. 147, στήλ. α, στίχ. 50, γράφε ὁ ἔρωσ.—στίχ. β', στίχ. 30, ἐπηγγ. γεοῦ πρὸς αὐτόν.—στίχ. 37, τὸ χρῆμα.

Σελ. 148, στήλ. α, στίχ. 27, γράφε δι' ἐμοῦ.—στίχ. 28, τιμᾶς.—στίχ. 43, φουσιολογεῖν.—στίχ. β', στίχ. 5, προσθεῖναι.—στίχ. 13, κὰρ οὖν.—στίχ. 38, γλυκίων.

Σελ. 149, στήλ. α, στίχ. 14, γράφε ἐπισπάσωμαι.—στίχ. 18, ἢ ἄλλοι.—στίχ. β', στίχ. 9—10, ἀπληστος, ἢ ὅτι οὐ π. φ. κλίνεις;

Σελ. 150, στήλ. β', στίχ. 13, γράφε τιμιωτάτω.—στίχ. 43, συμφώνους.

Σελ. 151, στήλ. α, στίχ. 13, γράφε ἀξίως κατὰ—στίχ. 21, πολλαπλασιασῆς.